

Geografisk Orientering

December 2013

43. årgang // Nr. 5

Det store GEO MIX

VI SAMLER DE MANGE GEO MIX ARTIKLER
I ÅRETS SIDSTE NUMMER

GO GEOGRAF
FORBUNDET

DRONEFLYVNING I GRØNLAND

Oppe i luften kæmper dronen sig op i højden. Endelig kommer det befriende "ping"... "ping", som indikerer, at kortlægningen er startet.

Side 6

URBANE HAVER

Grøntsager får nye fælleskaber til at spire i byen.

Side 30

**Geografisk
Orientering**
Geografforbundets
medlemsblad

Medlemskontingent for 2013-2014:
Almindeligt medlemskab: 300kr.
Familie (par): 400 kr.
Studerende: 175 kr.
Institutioner, skoler o. lign.: 525 kr.

Henvendelse om medlemskab/abonnement mv.:
GO Forlag
Anker Heegaards Gade 2, 3.tv., 1572 København V
Tlf. 6344 1683
E-mail: go@goforlag.dk
Hjemmeside: www.geografforlaget.dk

Redaktion
Ansvarshavende redaktør og annoncetegning:
Andreas Egelund Christensen
Sortedam Dosserring 101, 2-4, 2100 København Ø
Tlf. 2670 8038
E-mail: aec@geo.ku.dk

Hanna Lia Fosberg
Iben Højsgaard
Michael Helt Knudsen
Morten Hasselbalch
Nikka Sandvad
Rasmus Skov Olesen
Sebastian Toft Hornum
Teis Hansen
Tobias Filskov Petersen

Anmelderredaktør:
Morten Nielsen Hasselbalch
Bakkevej 16B, Hareskovby, 3500 Værløse
Tlf. 6166 6232
E-mail: mnh@detfri.dk

Annoncepriser:
1/1 side: 7.000kr.
1/2 side: 4.000 kr.
Bagside: 7.000 kr.
Andre formater: 2.800-3.100 kr.
Se endvidere annoncearket på hjemmesiden.

Deadlines for 2014: 1/2; 1/5; 1/7; 1/9; 1/11.
GO udkommer medio marts, juni, august, oktober
og december.
© Geografisk Orientering (GO)
Ikke-kommerciel udnyttelse tilladt med kildean-
givelse

Kode til registrering på forbundets hjemmeside:
1971GO2008

Layout og omrydning:
Jip jip - www.jipjip.dk
jip@jipjip.dk - tlf. 61303832
Tryk: BB Offset. Oplag: 2600
ISSN 0105-4848

Geografforbundets styrelse
Formand: Jeanne Grage, Bolværket 97, 3400 Hillerød,
2390 1966
E-mail: jg@geografforbundet.dk

Næstformand: Ditte Marie Pagaard, 2462 9099

Kasserer: Jens Korsbæk Jensen,
Acaciavej 5, 1867 Frederiksberg C, 3141 1767
Giro (kontingent): 3178048

Kursusudvalg:
Formand: Lise Rosenberg, 4364 1319 / 2239 7777
E-mail: lr@geografforbundet.dk
Jeanne Grage, 2390 1966
Mette Starch Truelsen, 4921 6021
Trine Overgaard Laursen
Jonas Straarup Christensen, 2892 5801
Susanne Rasmussen
Brynjolfur Thorvadsen

Fagudvalg:
Formand: Henning Lehmann, 3871 2640
E-mail: hl@geografforbundet.dk
Christina Kürstein, 3031 7004
Ditte Marie Pagaard, 2462 9099
Nikolaj Charles Bunniss, 5353 9335

Forlagsbestyrelse:
Formand: Pernille Skov Sørensen, 6177 6210
e-mail: pj@geografforbundet.dk eller pj@geograf-
forlaget.dk
Erik Sjerslev Rasmussen, 8684 5058
Jens Korsbæk Jensen, 3141 1767
Bo Hildebrandt, 5943 9143 (ekstern)

Regional kontaktperson:
Lise Rosenberg, 4364 1319 / 2239 7777
E-mail: lr@geografforbundet.dk

Redaktionens forord

GEO MIX

Velkommen til årets sidste nummer af Geografisk Orientering. Redaktio-
nen er meget taknemmelig for den store interesse, der er for at skrive til
GO. Vi har således i 2013 ikke haft problemer med at finde hverken artikler
eller forfattere – nærmere tværtimod - hvilket er et stort privilegium for en
redaktion. Resultatet er de mange spændende artikler, der er blevet bragt
sideløbende med vores temanumre samt dette kludennummer, der giver
mulighed for at samle op på artikler, der løbende bliver tilsendt bladet.
Og med dette nummer er vi stolte over at kunne bringe en rigtig god gang
GeoMix.

Den første artikel tager os med på droneflyvning i Grønland. Her præ-
senterer Stephan Mølvig os for droners potentiale som geografisk feltmeto-
de. Og med rette forstår man, hvorfor droner er det helt nye samtaleemne,
og hvorfor de spås store muligheder inden for feltarbejde. Vi skal også en
tur på havnen – Peter Astrup Madsen introducerer os for det store havne-
udviklingsprojekt, der finder sted på Aarhus Havn, og som i øvrigt karak-
teriserer mange havnemiljøer andre steder i Danmark. Herefter vender vi
blikket mod byen. Michael Helt Knudsen har skrevet en spændende artikel
omkring fem overraskende myter vi ofte forbinder med urbanisering i det
globale syd. Vi skal også læse om urbane haver eller 'urban gardening', som
er et modefænomen, der er udsprunget i mange storbyer. Ditte Brøgger
tager os med til Nørrebro, og introducerer os til dette relativt nye fænomen
i København. I tråd med tankerne omkring urbane haver, har Taja Bren-
neche skrevet en fin artikel om 'madspild'. Ligeledes et varmt emne, der
jævnligt er på de politiske dagsordener. Vi har også klima på spisesedlen – i
to små artikler præsenteres vi først for et af Københavns Universitets nye
flagskibe – en helt ny klimauddannelse – en af kræfterne bag denne nye
uddannelse er, Kjeld Rasmussen, som vi følger op på med et miniportræt
skrevet af Rasmus Skov Olesen. Kjeld Rasmussen er desuden også en af
hjerneerne bag gymnasireformen, og har netop holdt 40-års jubilæum ved
Københavns Universitet. Vi bringer også en opfølgende artikel omkring
kulturgeografen Gudmund Hatt, skrevet af Henrik Gutzon Larsen. I sidste
nummer (GO4) bragte vi en artikel om kvinden bag Gudmund Hatt, og i
dette nummer bringer vi altså en artikel, der kommer lidt tættere på selve
manden. Endelig har Martin Poulsen begået en lille fin artikel med refleksio-
ner omkring hans rejse og mødet med 'argentinere'.

Udover GeoMix artiklerne og de faste klummer, bidrager Geograffor-
bundet med beretning fra geografweekenden på Samsø samt vinderen af
prisen for bedste bachelorprojekt.

Hele redaktionen vil gerne sige mange tak for et rigtigt spændende
GO13-år – vi ser frem til masser af spændende artikler og redaktionelt
arbejde i 2014.

Rigtig god læselyst fra temareaktionen ved: Tobias Filskov Petersen, Nikka
Sandvad, Morten Hasselbalch og Andreas Egelund Christensen

GEO MIX

- 6 // Droneflyvning I Grønland
- 12 // De Bynære Havnearealer – Aarhus Ø
- 16 // Gudmund Hatts geografiske verdensbillede
- 21 // Ny klimauddannelse i international klasse
- 22 // Urbanisering i det globale syd - fem fejlslutninger
- 30 // Grøntsager får nye fællesskaber til at spire i byen
- 38 // Kan vi forbruge os mod en bæredygtig fremtid?
- 42 // Månedens link
- 43 // Portræt af Kjeld Rasmussen
- 46 // Mødet med Argentineren
- 48 // Dagens geograf

GEOGRAFFORBUNDET

- 50 // Fagudvalgets klumme
- 52 // Studieture
- 53 // Hvor er geografien?
- 54 // Bachelorvinderen
- 59 // Skolekonkurrence
- 60 // Geografweekend på Samsø
- 62 // Referat fra den ordinære generalforsamling

Det Store Geo Mix

s. 12

De Bynære Havnearealer – Aarhus Ø

Geografforbundet har besøgt Aarhus Havn. Formålet var at få et indtryk af de markante ændringer, der i disse år sker med de bynære havnearealer.

s. 22

Urbanisering i det globale syd

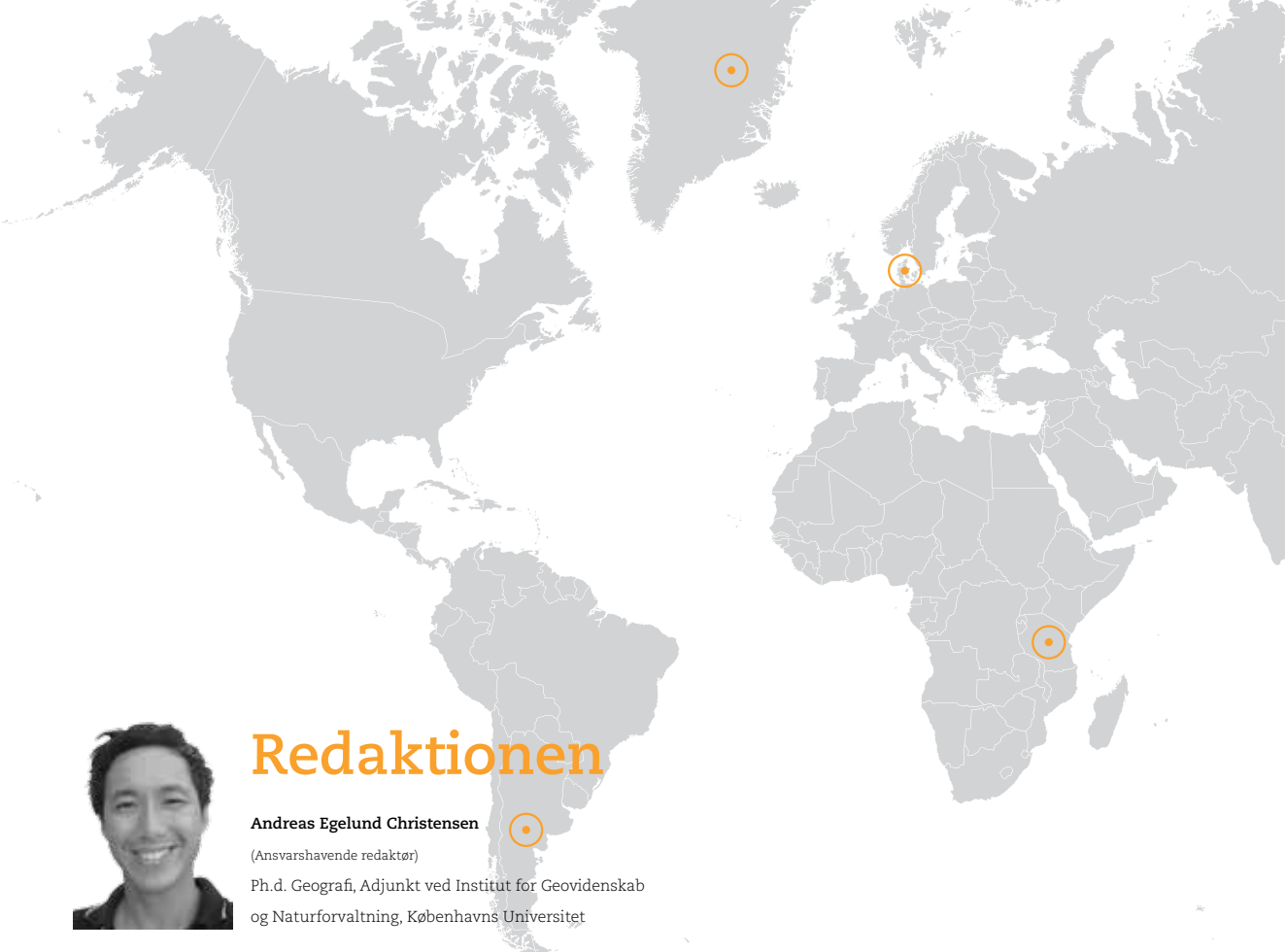
Verden trådte i 2007 ind i sin "urbane alder", for første gang i historien var flere mennesker på verdensplan bosat i urbane (by) områder end i rurale (land) områder.

s. 38

Madspild

Kan vi forbruge os mod en bæredygtig fremtid? Vores ikke-bæredygtige livsstil betyder, at der i fremtiden vil være ressourceknaphed.

Redaktionen

Andreas Egelund Christensen

(Ansvarshavende redaktør)

Ph.d. Geografi, Adjunkt ved Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet

Rasmus Skov Olesen

Geografistuderende ved Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet

Hanna Lia Fosberg

Geografistuderende ved Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet

Iben M.H. Højsgaard

Cand.scient. i geografi
Adjunkt, Slagelse
Gymnasium

Michael Helt Knudsen

Ph.d. Geografi
Adjunkt ved Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet

**Morten Nielsen
Hasselbalch**

Cand.scient. i geografi
Lektor i geografi og
samfundsfag, Det Frie
Gymnasium

Nikka Sandvad

Geografistuderende ved
Institut for Geovidenskab
og Naturforvaltning,
Københavns Universitet

Sebastian Toft Hornum

Geografistuderende ved
Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet

Teis Hansen

Ph.d. Geografi
Post.Doc., CIRCLE,
Lunds Universitet

Tobias Filskov Petersen

Skov- og landskabsin-
geniørstuderende ved
Institut for Geovidenskab
og Naturforvaltning,
Københavns Universitet

VELKOMMEN TIL DEN NY FORMAND

- tiltrådt efter den ordinære
generalforsamling medio september 2013

Som ny formand for en så spændende forening som Geografforbundet, sidder jeg med lidt præstationsangst, når jeg ser på de dygtige mænd, som jeg afløser. Jeg har selv været aktivt medlem af forbundets styrelse siden 2005, og dermed har jeg "tjent" under to formænd; Bo Hildebrandt og Erik Sjerslev Rasmussen. Begge to meget dygtige, kompetente og meget erfarne herrer. Til mit store held, så er de begge at finde i min umiddelbare nærhed. Bo i bestyrelsen for GO-forlag og Erik i fagudvalget i styrelsen. Sammen med dem, sidder der en række ildsjæle med stor viden. Egentlig er der nok ikke så meget at være bange for som ny formand. Jeg er godt bakket op!

Jeg arbejder til dagligt som lærer på Grønnevang Skole i Hillerød. Vi er en stor skole, sammenlagt af flere for et par år siden. Vi er en linjeskole, og jeg er på vores science-linje, hvor jeg underviser i dansk, historie og geografi. På vores linjedage arbejder vi tværfagligt, og på min linje spiller fysik / kemi, biologi og matematik sammen med geografi.

Jeg påtænker ikke at skulle revolutionere vores forbund. Jeg håber, at kunne videreføre det arbejde, der allerede er startet på, og måske få sat et par nye tiltag i søen.

I styrelsen arbejder vi primært på tre fronter; vores kursusvirksomhed, i GO-forlagets bestyrelse og med

forbundets politiske ansigt udadtil. Vi er frivillige og kan naturligvis ikke mønstre ubetinget enighed i alle sager. Jeg finder det dog vigtigt, at vi fremstår som en forening med en fælles holdning, når vores omverden kigger på os.

Mine fokuspunkter i den kommende tid er mange, men skal jeg pille et par stykker ud, så bliver det

- at undersøge og påvirke muligheden for en naturfaglig projektopgave i 8. eller 9. klasse
- at begynde og formalisere et tættere samarbejde med Biologforbundet og Danmarks Fysik- og Kemilærerforening
- at deltage i udviklingen af en fælles naturfaglig netværksgruppe på Folkeskolen.dk til glæde og gavn for undervisere og andre interesserede
- Disse fokuspunkter er ikke mine alene, og heldigvis heller ikke et arbejde jeg alene påtager mig.

Jeg glæder mig meget til mit fortsatte arbejde i Geografforbundets styrelse.

Jeanne Grage
Ny formand for
Geografforbundet

Geo Mix

DRONEFLYVNING I GRØNLAND

Af: Stephan Mølvig

” ENDELIG KOMMER DET BEFRIENDE
“PING” ... “PING”, SOM INDIKERER,
AT KORTLÆGNINGEN ER STARTET ”

Det er sidst i maj måned, men stadig isnende koldt. Den kraftige føn-vind fra indlandsisen gør det ikke bedre. Jakken lynes op, computeren tændes, waypoints indtastes og uploades til den lille drone, der ligger som en syg fugleunge på jorden i det barske klima. Et sidste check på skærmen og fuglen kastes op i luften.

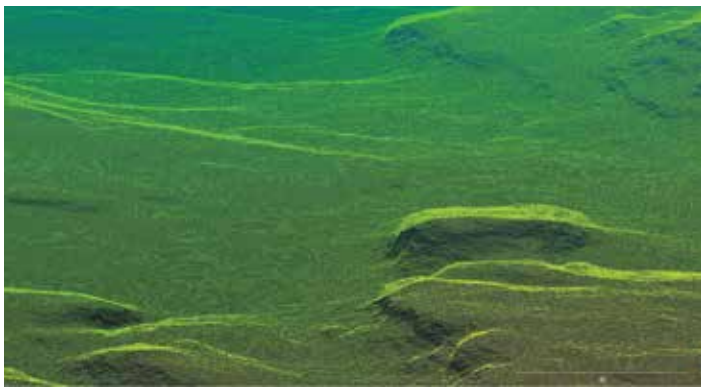
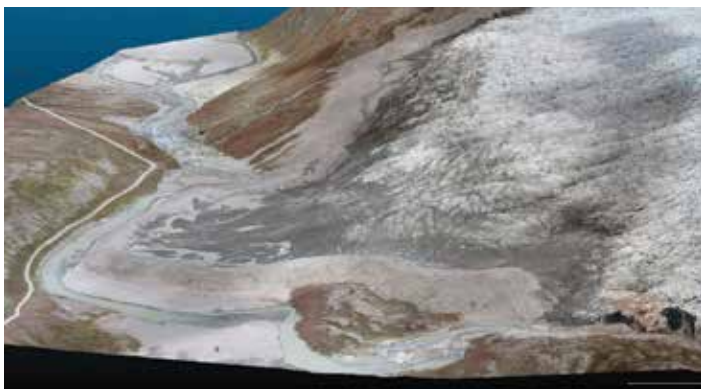
Vi befinder os ca. 500 meter fra en imponerende mur af is og opskubbede jordmasser ved Russel Glejtcheren. Stephan Mølvig fra COWI er i færd med at udføre en testflyvning, som skal udmunde i en 3D model af et område på ca. 7 km² ved randzonen. Hvis alt går vel gentages flyvningen sidst i august. I den efterfølgende databearbejdning kan man trække de to overflademodeller fra hinanden og få et estimat for, hvor stor erodering og afsmeltning, der sker i løbet af en sommersæson.

Oppe i luften kæmper dronen sig op i højden. Endelig kommer det befriende "ping" ... "ping", som indikerer, at kortlægningen er startet. Nu er det blot at starte jetboileren [kogegrej red.], brygge en kop kaffe og vente til dronen atter returnerer med lasten fuld af knivskarpe jpeg-billeder.

Generelt går udviklingen inden for droner meget stærkt. Det civile marked har længe set potentialet for luftbårne sensorer som et billigt alternativ til almindelig luftbåren dataindsamling fra store fly, men har savnet udstyr, der var brugervenligt. Yderligere har der manglet en række led fra dataindsamling til færdigt produkt. Denne nød har en række softwareudviklere og folk fra flyindustrien knækket og man kan i dag kortlægge mindre og mellemstore områder med udstyr, der umiddelbart ligner legetøj fra BR. Resultatet er orthomosaikker og 3D punktskyer, som viser landskaber og bygninger i flotte farver og med imponerende detaljerigdom.

Men desværre flyver droner ikke ind i himlen. Hvor dataindsamlingen er forholdsvis ukompliceret, er databehandlingen stadig på et niveau, hvor det kræver mindst landmåler-ekspertviden at få et brugbart produkt. Man fornemmer det på de mange firmaer, der på diverse messer rundt omkring i verden fremviser deres udstyr, mens computerskærme fremviser det ene fantastiske scenarie efter det andet. Buzzwords som "Payload", "endurance", "specs", "flight time" etc. bliver kastet ud i det offentlige forum af sælgere, der ivrigt forsøger at overbevise strømmen af mennesker om, at man da skal investere i netop deres produkt. Kaster man sig ud i en diskussion omkring præcisionen af udstyret, stivner blikket og de henviser henkastet til softwareproducenterne. Blot fordi man synes, det er sjovt at bygge droner, behøver man ikke nødvendigvis være ekspert inden for landmåling, bil-

ledbehandling og almindelig fotometri.

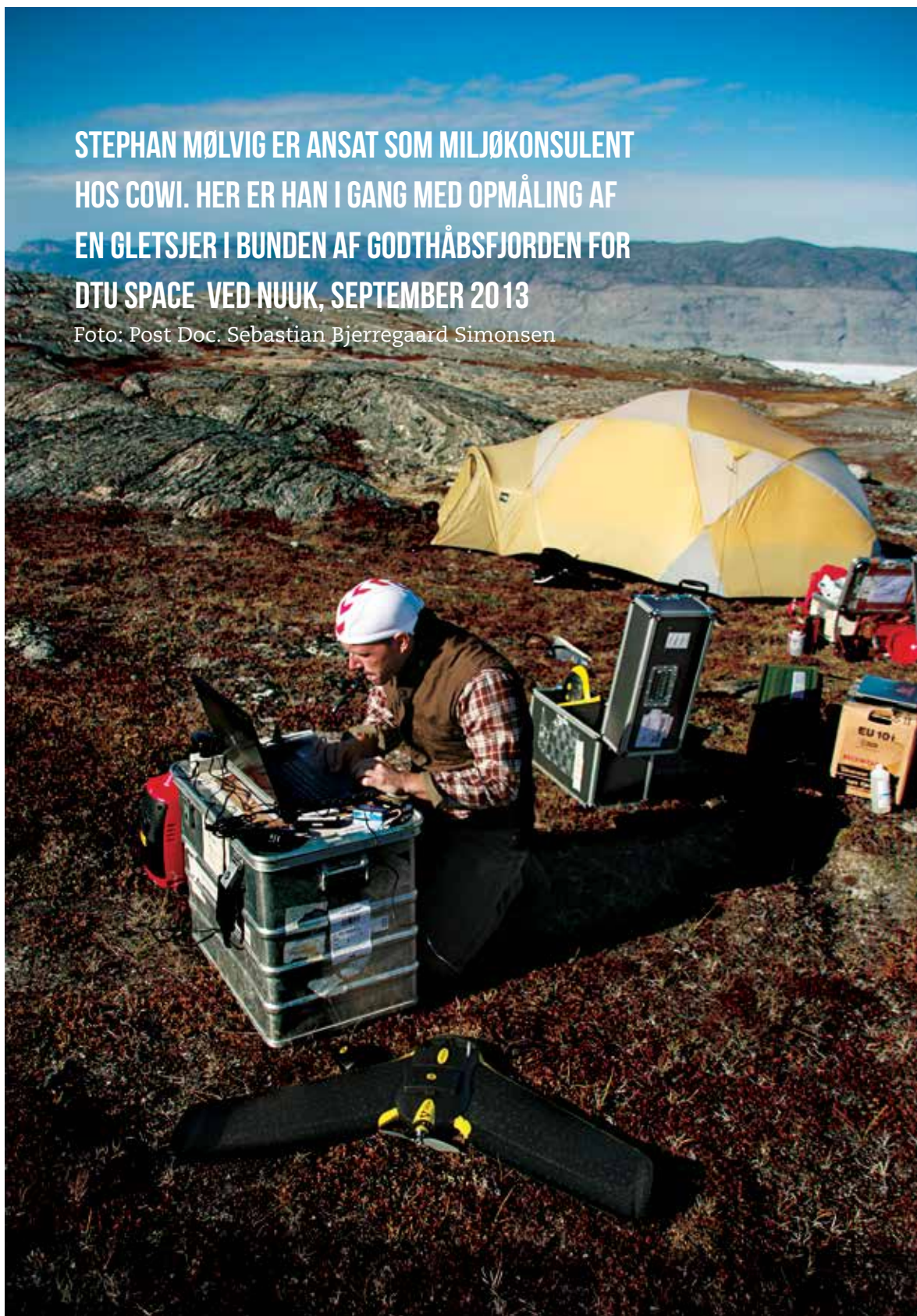
Som en rovfugl svæver dronen over gletsjeren, mens dens "øje" dokumenterer de dybe gletsjerspalter, jordkastninger og den sparsomme vegetation. For hvert taget billede ses en lille firkant, der viser det teoretiske overlap mellem billederne. I takt med at kortlægningsområdet udsnit fyldes med disse firkanter, falder batteriniveauet. Den hårde frost og vindens chill-faktor gør sit til at dræne lithiumbatteriet i både dronen og kameraet.

Kaster man sig alligevel ud i indkøbet af en drone, er den første tid en stejl læringskurve med garanteret fatale konsekvenser, hvis ikke manualens instrukser følges til punkt og prikke. Udstyret har en vis værdi og skal gerne afskrives hurtigst muligt. Men ofte er potentielle kunder krævende og skal overbevises om, at det har værdi for dem at få adgang til dronedata. Det betyder som regel: testflyvning. En type opgave, hvor man påtager sig den fulde risiko uden at få andet end medfølelse blikke, hvis uheldet sker. Men som set mange gange før, lokker løfterne om hurtig mammon mange lykkeriddere til dronernes klondike. En anden forhindring er Trafikstyrelsen, der sidder på lovgivningen inden for luftfart. De har et vågent øje på området og har løftet hammeren til slag; målet er at ramme de mest useriøse dronefirmaer med lovgivning og manglende tilladelser, så resten kan få lov til at udvikle området med myndighedernes accept.

Vel tilbage starter dronen landingsproceduren. Først cirkler den et par gange over landingspunktet, mens den måler vindhastigheden og retning. På skærmen ses "inflight zone" og højden i forhold til landingspunktet. Så brummer dronen ud i den angivne retning modsat vinden. Drejer en enkelt gang og begynder indflyvningen. 40 meter, 30 meter, 20 meter, 10 meter, 5 meter.. i sidste øjeblik slår dronen bak og falder den sidste meter lodret til jorden. Den flakser en enkelt gang med vingeflapsene, som for at ønske sig selv tillykke med veludført opgave.

**STEPHAN MØLVIG ER ANSAT SOM MILJØKONSULENT
HOS COWI. HER ER HAN I GANG MED OPMÅLING AF
EN GLETSJER I BUNDEN AF GODTHÅBSFJORDEN FOR
DTU SPACE VED NUUK, SEPTEMBER 2013**

Foto: Post Doc. Sebastian Bjerregaard Simonsen

De Bynære Havnearealer

AARHUS Ø

Af: Peter Astrup Madsen

Geografforbundets regionale kontakter i Århus besøgte d. 26. september 2013 Aarhus havn med i alt otte tilmeldte deltagere. Formålet var via oplæg og rundtur at få et indtryk af de markante ændringer, der i disse år sker med de bynære havnearealer i Århus. Vi mødtes i Pakhus 27 med vores faglige leder Lasse Nielsen. Han er byggeteknisk rådgiver for Arealudvikling Aarhus og guidede os igennem eftermiddagens program på en rigtig flot og interessant måde. I nedenstående referat er der forsøgt at gengive et helhedsindtryk af projektet og eftermiddagens forløb. Der skal i den forbindelse rettes en stor tak til Lasse Nielsen, samt for gennemlæsning og korrektion af denne artikel.

Fig. 1 vinderforslaget fra Knud Fladeland Nielsen.
Foto: Infocenter for Arealudvikling Aarhus.

Lidt historie

Fra tidernes begyndelse har Aarhus Å tjent som den vigtigste kanal for skibstrafik til og fra byen. I Vikingetiden anløb skibe omkring år 900 Århus i den eksisterende åmunding – der hvor åen nu frilægges ved Europaplads. Når fjenden kom, trak århusianerne sig tilbage op i åen, helt op til Brabrand sø. Bavnehøjene langs Århusbugten tjente som varslingsystem, så man i tide blev advaret om fjenders komme. Heraf talemåden af nyheden, ”det spredtes som en løbeild”.

Efterhånden som skibene blev større og flere, måtte de lægge til ved bredden, og i 1861 kunne den første egentlige kysthavn tages i brug. Siden er Aarhus Havn ekspanderet gradvist frem til i dag, hvor den indtager positionen som Danmarks største og mest travle containerhavn. Åen løber stadig gennem midtbyen og er i dag samlingssted for et pulserende by- og natteliv.

Planlægning af Havneprojektet

Startskuddet til en egentlig planlægning for De Bynære Havnearealer lød, da Aarhus Byråd i 1997 vedtog Masterplanen for en udvidelse af Aarhus Havn. Planen peger på, at der skal bygges en ny containerterminal længere mod øst ud i bugten, og i takt med, at de tidligere havnearealer frigives, kan kommunen overtage disse til byudvikling.

For at få inspiration til udviklingen af de tidligere havnearealer afholder Aarhus Kommune i 1999 en åben byplan-idékonkurrence om anvendelse af de bynære havnearealer. Der kommer ca. 150 forslag fra ind- og udlandet. Dommerkomitéen giver 1. præmien til et forslag af Knud Fladeland Nielsen og Peer Teglgård Jeppesen – et firma fra København. På baggrund af bl.a. vinderforslaget og den efterfølgende offentlige debat beslutter byrådet strategien for den fremtidige omdannelse og anvendelse af havnefronten. I 2007 overtager Aarhus Kommune de første arealer på Pier 4 fra Aarhus Havn, og de første byggerier besluttet.

Der har altid været fuld politisk opbakning til projektet blandt alle partier, så nye forslag bliver inden endeligt byrådsmøde indstillet af et udvalg med en repræsentant fra hvert politisk parti. Dertil kommer ad hoc indvalgte eksperter på området.

Færdigudbygget forventes De Bynære Havnearealer at skabe plads til ca. 7.000 beboere og 12.000 arbejdspladser. Hvor man tidligere udbyggede byen i periferien langs indfaldsvejene, så er strategien i dag overvejende at bygge mere centralt og i højden: byfortætning. Andre byudviklingsområder i den eksisterende by er bl.a. området omkring den gamle rutebilstation og Ceresgrunden.

Af øvrige mere perifere byudviklingsområder kan nævnes Lisbjerg, en ny by i nord med 28.000 indbyggere

Fig. 2 Oversigtskort fra januar 2013 over projekterede anlæg og kanalsystemer på Aarhus Ø.

re. En sådan storbyudvikling forudsætter en fornuftig infrastruktur, jfr. den kommende letbane, der bl.a. skal forbinde Lisbjerg-området med Midtbyen. Man regner i Aarhus by med hen ved 75.000 flere indbyggere i 2030, dvs. ca. 4-5.000 flere pr. år.

Projektering og de fysiske forudsætninger

Pier 4 er fra 1982, og rummede den tidligere containerterminal, men da den var uden udvidelsesmuligheder blev den i 2007 flyttet til den ny containerterminal i Østhavnen. Efter flytningen kunne Aarhus Kommune overtage arealet, som, bl.a. på grund af den kystnære beliggenhed og med fri udsigt til Århusbugten og Mols, udgør et attraktivt byudviklingsområde.

Der er ved planlægning af området taget hensyn til de forventede vandstandsstigninger i havene på grund af klimaforandringer, således at projektet også er et klimasikringsprojekt, hvorfor der etableres en barriere mod oversvømmelser. Et af tiltagene er generelt at hæve niveauet med en halv meter fra kote +2,0 m til kote +2,5 m (kote 0,0 er normalvandstanden). Selve åmundingen udbygges med et slusesystem. Dertil kommer en pumpestation, der ved højvande skal føre å-vandet ud i bugten. Letbanens tracé hæves ligeledes til kote +2,5 m, hvor den ikke allerede er i mindst denne kote, således at den udgør en barriere mod oversvømmelse.

Man må også planlægge i relation til bølgepåvirkningen. Derfor er ydermolen omkring Pier 4 kystsikret ved skråninger af store sø- eller brudsten, suppleret med en stenhavn i kote -0,5 m, som går yderligere 10 meter ud. Derved sikres det, at bølger bryder et stykke

Fig. 3 Kommunen står for byggemodning af arealerne, men pilotering med betonpæle ned i undergrunden bekostes af den enkelte bygherre.

Fig. 4 Ekskursionsgruppen på vej mod Lighthouse-byggeriet, langs Østmolen af Pier 4. Til højre i baggrunden skimtes "Isbjerget".

ude, hvorved overskyl minimeres. Det gælder for såvel vindskabte bølger som for andre såkaldte trykbølger forårsaget af større skibssøjls eller tidevand. Tsunamibølger i Århusbugten kan man i den forbindelse heldigvis se bort fra.

Hele havneområdet ligger på opfyldte/indvundne arealer, dvs. opfyldt med overskuds jord fra byen og især oppumpet sand fra bugten, og udgør således en kontrast til istidsaflejringerne, der er blotlagt langs den gamle kystlinje. Under istidsaflejringerne har man undergrunden bestående af tertiært plastisk ler: Søvindmangel som er aflejret i et hav for ca. 40 mio. år siden. Den plastiske ler udgør en funderingsmæssig udfordring, og alle byggerier skal derfor funderes på lange beton- eller stål pæle, der bores eller bankes ned i undergrunden, og som afhængig af belastningen, fungerer som tryk- eller trækpæle.

Infrastruktur

Trafikken ad Kystvejen med 40.000 biler pr. døgn skal reduceres til 20.000 og der skal kun være ét spor i hver retning på denne strækning. Der er allerede indsat en ny buslinje, Nr. 33, til området med endestation ved Jette Tikøbs Plads.

Letbanen udføres som en art sporvognsline, og man regner inden for byområdet med en maksimal hastighed på 50 km/t, hvor den overholder færdselsregler som andre motoriserede trafikanter. Derfor kan Grenåbanens hegn og bomme fjernes og erstattes med trafiklys. Uden for byområdet kan hastigheden blive op til 100 km/t og her bibeholdes hegn og bomme. Letbanen bliver eldrevet, hvorfor eksisterende strækninger på Odder-banen og Grenå-banen elektrificeres. Den smule godstrafik, man forventer opretholdt til Grenå skal i påkommende tilfælde foregå om

natten, og i havneområdet under anførelse af særlige sikkerhedsforanstaltninger.

Mols-linien flytter senest i år 2020 fra Pier 3 til et nyt færgeleje i Østhavnen - igen afhængig af, hvorvidt man beslutter sig for en mulig fremtidig Kattgatforbindelse. Mellemarmen udgør en buffer mellem erhvervshavnen og byhavnen. Her etableres en terminal for anløb af krydstogtskibe.

Honnørkajen – med anløb af bl.a. kongeskibet "Dannebrog" bliver ud for Pakhus 27, som skal nedrives i forbindelse med etablering af en ny central bydelsplads. Toldkammerbygningen og Pakhus 13 er til gengæld fredede og skal som de eneste eksisterende bygninger i udviklingsområdet bibeholdes. Området vil færdigudviklet blive opdelt i en række øer, idet området gennemskares af et kanalsystem. I dag er ca. halvdelen af selve kanalforløbet - på langs og midlertidigt udlagt som kørebane i forbindelse med de enkelte byudviklingsprojekter.

Kort om projekterne (i øvrigt henvises til hjemmesiden)

Aarhus Kommune foretager byggemodningen med anlæg af veje, kanaler og forsyningsledninger, hvorefter grundene sættes til salg. Investorerne betaler en byggeretspris pr. m² bruttoareal, og det er investorerne som forestår projekteringen og udførelsen af byggerierne. Byggeretspris har varieret en del, afhængig af markedssituationen. Det meste af byggeriet stoppede under den økonomiske krise i 2008-09. For Z-husets vedkommende nåede man at udføre en P-kælder i to etager. Det fandt sted for næsten fem år siden, uden at der efterfølgende er kommet et hus ovenpå, hvilket har betydet at kælderen foreløbig har hævet sig med ca. 5 cm, da den bygnings-vægt, som

fundamentene er dimensioneret til, ikke har været til stede.

I forbindelse med rundvisningen gik/cyklede vi en tur til de østlige udviklingsprojekter. Det første, vi stiftede bekendtskab med, var: Grundfos-kollegiet, hvor der allerede er flyttet en del studerende ind. Facaden er opdelt i lodrette bånd med forskellig farve og karakter. Et af båndene er af beton og overfladen kaldes "elefanthud".

Olav de Linde var i det nord-østlige område af Pier 4 gået i gang med SHiP-projektet, et rent erhvervsbyggeri, som dog midlertidigt er stoppet, da lejereren har afbrudt lejeaftalen, hvorfor man nu forsøger at finde nye lejere.

Lighthouse-byggeriet mod sydøst er opdelt i to byggefelter: X1 og X2. Byggefelt X1 består af tre bygninger, hvoraf de to er indflyttet, og den sidste indflyttes januar 2014. I den ene blok har AAB opført 54 lejligheder, og i de to andre blokke opfører Havneinvest ejerlejligheder. På byggefelt X2 ligger bl.a. Fyrtårnet/lighthouse, som har givet navn til hele byggeriet. Der arbejdes i øjeblikket med mulighederne for at igangsætte dette byggeri, der er projekteret til at skulle blive 142 m højt og dermed Danmarks højeste bygning "Isbjerg" udbygges med 210 lejligheder, og er ejet af Pension Danmark. Byggeriet har i marts 2013 vundet den internationale pris "Best Residential Project" på én af verdens største ejendomsmesser i Frankrig. De blå-farvede altaner er konstrueret, så de bliver lysere i højden svarende til den lysrefleksion, man ofte kan iagttage i gletsjere fra bund til top.

I den anden ende af projektområdet mod syd, som vi ikke besøgte, har man:

Multimediehuset, der er det eneste byggeri, hvor Aarhus Kommune selv er bygherre. Byggeriet skal indeholde et nyt hovedbibliotek og borgerservice, samt et automatiseret parkeringsanlæg (it-styret distribution af biler via elevatorer og transportbånd) med 1000 offentlige P-pladser. Multimediehuset skal være færdigt i 2014, og projektet omfatter desuden åbningen af den sidste del af Å-en inklusiv en ny central bydelsplads. Letbanen skal kunne køre ind under og igennem bygningen.

Navitas ligger ligeledes centralt placeret på havnefronten. Under bygningen, som på sit højeste sted bliver otte etager, opfører Aarhus Kommune et offentligt parkeringsanlæg med 450 pladser. Der er tale om

Fig. 5 Ekskursionsgruppen foran det prisbelønnede "Isbjerg-projekt".

et fælles uddannelsescenter for Ingeniørhøjskolen, Maskinmesterskolen og Aarhus Universitet (INCUBA) og her starter 2.000 studerende til august 2014. Lige i nærheden opfører tøjfirmaet Bestseller på Pier 2 et byggeri, heraf tre etager under jorden, med plads til 4-500 arbejdspladser.

Afslutning

Det var alt i alt en interessant eftermiddag, hvor der også blev budt på lidt forfriskninger i form af vand/juice og mundgodt – tak for det, men det havde været fint med lidt flere deltagere! Dette være sagt som en opfordring til at støtte op om lignende arrangementer i fremtiden. Det fortjener arrangørerne: Region Midtjyllands regionale geografer, der også gerne hører fra dig, hvis du skulle brænde inde med gode ideer til regionale besøgsmaal (kontaktpersoner findes på Geografforbundets hjemmeside).

Kilde: <http://www.debynaerehavnearealer.dk>

Fotos ved forfatteren, øvrige billeder er udlånt fra Infocenter for Arealudvikling Aarhus

Skrevet af:

Peter Astrup Madsen
Pensioneret gymnasielærer og tidligere lektor ved Geografisk Institut, Aarhus Universitet

Geo Mix

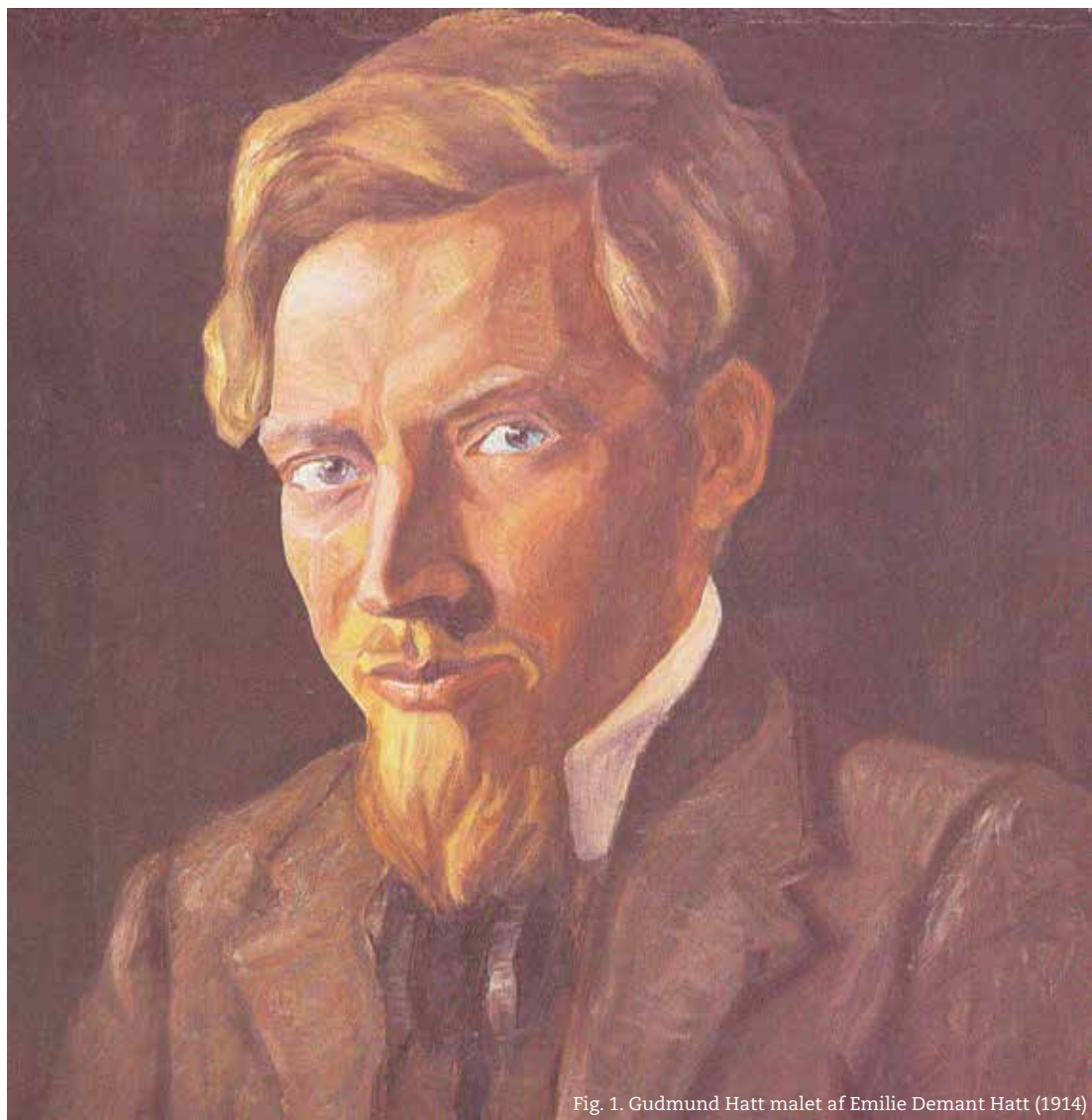

Fig. 1. Gudmund Hatt malet af Emilie Demant Hatt (1914)

KAMPEN GÆLDER REALITETER

Gudmund Hatts geografiske verdensbillede

Af: Henrik Gutzon Larsen

Blandt geografer huskes Gudmund Hatt nok især som professoren, der efter besættelsen blev afskediget for „uværdig national optræden“. Det skyldtes ikke mindst de „tyskvenlige“ geopolitiske analyser, han som en del af samarbejdspolitikken udfoldede i radioen og i de Berlingske Blade. Nogle vil måske også huske Hatt for de lidet flatterende racistiske passager i Jorden og Menneskelivet, den geografiske håndbog i fire tykke bind, han i 1920'erne udgav sammen med Martin Vahl. Men hvilken form for geografi bedrev Hatt egentligt? Og hvordan passer racismen og geopolitikken ind i den geografi?

Ind i geografin

Det var egentlig etnografi, der bragte Gudmund Hatt (1884-1960) til geografifaget. Den etnografiske interesse opstod da den unge Hatt i 1905 rejste til USA, hvor han blandt andet besøgte en familie som arbejdede blandt cherokee-indianerne i Oklahoma, og han studerede i 1906-07 etnografi ved Harvard Universitetet. Han vendte dog tilbage til Danmark, hvor han i 1908 begyndte at læse geografi og naturhistorie, som dengang var den almindelige indgang til etnografien. Allerede i 1911 tog han skoleembedseksamen (med udmærkelse). Samme år blev Hatt gift med Emilie Demant Hansen (1873-1958), som Dorte Smedegaard og Helle Askgaard skrev om i forrige nummer af Geografisk Orientering (GO4-13). Blot tre år senere disputerede han med en afhandling om arktiske skinddragter, og efter blandt andet et studieophold i USA blev han i 1919 ansat ved Nationalmuseet.

Ved Nationalmuseet fortsatte Hatt de etnografiske studier. Men det var også her, at han begyndte sine omfattende arkæologiske undersøgelser af især jernalderbosætninger og oldtidsagre. I 1921 ansøgte Hatt om professoratet i geografi ved Københavns Universitet, som dog blev tildelt naturgeografen Martin Vahl (1869-1946). Det bekom tilsyneladende Hatt ganske vel, for han havde i sin ansøgning anført, at han ikke ønskede at komme i betragtning, hvis Vahl var ansøger. Alfred Wegener (1880-1930), ophavsmanden til den dengang omstridte teori om kontinentaldrift, var en af de øvrige ansøgere. For at dække det kulturgeografiske område blev Hatt dog ansat som lektor, en stilling han bestred sideløbende med ansættelsen ved Nationalmuseet. Det var også i de år, at han sammen med Vahl skrev Jorden og Menneskelivet, der udkom i fire bind fra 1922 til 1927. Det var nok ikke mindst på baggrund af dette værk, at Hatt i 1929 blev udnævnt

som ekstraordinær professor i kulturgeografi.

Selvom Hatt forlod Nationalmuseet, lagde han på ingen måde etnografien og arkæologien bag sig. I et brev til en svensk kollega fra 1938 fastslog Hatt således, at dansk geografi i høj grad var „præget af kulturhistoriske Interesser, og meget af hvad danske Geografer har præsteret, hører mere ind under Arkæologi og Etnografi end under Geografi i snæver Forstand“. Det generede ham imidlertid ikke, fordi „Faggrænser er dog Menneskeværk og skyldes især Universiteternes Behov af en Faginddeling“. Selv havde han først og fremmest opfattet sig som etnograf og arkæolog, men påvirket af professor H. P. Steensby (1875-1920) havde han også fået en „kulturgeografisk Indstilling“. Det førte ham til det, han i brevet fra 1938 kaldte „erhvervsgeografiske og politisk-geografiske Undersøgelser“.

Den ekspansive industrikultur

De to sider i Hatts geografi var på mange måder sammenhængende, og det hang i høj grad sammen med hans forståelse af „kultur“. Som han i 1922 opridsede det i Jorden og Menneskelivet, var erhvervslivet „Kulturens Fundament“. Hatt var med andre ord materialist. Det vil sige, at han lagde vægt på konkrete, fysiske forhold snarere end idéer. Samtidig mente han, at erhvervslivet især afhang af naturforholdene. Det var ikke mindst derfor, at erhvervskulturen ifølge Hatt var af „overmaade stor geografisk Interesse“. Historien spillede også en rolle. Men den vægt han lagde på naturforhold betød, at især klima ofte fik en afgørende betydning i hans forklaringer. Hatt var derfor ikke blot materialist; ofte var han også naturdeterminist. Det var i øvrigt helt almindeligt i første halvdel af 1900-tallet.

I kulturgeografien var det især industrikulturen, ▶

der interesserede Hatt. Som han formulerede det i Jorden og Menneskelivet, havde „den sidste og højeste udviklede Erhvervskulturform, den vesteuropæiske Industriekultur, trængt frem gennem Landene ved Folkevandring, Handel og Kulturpaavirkning af forskellig Art, fortrængende og udryddende ældre Former“. Som vi vil se var det nok ikke tilfældigt, at han brugte ordet „udryddende“. Men først og fremmest var industrikulturen „ekspansiv“, som han fastslog i en artikel fra 1928, for „dens Væsen er Vareudveksling mellem Landene, Forædling af egne og fremmede Raastoffer med Verdensmarkedet for Øje“. Med noget der minder om senere tiders tale om „globalisering“, kunne Hatt derfor allerede i

Jorden og Menneskelivet „skimte en Fremtid, hvor hele Jorden vil være opfyldt af een og samme Kultur“. Der var naturligvis tale om industrikulturen. Men for Hatt betød det på ingen måde, at fremtiden nødvendigvis var lys: „Et Folk kan ikke besidde en veludviklet Industriekultur uden at have Raastof- og Afsætningsmarkeder“, skrev han således i 1928, „og industriel Udvikling kan i høj Grad fremmes ved Kolonisering og Udvandring, som skaber eller sikrer saadanne Markeder“. Derfor handlede Hatts kulturgeografi i høj grad om kolonier – og i sidste ende om geopolitik.

Race, klima og klasse

I dag er det nok især racismen, der falder i øjnene, når man betragter Hatts analyser af „Kolonispørgsmaalene“. Kønt er det for eksempel ikke, når han i 1938 skrev om „Negrenes fortrinlige Underklasseegenskaber“. Her skal vi naturligvis huske, at i samtiden var hans synspunkter hverken særegne eller kontroversielle. Faktisk kan det argumenteres, at hans skrifter med tiden indeholdt kimen til en næsten progressiv indsig.

Som udgangspunkt var Hatts syn på kolonier dog udtryk for miljødeterminisme af værste skuffe. Allerede i Jorden og Menneskelivet opstillede han således nogle hovedtyper af kolonier, som han i store træk opretholdt gennem 1920'erne og 30'erne. Det drejede sig på den ene side især om „Udvandringskolonier“, hvor klimaet befordrede en egentlig europæisk udvandring og på den anden side „Plantagekolonier“, hvor europæiske kolonister på grund af klimaet kun kunne udgøre en „Overklasse, der udnytter Landets økonomiske muligheder ved Hjælp af en undertrykt Races Arbejdskraft“. Denne opdeling baserede Hatt på den dengang ikke ualmindelige idé, at mennesker af

nordeuropæisk afstamning ikke kunne udføre hårdt fysisk arbejde i tropen. I en bog fra 1936 indtegnede han tilmed denne idé på et kort (Fig. 2).

Hatts argumenter om klima og menneskers udbredelse var altid lidt usammenhængende, og i bogen om „Kolonispørgsmaalene“ fra 1938 peger han da også på en anden mulighed. Når mennesker af europæisk afstamning ikke i større tal bosatte sig i tropen, så hang det måske sammen med „en økonomisk Grundlov, at overfor billig Arbejdskraft maa dyr Arbejdskraft vige“. Særligt i Afrika var der med andre ord tale om en form for klassekamp, som på grund af europæernes overherredømme omfattede en „Proletarisering af de indfødte“. Allerede i 1928 mente Hatt således, at „Kampen mellem hvidt og sort“ ikke var afsluttet ved europæernes erobring af Sydafrika, for ved „at gøre de indfødte til en arbejdende Underklasse har Europæerne givet Racekampen en social Karakter“.

” SELVOM HATT, MED NOGLE BLINDE VINKLER, ERKENDTE KOLONIALISMENS SKYGGESIDER, BETRAGTEDE HAN IMIDLERTID KOLONIER SOM NØDVENDIGE. ”

Koloniernes nødvendighed

Hatt var heller ikke blind for kolonialismens vold. I en avisartikel fra 1940 fastslog han for eksempel, at koloniseringen „gik haardt ud over mange Folkeslag af ikke-europæisk Afstamning, og der foregik megen Menneskeudryddelse og megen blodig Undertrykkelse“. Han havde også blik for kolonialismens hykleri: „Jordens Europæisering var fortrinlig camoufleret. Nordamerikas Indfødte blev fjernet for at give Plads til Demokratiet. Afrika blev erobret for at afskaffe Slavehandelen“. I kraft af hans senere skæbne er det bemærkelsesværdigt, at heller ikke tyske ønsker om atter at få kolonier i Afrika gik ram forbi. I bogen om „Kolonispørgsmaalene“ påpegede han således med en vis bekymring, at „Tysklands stærke Hævdelse af den saakaldte ariske Races Fortrin og den med racehygieniske Teorier besmykkedes haarde Fremfærd mod Tysklands Jøder kunde maaske begrunde en Frygt for, at de indfødtes Kaar vilde blive stærk forringet i de Dele af Afrika, som eventuelt vilde komme under Tyskland igen“.

Hatts kritiske indsigt strakte sig dog ikke til Danmarks eneste tilbageværende koloni, Grønland, som han i et engelsksproget bogkapitel fra 1929 udråbte til at være „one of the few colonial areas where the consideration of what is best for the native population weighs more heavily than the demands of European trade“. Det ville ifølge Hatt ikke have været tilfældet, hvis Grønland havde været under britisk, norsk eller amerikansk overherredømme. Han leverede der-

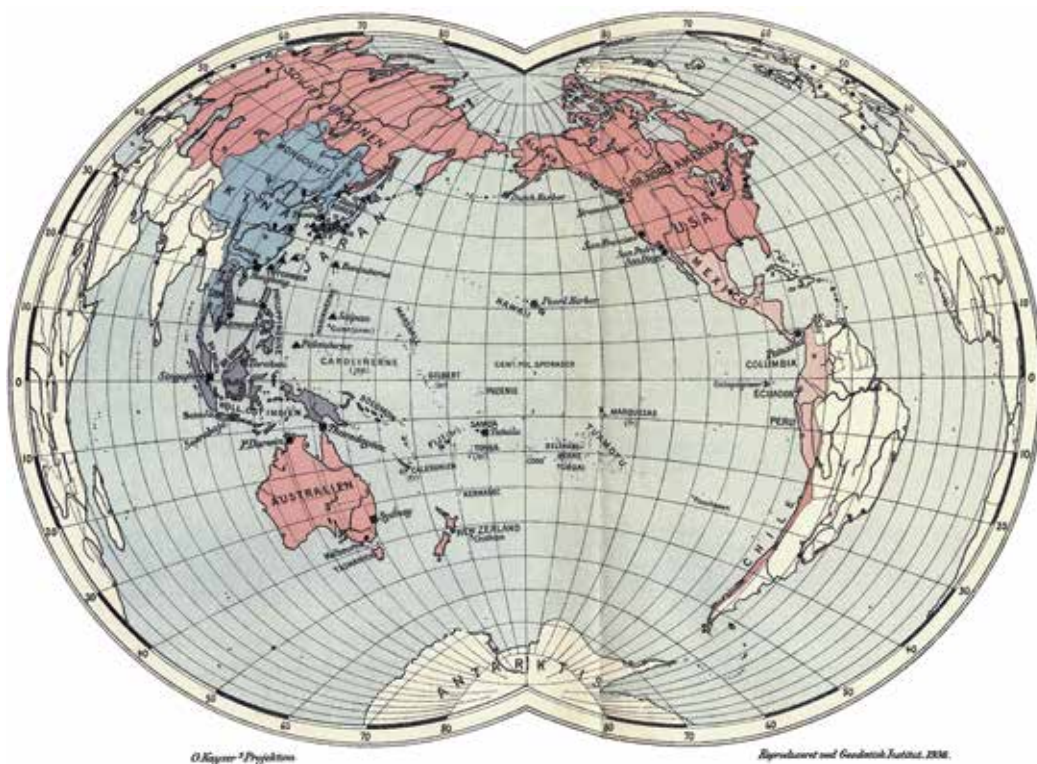

Fig. 2. Klima og kolonier. Rød angiver „Hvide Mands Lande“, lilla „Plantagelande“, blå „Det uafhængige Østasien“ og lyserød „Mestizlande“. Kilde: Hatt (1936) Stillehavsproblemer.

med et klassisk eksempel på den form for national selvbehagelighed, der alle dage har kendetegnet kolonimagter. Kapitlet indgik da også i et bogværk, som tydeligvis skulle støtte den danske position i de dengang verserende uenigheder om suveræniteten over Grønland.

Selvom Hatt – med nogle blinde vinkler – erkendte kolonialismens skyggesider, betragtede han imidlertid kolonier som nødvendige. For den materialistiske Hatt handlede kolonialismen ikke om, hvad der var ret og rimeligt. Han betragtede snarere adgangen til oversøiske råstoffer og markeder som en materiel nødvendighed for industrikulturen. Med hans egne ord fra Jorden og Menneskelivet, så var det ikke mindst „det økonomiske Livs stærke Udfoldelse i Europa og den dermed følgende Trang til Raamaterialer og Afsætningsomraader for Industrien, der har tvunget de europæiske Folkeslag til at kolonisere i de fremmede Verdensdele“. Eller, som Hatt i 1928 udtrykte det: „Ethvert livskraftigt Folk ejer Trang og Evne til Ekspansion“.

Livsrums i en lukket verden

Det var med udgangspunkt i disse tanker, at Hatt i slutningen af 1930'erne begyndte at tale om „Livs-

rum“. Det er et ord, som efter nazisternes idéer om Lebensraum er ladet med foruroligende betydning. Men selvom det sikkert var en offentlig interesse for det tyske begreb, der fik Hatt til at skrive om „Livsrums“, var hans tankegang nok især inspireret af geografen Friedrich Ratzel (1844-1904). Ratzel var bestemt kolonialist, men han kan ikke beskyldes for at være nazist. Desuden var den type af idéer, der hos Hatt blev til „Livsrums“, ganske udbredte i Hatts samtid – også uden for Tyskland og de øvrige autoritære stater.

For Hatt udsprang „Livsrums“ fra industrikulturen, der ifølge ham krævede at „livskraftige Folk“ måtte udvide sig over kloden for at skaffe adgang til råstof- og afsætningsmarkeder. I 1800-tallet havde det ikke været et problem for de europæiske stater, som havde rige muligheder for at skaffe sig kolonier, og på grund af den britiske frihandelspolitik kunne andre stater i industrikulturen også skaffe sig adgang til råstoffer og markeder. Ifølge Hatt var det således især gennem handel, at for eksempel det danske folk havde skaffet sig „Livsrums“. Han betragtede også USA's overherredømme over Sydamerika som en form for „Livsrumpolitik“ uden egentlige kolonier. I 1941 påpegede Hatt derfor med nogen ret, at det var aldeles forkert at betragte „Livsrumpolitik“ som en tysk opfindelse: ▶

„Livsrumpolitiken er ikke begyndt paa Europas Fastland – den er i Virkeligheden naaet sidst til Europa“.

For Hatt handlede kolonialismen med andre ord om, at lande og folk i industrikulturen måtte skaffe sig „Livsrum“ ved at erobre territorium eller ved at handle. Men i starten af 1900-tallet var det ikke længere en mulighed. Hele verden var nu koloniseret, og Storbritannien havde forladt frihandelspolitikken og koncentreret sig om sit imperium. Verden var så at sige blevet „lukket“. Som andre i samtiden mente Hatt, at dette førte til en opdeling af verden i økonomisk-geografisk blokke omkring nogle få stormagter. Det var mindre problematisk for de „mætte“ stormagter, Storbritannien, Rusland og USA, som havde skaffet sig „Livsrum“. Men det var ifølge Hatt et stort problem for de „sultne“ stormagter, Tyskland, Italien og Japan, der ikke i større omfang havde kolonier og nu også i stigende grad blev afskåret fra råstof- og afsætningsmarkeder. Første verdenskrig var derfor ifølge Hatt i grunden en kamp om kolonier. I et interview fra 1939 mente han, at det samme gjaldt for den krig, der nu tegnede sig alt for tydeligt: „det, der foregaar i Verden i Dag, er en vældig Kamp, ikke om Ideologier, men om reelle Værdier; ... Kampen gælder saadanne Realiteter som Kolonier, Markeder og Raastoffer“.

Realiteter og ideologier

Gennem Hatts kulturgeografi løber der således en linje af stærk materialisme. Ofte førte det til overvejelser, som vi i dag vil betragte som racisme. Men det var på sin vis et ulykkeligt sidespor til hans egentlige argument, som handlede om hvad han betragtede som industrikulturens politisk-geografiske nødvendigheder: adgang til råstoffer og afsætningsmarkeder. Det var én grund til, at han viste en vis forståelse for tysk „Livsrumpolitik“. Men i en verden, der i hans forståelse var under opdeling i økonomisk-geografiske blokke, var et stærkt Tyskland vigtigt, ikke blot for Danmark, men også for Norden og Europa. Det var delvist en økonomisk betragtning. Men fordi Rusland og siden Sovjetunionen i hans optik var en ekspansiv stormagt, fik tankegangen også en direkte militærstrategisk betydning. I hans optik var Tyskland snarere end Storbritannien eller USA således et nødvendigt bolværk mod øst. Som han skrev i et udateret manuskript fra tiden efter Emilies død i 1958, var hans „forholdsvis tyskvenlige Indstilling blev grundlagt allerede under den første Verdenskrig. Jeg ansaa det bedste for Europa om Tyskland ikke blev knust“.

Det betød ikke, at Hatt havde ideologisk sympati for det nazistiske Tyskland. Men som materialist advarede han imod, at Danmark skulle lade sig styre af sympatier og antipartier. I interviewet fra 1939

formulerede han det således: „Jeg har som Demokrat en naturlig Sympati for de demokratiske Stormagter, som jeg nødtigt ser slaaet af Centralmagterne; men jeg anser det for en større Ulykke, hvis Danmark skulde lægges øde i en Kamp om, hvem der skal beherske Verdensmarkederne“. Hatt skrev og sagde meget, som i dag fremstår temmelig uforståeligt – hvis ikke ligefrem dybt problematisk. Men hans største fejl var nok, at han lod sin meget bastande materialisme udvikle sig til en meget forsimplet realpolitik. Det levnedet ikke meget rum for den mulighed, at også ideologier kan spille en betydning.

Kilder:

- Buciek, K. (1999): Aage Gudmund Hatt. I S. Illeris (red.) Danske Geografiske Forskere. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Dokument (1938): Hatt til Friberg, 2. maj 1938, pakke 10, Gudmund Hatts privatarkiv (7256), Rigsarkivet.
- Dokument (udateret): Manuskript med erindringer, pakke 22, Familien Hatts privatarkiv (7180), Rigsarkivet.
- Hatt, G. (1928): Menneskeracerne og deres udbredelsesmuligheder. Geografisk Tidsskrift, bind 31, s. 151-163, 214-232.
- Hatt, G. (1929): Types of European colonization. I Vahl m.fl. (red.) Greenland, vol. 3, s. 1-14. København: Reitzel.
- Hatt, G. (1936): Stillehavsproblemer. København: Det Kongelige Danske Geografiske Selskab.
- Hatt, G. (1938): Afrika og Østasien: Kolonispørgsmaalene. København: Frederik E. Pedersen.
- Hatt, G. (1940): Hvad er Geopolitik? Berlingske Aftenavis, 1. marts 1940.
- Hatt, G. (1941): Norden og Europa. København: Frederik E. Pedersen.
- Jerrild, H. (1939): Hos Professor Gudmund Hatt. Gads danske Magasin, årg. 33, s. 172-178.
- Larsen, H. G. (2009): Gudmund Hatt 1884-1960. I H. Lorimer og C. W. J. Withers (red.) Geographers: Biobibliographical Studies, vol. 28, s. 17-37. London: Continuum.
- Larsen, H. G. (2011): 'The need and ability for expansion'. Political Geography, vol. 30, s. 38-48.
- Lund, J. (2007): 'At opretholde Sindets Neutralitet'. I J. T. Lauridsen (red.) Over strengen – under besættelsen, s. 242-293. København: Gyldendal.
- Vahl, M. og Hatt, G. (1922): Jorden og Menneskelivet, bind 1. København: J. H. Schultz.

Skrevet af:

Henrik Gutzon Larsen
Lektor i kulturgeografi ved
Lunds Universitet

NY KLIMA UDDANNELSE I INTERNATIONAL KLASSE

Af: Kjeld Rasmussen

Københavns Universitet startede i september 2013 en helt ny tværfaglig uddannelse om klimaforandringer, 'Climate Change, Impacts, Mitigation and Adaptation' (CCIMA). Med 'helt ny' menes, at næsten alle kurser i uddannelsen er udviklet specielt til dette formål, og med 'tværfaglig' menes, at den dækker såvel natur- som samfundsvidenskabelige sider af klimaforandringerne. Uddannelsens opbygning er beskrevet i detaljer på hjemmesiden www.studier.ku.dk/kandidat/klimaforandringer men i korte træk har den disse hovedelementer:

- Et introduktionsforløb på et halvt år, hvor alle aspekter af klimaforandringerne behandles, og hvor de studerende vil få input fra et bredt udsnit af kendte danske klimaforskere fra mange fag.
- Ét år, hvor de studerende vil kunne specialisere sig gennem valg af kombinationer af 14 'tema-moduler' og en række andre relevante uddannelses-tilbud. Temakurserne udbydes af en lang række forskellige fag, fra geofysik til statskundskab.
- Et halvt års arbejde med et speciale.

Baggrunden for uddannelsens etablering er, at klimaforandringerne udgør en udfordring, som intet enkelt fag kan håndtere. Såvel det offentlige som det private arbejdsmarked forventes fremover at have et voksen- behov for kandidater, som kan kombinere forståelse af klimaforandringernes årsager og virkninger med indsigt i den samfundsmæssige regulering og de sociologiske og politiske aspekter.

Københavns Universitet har, som andre højere læreranstalter, været gennem et forløb med fusioner og omstruktureringer. Ét element i dette forløb har været en proces, hvor universitetet har ledt efter områder, hvor de forskellige fakulteter og fag med fordel kunne arbejde sammen. CCIMA er et produkt af denne proces: Ledelsen kunne konstatere, at der findes en lang række stærke forskningsmiljøer på klimaområdet spredt ud over universitet, og vurderede, at disse

tilsammen ville kunne danne basis for en kandidatuddannelse med internationalt niveau. Ledelsen nedsatte en tværfakultær arbejdsgruppe, der designede uddannelsen. Akkrediteringsprocessen forsinkede imidlertid igangsættelsen med flere år, og resultatet blev en uddannelse med et lidt snævrere perspektiv og større krav til de studerendes naturvidenskabelige basis end det oprindeligt var tænkt. Ikke desto mindre er uddannelsen formodentlig blandt de bredeste på klimaområdet, også i et globalt perspektiv.

Uddannelsen startede i september med 30 studerende, hvor ca. 1/3 er fra udlandet, hovedsagelig EU. Det ene af to introduktionskurser gennemføres ved Sek- tion for Geografi, og i det hele taget er Geografi ganske vel placeret i den nye uddannelse, idet medarbejdere også tager del i adskillige af tema-modulerne, f.eks. om energi og klima, tilpasning til klimaændringer og sammenhæng mellem klima og arealanvendelses-ændringer. Dette afspejler både Geografi's tradition for klimastudier, men også, at Geografi har stor tradition for tværfagligt samarbejde. Geografi er på Københavns Universitet blevet en del af et stort 'Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning', der også omfatter Geologi samt 'Skov & Landskab', og inden for dette nye institut, som på sigt forventes at flytte sammen på Frederiksberg Campus, kommer forskning og undervisning i emner knyttet til klimaforandringer til at spille en meget væsentlig rolle. Bl.a. er et nyt Grundforskningscenter, CENPERM, som studerer permafrostens skæbne i lyset af klimaforandringerne, blevet etableret på instituttet.

Skulle I være interesseret i at se, hvordan Københavns Universitet markedsfører CCIMA, kan I se video-klippet, der præsenterer uddannelsen: www.studier.ku.dk/kandidat/klimaforandringer/film

URBANISERING I DET GLOBALE SYD -FEM FEJLSLUTNINGER

Af: Michael Helt Knudsen

Verden trådte i 2007 ind i sin "urbane alder", da der for første gang i historien var flere mennesker på verdensplan bosat i urbane (by) områder end i rurale (land) områder (Figur 1). For 100 år siden boede 2 ud af 10 mennesker i verden i urbane områder. Om bare 20 til 30 år fra nu vil dette tal være 7 ud af 10 (Figur 2). I dag bor 53 % af verdens befolkning i byer og der er intet der tyder på, at væksten slutter i nærmeste fremtid. Af en verdensbefolkning på lige over 7 milliarder, lever der lige nu tæt på 4 milliarder mennesker i byer i verden. Allerede om ca. 15 år vil dette tal være steget til 5 milliarder ud af en samlet verdensbefolkning på mere end 8 milliarder (World Bank, 2013). Mere end 80 procent af væksten vil finde sted i Asien og Afrika. Resten vil hovedsageligt finde sted i Latin Amerika. Faktisk forventes så godt som alt fremtidig befolkningstilvækst at finde sted i urbane områder i disse dele af verden, der ofte refereres til som det 'Globale Syd', og som allerede i dag huser 7 ud af 10 urbane beboere i verden (UN-Habitat, 2013).

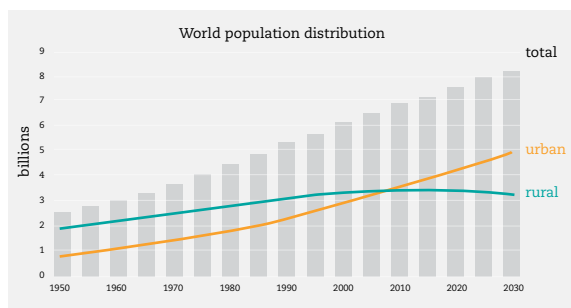

Fig. 1: Verdensbefolkningen fordelt på urbane og rurale områder
Kilde: United Nations (2008)

FNs program for bolig- og bebyggelsesmiljø, UN-Habitat, estimerer, at der mellem 2010 og 2015 vil komme 200.000 nye indbyggere i urbane områder i verden – hver dag! 91 % af denne vækst vil finde sted i det Globale Syd. Det svarer til at det Globale Syd vil få i omegnen af 1,2 millioner nye urbane beboere om ugen. Asien er den store motor med 73 % af væksten og intet mindre end halvdelen af verdens urbane befolkning. Den kraftige vækst i Syd skal ses i relation til, at den urbane vækst i Nord er tæt på at være stagneret med et gennemsnit på 0,67 % om året (UN-Habitat, 2013).

Inden man lader sig overvælde af de store tal, er det vigtigt at minde om, at hvad der rent faktisk defineres som urbant varierer meget fra land til land og derfor dækker tallene over store forskelle. I Danmark er en by defineret som en sammenhængende bebyggelse med mindst 200 indbyggere, hvor afstanden mellem to huse ikke overstiger 200 meter. I Ghana er definitionen en bebyggelse med en befolkning (population) på 5000 og derover. I Senegal er den urbane

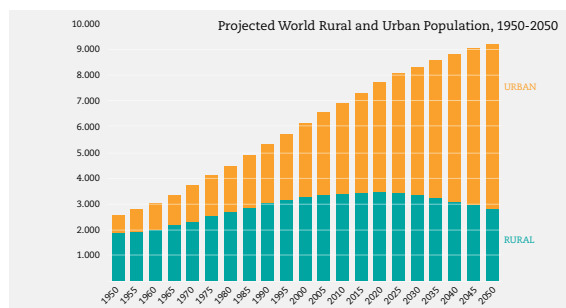

Fig. 2: Fremskrevet rurale og urbane population i verden 1950-2050
Kilde: United Nations (2008)

befolkningsgrænse 10.000 og på Falklandsøerne er en by defineret ved hovedstaden Stanley. Indien har en mere flerstrengt definition, hvor et urbant område er kendetegnet ved enten at være en politisk bestemt urban administrativ enhed, eller ved at opfylde følgende betingelser: en befolkning over 5000 indbyggere, en befolkningstæthed (densitet) på 390 indbyggere pr. km², og hvor mere end 3/4 af den mandlige befolkning er beskæftiget uden for landbrugssektoren. Det urbane defineres ofte ud fra forskellige kombinationer af: 1) over en vis befolkningsgrænse, 2) med en vis befolkningstæthed, 3) ud fra administrative enheder og/eller 4) hvorvidt indkomsten tjenes indenfor eller udenfor landbruget. De meget forskellige definitioner af, hvad der er urbant kræver, at man er varsom når man skal sammenligne graden af urbanisering mellem lande.

Der skal ikke meget fantasi til at forestille sig, at Indiens urbane befolkning, der i dag udgør ca. 32 % af landets samlede befolkning, ville være betydelig højere, hvis Indien anvendte den danske definition på ▶

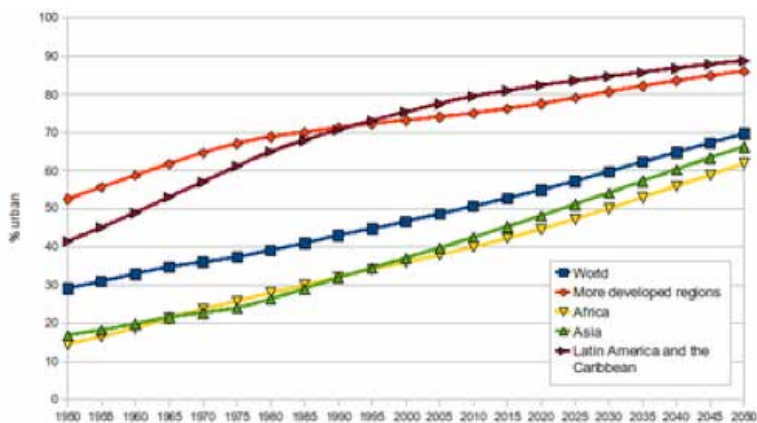

Fig. 3: Procent af befolkningen der lever i urbane områder i forskellige dele af verden, 1950-2050
Kilde: United Nations (2008)

et urbant område. Med Indiens befolkningstal på ca. 1,2 milliarder ville det også have markant betydning for den andel af verdens befolkning der lever i byer.

Når man taler om urbanisering, så er det vigtig at adskille mellem to centrale begreber, nemlig urbaniseringsgrad og urban vækst. Hvor urbaniseringsgraden beskriver, hvor stor en andel af et lands befolkning der bor i urbane områder, beskriver den urbane vækst, hvor meget den urbane befolkning reelt er vokset. Det er derfor muligt at have en stigende urbaniseringsgrad uden at have urban vækst. Ligeledes er det muligt at have en urban vækst uden at urbaniseringsgraden stiger. Det hele afhænger af væksten/reduktionen i den rurale befolkning.

Tallene taler deres tydelige sprog – det Globale Syd står overfor en massiv urban udfordring. Denne enorme demografiske udvikling har betydning for såvel by som land og kan syntes som en uovervindelig udfordring for en del af verden, der i forvejen har store problemer at slås med. Men det er også en udvikling med et betydeligt potentiale for disse lande. For at potentialet skal kunne forløses kræver det dog, at vi forstår de befolknings- og urbaniseringstendenser vi ser, og ikke mindst hvad der driver disse tendenser.

Fem fejlslutninger om urbanisering i det globale syd

Debatten om urbanisering i det Globale Syd er præget af en række fejlslutninger, der ikke synes at ville slippe sit tag i såvel akademikere som politikere og medierne. Fejlslutninger som i en lang årrække har ført til fejlslagen urban politik og planlægning. Fejlslutningerne kan i store træk koges ned til fem: 1) alle lande i det Globale Syd gennemgår den samme urbane transition; 2) størstedelen af urbaniseringen foregår i megabyer (over 10 millioner indbyggere); 3) den rurale-urbane migration er hovedårsagen til den stigende urbanisering og urbane fattigdom, og den skal begrænses; 4) de fattige er en minoritet i urbane områder, og 5) urbanisering har negative konsekvenser for miljøet og klimaet. Disse fejlslutninger er en alvorlig barriere for en effektiv urban politik og for en bekæmpelse af såvel rural som urban fattigdom i det Globale Syd. Det følgende er et kort summeret opgør med fejlslutningerne.

En forskellig urban transition i det Globale Syd

Der er store forskelle på hvornår, på hvilken måde og i hvilken grad lande i det Globale Syd er blevet urbaniseret. Det gælder både fra region til region,

men også mellem byer internt i de forskellige lande. Figur 3 viser urbaniseringsgraden i de forskellige dele af verden, og der er tydelige forskelle. Latin Amerika oplevede en tidlig urbanisering og overgås i dag kun af Nordamerika i urbaniseringsgrad. Asien og Afrika startede deres urbanisering langt senere, men er fra 2000 og mod 2030 projekteret til henholdsvis næsten at fordoble den urbane befolkning fra 1,36 mio. til 2,64 mio. og mere end fordobles fra 294 mio. til 742 mio. I 2030 vil syv ud af ti urbane beboere i verden bo i Asien og Afrika (Martine, G. et al., 2008).

Urbanisering opfattes generelt som en fremadskridende proces – verden bliver stadig mere urbaniseret. I realiteten, er der dog flere lande, hvor urbaniseringsgraden er stagneret og nogle, hvor den er faldende. Dette gør sig i sær gældende i Afrika. Lande som Mozambique, Malawi, Uganda, Sudan og Etiopien har mere eller mindre den samme urbaniseringsgrad i dag som for 20 år siden. Derimod har lande som Zambia, Elfenbenskysten, Mali og den Centralafrikanske Republik oplevet en faldende urbaniseringsgrad de sidste godt 20 år (Potts, 2012). Årsagerne er mange, men relaterer sig ofte til to hovedfaktorer: 1) Et mangelfuldt statistisk grundlag, der har baseret befolkningstilvækstprognoser i Afrika op til i dag på data fra 1950'erne til 1970'erne, hvor Afrika oplevede en kraftig urbanisering. Resultatet var, at man forudsagde, at en langt større del af befolkningen boede i urbane områder, end tilfældet reelt var. Disse statistiske fejl er blevet forsøgt rettet op på de sidste par år, hvilket har betydet at landes urbaniseringsgrad

er blevet nedskrevet, selvom der reelt ikke er sket forandringer. 2) Verdensbankens og den Internationale Valutafonds (IMF) strukturtilpasningsprogrammers konsekvenser for urbane områder i det Globale Syd og især i Afrika. Strukturtilpasningsprogrammerne blev implementeret som betingelse for store lån og havde til hensigt at stabilisere de nationale budgetter. Programmerne bød på privatiseringer af offentlige virksomheder (inklusive drikkevandsforsyning), fjernelse af subsidier på basale fødevarer, drastiske nedskæ-

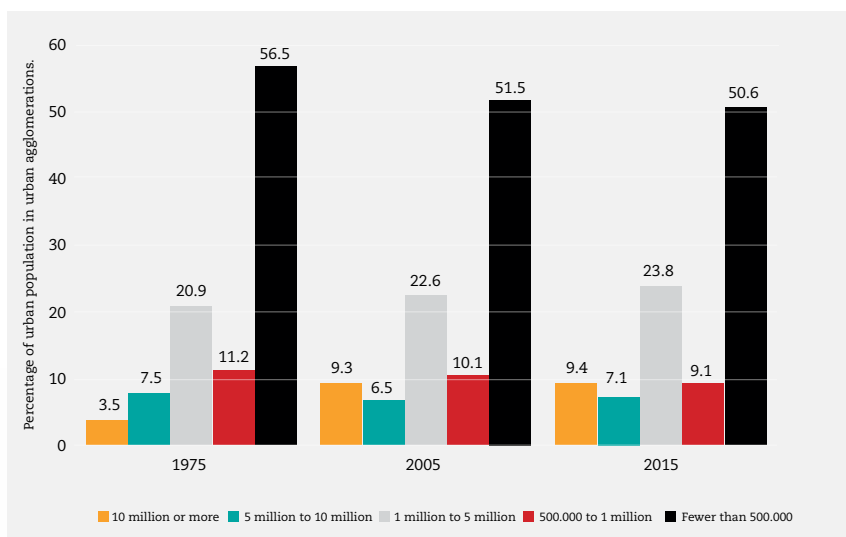

Fig. 4: Procent af den urbane befolkning i verden, der bor i urbane områder af forskellig størrelse, 1975, 2005 og 2015. Kilde: United Nations (2008)

ringer i den offentlige sektor, reallønsnedgang, åbne markeder og fri konkurrence. Programmerne resulterede i forhøjede leveomkostninger i byen, en stigende arbejdsløshed, og lukningen af lokal industri, der ikke kunne konkurrere mod multinationale selskaber. Konsekvensen var, at den rurale-urbane migration aftog og flere begyndte at søge den anden vej mod rurale områder og landbrug, hvor de så en mulighed for at få mad på bordet.

Den urbane vækst finder hovedsageligt sted i små og mellemstore byer

Megabyerne har været centrum for langt den meste offentlige fokus og debat. I det Globale Syd er det byer som Lagos, Nigeria; Cairo, Egypten; Sao Paulo, Brasilien; Shanghai, Kina; Jakarta, Indonesien; Delhi, Indien og Mexico City, Mexico vi oftest hører om, når det drejer sig om urbaniseringens konsekvenser, som overbefolkning, slum, kriminalitet, arbejdsløshed og forurening. Alt efter definition af hvor byen starter og slutter, er der i 2013 ca. 25-30 megabyer i verden, hvor størstedelen er dynamiske og funktionelle centre, hvor befolkningstilvæksten er aftagende. Ca. 20 af disse megabyer findes i det Globale Syd og flere af dem falder også indenfor en ny kategori af byer, såkaldte metabyer med over 20 millioner indbyggere. Til trods for den megen fokus på disse byer, er de kun hjem for lidt over 9 % af verdens urbane befolkning og de forventes heller ikke at absorbere en betydende del af den umiddelbare fremtids urbane vækst (Figur 4).

Derimod er det mindre urbane centre med en befolkning under 500.000, der huser mere end halvdelen af verdens urbane befolkning og disse byer vil absorbere omkring halvdelen af den fremtidige urbane vækst. Det er derfor vigtigt at politikkerne fokuserer på de mindre urbane centre, og at politikkerne tilpasses den specifikke urbanisering der finder sted her. I de mindre urbane centre har man stadig muligheden for at planlægge for byens udvikling, så man ikke ender i samme desperate situation som i mange af det Globale Syds større byer.

Rural-urban migration er ikke hovedårsagen til urban vækst og den skal fremmes for at bekæmpe fattigdom og sikre udvikling

Den stigende urbane fattigdom i det Globale Syd har fået flere lande til i varierende grad at lægge restriktioner på den rurale-urbane migration. Restriktionerne spænder fra implementering af rurale udviklingsprogrammer for at bevare befolkningen i rurale områder til direkte kontrol og forbud mod rural-urban migration, som det var tilfældet ved Hukou systemet i Kina og Apartheid politikken i Sydafrika. Den nyeste forskning viser dog, at det ikke er den rurale-urbane migration, der er hovedårsagen til den urbane fat-

tigdom, og at disse restriktive politikker i stedet har en lang række negative konsekvenser. Politikker der lægger restriktioner på rural-urban migration overser, at rurale husstande (og ofte også urbane husstande) er afhængige af indkomstkilder i såvel rurale som urbane områder, og at mobilitet mellem land og by er en integreret del af husstandens strategier for at minimere risiko og sårbarhed. I stedet kunne der være et betydeligt potentiale for regeringer i det Globale Syd ved at lette den rurale-urbane migration, ved eksempelvis at investere i forbedret vejnet og transportmuligheder. Sådanne politikker vil kunne føre til

” **URBANISERING OPFATTES GENERELT SOM EN FREMADSKRI-
DENDE PROCES – VERDEN BLIVER
STADIG MERE URBANISERET. I
REALITETEN, ER DER DOG FLERE
LANDE, HVOR URBANISERINGS-
GRADEN ER STAGNERET OG NOGLE,
HVOR DEN ER FALDENDE.** ”

positiv udvikling og fattigdomsbekæmpelse for såvel rurale som urbane husstande. Ideen om at rurale og urbane områder er to adskilte enheder, der står overfor unikke udfordringer og derfor skal behandles separat, er en alvorlig fejltagelse. Rurale og urbane områder skal i højere grad ses som to ender af samme kontinuum og deres udvikling skal sammentænkes.

Overfor de politikere der er nervøse for overbefolkning af deres byer, er det vigtigt at

pointere, at migration fra rurale til urbane områder ikke længere er den vigtigste faktor for urban vækst i det Globale Syd. I dag udgør den naturlige tilvækst (fødsler minus dødsfald) ca. 60 % af væksten. Transformationen af rurale områder til urbane områder, kaldet 're-klassificering' udgør ca. 20 % af den urbane vækst, og den rurale-urbane migration altså også kun ca. 20 % (UN-Habitat, 2013). Skal man bremse befolkningstilvæksten i byerne, så er seksualundervisning, bedre adgang til prævention og styrkelse af kvinders rettigheder i samfundet, et bedre sted at starte.

Den urbane fattigdom er massiv og stigende

I gennemsnit er den urbane befolkning socialt og økonomisk bedre stillet end i rurale områder. Denne statistiske kendsgerning har fået mange til at foretage slutningen, at man skal fokusere udviklings- og fattigdomsreducerende politikker og projekter i rurale områder, eksempelvis landbrugsudvikling. Ser man ind bag statistikken viser det sig imidlertid, at gennemsnittet dækker over meget store udsving. Et lands rigeste bosætter sig så godt som altid i byen og de trækker derfor gennemsnittet gevaldigt op og skjuler de millioner af mennesker der lever under fattigdomsgrænsen og er underernæret.

UN-Habitat estimerer at mere end 40 % af den

Biltrafik i Bangkok, Thailand. Fremtidssikret byplanlægning er nøglen til en velfungerende millionby. Foto: Karsten Helt Knudsen

urbane befolkning i det Globale Syd lever i områder der kan defineres som slum. Hele 72 % og 57 % af den urbane befolkning i henholdsvis Afrika og Asien bor i slumområder og disse områder vil opsluge meget af den fremtidige befolkningstilvækst (Martine, G. et al., 2008). Begrebet slum dækker over mange forskellige typer af mere eller mindre uformelle bosættelser og en meget forskellig befolkning, men alligevel viser talene, at den urbane fattigdom er massiv og stigende.

Fattigdommen er oftest mere grell i urbane områder. Alting koster penge i byen - hus, mad, vand og transport. På landet kan man oftest selv bygge sit hus, dyrke sin mad, finde drikkevand og behovet for transport er væsentlig lavere, når man bor og arbejder på samme sted. I byen er det bydende nødvendigt at have en pengeindkomst. På landet kan man i højere grad leve og overleve ved at dyrke jorden og få hjælp af sit sociale netværk. Et netværk der oftere og oftere inkluderer et migreret medlem af husstanden, der sender penge hjem fra byen eller et andet ruralt område med bedre jobmuligheder.

Politikere skal forstå at fattige udgør en betydelig del af den urbane befolkning, til tider majoriteten. I stedet for at fokusere udelukkende på at gøre byen attraktiv for økonomiske investeringer og at opfylde

behovene for over- og middelklassen, skal fokus i højere grad rettes mod de fattige og de problemer de står med, såsom mangel på jobs, dårlige bo- og sanitsforhold og risikoen for sygdom og kriminalitet.

Stigende urbanisering kan begrænse miljø- og klimaproblemer

Byer forurener fra industri og transport og skaber store mængder affald fra fabrikker og husholdninger, det er der ingen tvivl om. Vi ser fotos fra smog over Beijing og kæmpe affaldsmængder i Cairo, der skader helbredet for byens beboere. Samtidig er byer over hele verden store bidragsydere til det globale CO² regnskab og dermed de menneskeskabte klimaforandringer. Men der bor også mange mennesker i byerne og når først byernes miljø- og klimabelastning bliver fordelt på antallet af indbyggere, ser det straks bedre ud. Og så skal man huske, at landes økonomiske aktiviteter, herunder industri, koncentrerer i urbane områder, og dermed gør industriens udledninger det også. Byers miljø- og klimaforurening er alvorlig og skal tages seriøst, men koncentrationen af mennesker og erhverv i byen ses mere og mere også som en måde at begrænse miljø- og klimabelastningen. Transport er en af de store syndere, når vi taler om miljø- ▶

Byen Sefwi Wiawso med 20.000 - 25.000 indbyggere i Ghanas Western Region. Det er befolkningstilvæksten i de små og mellemstore byer, der bidrager mest til den urbane vækst i det Globale Syd. Foto: Karsten Helt Knudsen

Kilder:

Martine, G. et al. (2008): The New Global Frontier: Urbanization, Poverty and Environment in the 21st Century. Earthscan, London.

Potts, D. (2012): Whatever happened to Africa's rapid urbanization? Africa Research Institute. Counterpoints.

United Nations (2008): World Urbanization Prospects – The 2007 Revision.

UN-Habitat (2013): State of the Worlds Cities 2012/2013.

World Bank (2013): <http://data.worldbank.org/topic/urban-development>

Temaer til undervisningen: For eksempel til gruppearbejde i 7.-9. kl. og på stx.

Spørgsmål til undervisning:

- Hvor vil langt størstedelen af befolkningstilvæksten i verden finde sted i det 21. århundrede?
- Hvordan definerer man et urbant område?
- Hvad er forskellen på urbaniseringsgrad og urban vækst?
- Hvilke faktorer fører til urban vækst?
- Hvordan fordeler verdens befolkning sig på forskellig størrelse byer?
- Hvordan kan en stigende urbanisering være medvirkende til at begrænse miljø- og klimaproblemer?

og klima. I byen, hvor virksomheder og boliger ligger tæt på hinanden er behovet for transport minimeret, og der er mulighed for offentlig massetransport i tog, busser og metro. Det er også lettere at pålægge og håndhæve miljølove på erhverv i byen og industrien kan samarbejde tæt med hinanden og myndighederne om reducere af udledninger til miljøet. Ligeledes er der en række stordriftsfordele, når man taler om vandforsyning og ordentlige sanitære forhold i byen. En velplanlagt by sikrer, at man ikke spreder sig over frugtbart landbrugsjord og vandressourcer – man skal så vidt mulig søge at undgå at byen spreder sig ukontrolleret over et stort område, såkaldt "urban sprawl". Alt dette er selvfølgelig set ud fra en idealforestilling om en effektiv offentlig sektor og et lydhørt erhverv. Korruption, nepotisme, snyd og bedrag kan ødelægge alle gode planer – men potentialet er der, og det skal der arbejdes hen mod at få udløst.

Udfordringerne er enorme, men som det fremgår af ovenstående, så er der samtidig betydelige potentialer, hvis vi kan forstå de processer, der fører til urban vækst og handler på dem. Et første skridt er at gøre op med de ovennævnte fejlslutninger. I 2012 opstartede det 4-årige forskningsprojekt RurbanAfrica på Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet omhandlende urbanisering og urbane-rurale forbindelser i fire afrikanske lande (Cameroun, Ghana, Rwanda og Tanzania). Projektet er finansieret af EU og er et samarbejde mellem fire europæiske og fire afrikanske universiteter. Et af projektets hovedformål er at gøre op med disse fejlslutninger og dermed bidrage til en forbedret afrikansk urban politik og planlægning til nytte for en mere oplyst strategi for udvikling og fattigdomsbekæmpelse.

Skrevet af:

Michael Helt Knudsen

Adjunkt ved Institut
for Geovidenskab og
Naturforvaltning,
Københavns Universitet

Naturfag med digitale fordele

Tre nye digitale grundsystemer til fysik-kemi, biologi og geografi

Digital
NYHED

TILSKUD

Naturfagsundervisning, som du kender det - nu med digitale redskaber. Det er tanken bag tre nye, digitale grundsystemer til naturfag: **Fysik-kemifokus**, **Biologifokus** og **Geografifokus**.

Tre systemer - en struktur

De tre systemer har hver sin hjemmeside med samme struktur og layout, så det er nemt for både lærer og elever at navigere på de tre forskellige fags hjemmesider.

Masser af praktiske aktiviteter

It i naturfagsundervisningen åbner for mange nye muligheder for læring og forståelse. De digitale muligheder er nøje udvalgt og tænkt ind i undervisningen - samtidig med, at det praktiske arbejde væk fra skærmen er lige så vigtigt som før. Det er it på naturfagernes præmisser!

Bestil gratis prøveabonnement på alinea.dk

BIOLOGI
fokus

FYSIK-KEMI
fokus

GEOGRAFI
fokus

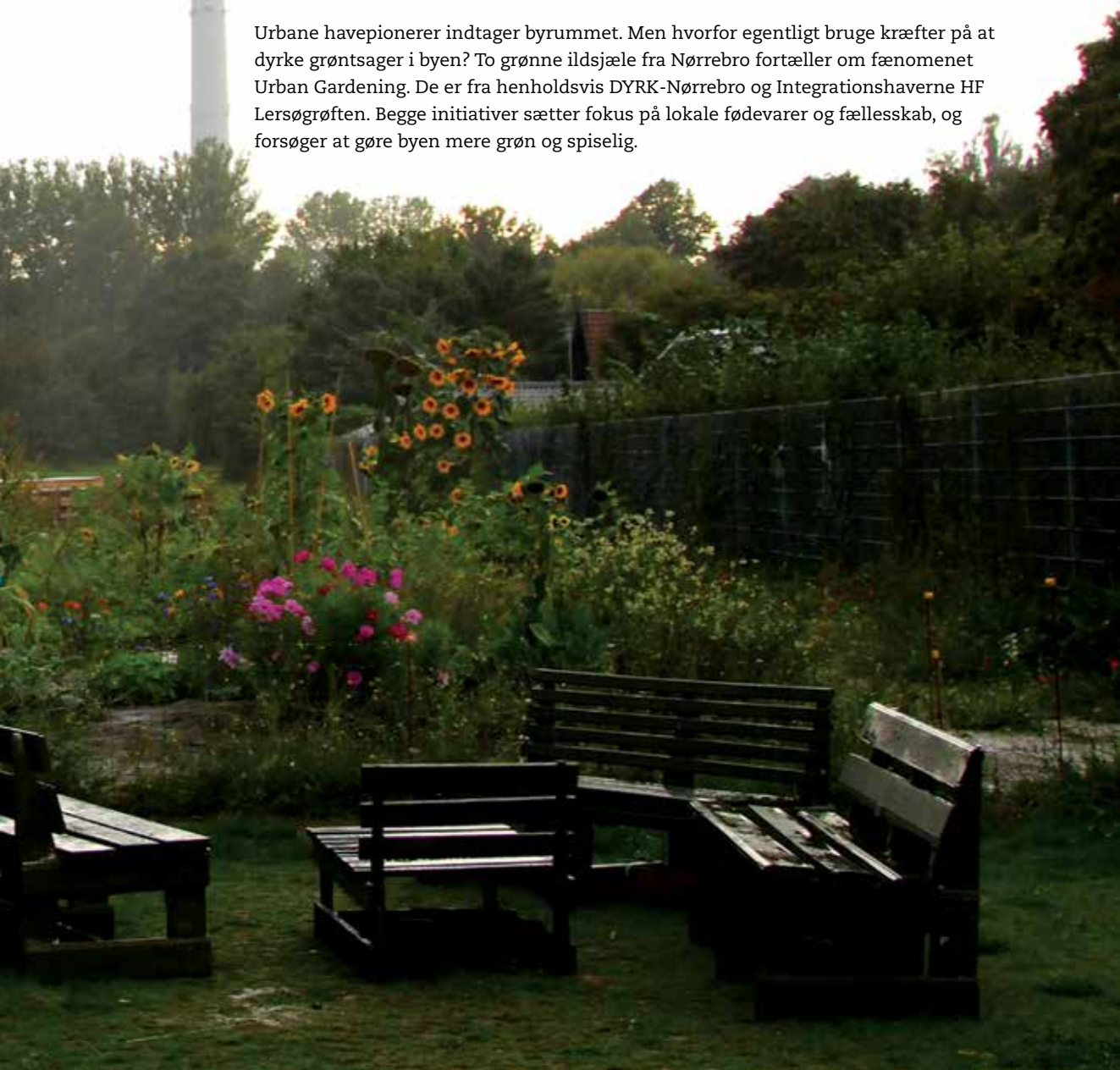
Alinea
EGMONT

GRØNTSAGER FÅR NYE FÆLLESKABER TIL AT SPIRE I BYEN

Af: Ditte Rasmussen Brøgger

Urbane havepionerer indtager byrummet. Men hvorfor egentligt bruge kræfter på at dyrke grøntsager i byen? To grønne ildsjæle fra Nørrebro fortæller om fænomenet Urban Gardening. De er fra henholdsvis DYRK-Nørrebro og Integrationshaverne HF Lersøgrøften. Begge initiativer sætter fokus på lokale fødevarer og fællesskab, og forsøger at gøre byen mere grøn og spiselig.

Urbane pionerer eller gamle traditioner

Det at dyrke grøntsager i byen er ikke noget nyt fænomen. Der har været kolonihaver og daghaver i Danmark siden slutningen af 1800-tallet, og der findes i dag over 400 kolonihaveforeninger og flere daghaveforeninger i landet. Produktionen af fødevarer fra kolonihaverne har været vigtig specielt i krisetider, og under 2. verdenskrig steg antallet af kolonihaver. Globalt set er det også nødvendigheden, der er grunden til, at urban fødevarerproduktion er aldeles almindelig i mange storbyer i Afrika, Asien og Latinamerika. Herhjemme er det måske mere et spørgsmål om livsstil, hvor det handler om at være med på moden. Eller er det? I denne artikel møder vi Asmund Bertelsen og Pernille Johansen, som bruger en stor del af deres fritid på at dyrke grøntsager på Nørrebro i hver deres haveprojekt. De mener ikke, at det bare er et modefænomen, men fremhæver havernes store betydning for mennesker såvel som for byen.

Kolonihaverne er stadigvæk populære, men den form for have-aktiviteter, der skyder frem i byen i dag, har en helt anden form. Den største forskel er, at det kollektive er i fokus. I USA er "community gardening" et velkendt fænomen, der som navnet siger forener fællesskab og havearbejde, og som dermed på mange måder er i modsætning til den traditionelle kolonihaveform, hvor den enkelte har sin helt egen have gemt bag hække og med hvert sit dannebrogsslag vejende i flagstangen. Den nye bølge af haveinitiativer i danske byer minder om "community gardening". Fænomenet har endnu ikke en dansk benævnelse, men man støder på ord som byhave, fælleshave, taghave eller låneord som urban gardening, urban farming og guerilla gardening. Den nye type af dyrkningsfællesskaber bygger på frivillighed, fællesskab og læring. De arbejder visionært, ikke blot i forhold til de deltagende selv, men også i forhold til lokalområderne og til byrummet.

Det billede medierne tegner af Nørrebro fokuserer ofte på uroligheder, optøjer og bandeopgør. Men der er måske ikke så mange der ved, at Nørrebro udover at være det sted i Danmark med færrest grønne kvadrater per indbygger, samtidig er det sted i landet hvor der er flest initiativer, der fokuserer på alternative måder til lokalt at producere by-grøntsager. Et eksempel findes på taget af Blågårdsskolen på Nørrebro. Her ligger en stor have, hvor der dyrkes jordbær, mynte, tomater mv. DYRK hedder den og er startet af frivillige i 2010.

Fra gaden kan man kun se enkelte solsikker stikke op over tagkanten, men tager man elevatoren op, mødes man af et mylder af grønne planter, blomster og ikke mindst spiselige grøntsager. Pernille er en af dem, der lægger mange kræfter i haven: "Jeg havde længe savnet en have", siger Pernille, der er vokset op i et hus med have, hvor der blev dyrket bønner, bær, salat osv. Da hun flyttede til byen, troede hun ikke, at det var muligt at have adgang til at dyrke grøntsager. Men det har hun nu - på et tag på Nørrebro.

Haveforeningen Lersøgrøften ligger lige dér, hvor Nørrebro bliver til Nordvest og lige op ad nogle af de områder, der findes på regeringens ghettoliste. HF Lersøgrøften består af små individuelle haver på 6 m². Når man lejer en have, forpligter man sig til at dyrke og passe haven, men herudover skal man også deltage i fællesaktiviteter. Haven er startet af en gruppe lokale, og drømmen er, at interessen bliver så stor, at haverne til sidst dækker hele den tomme grund mellem Bispebjerg Station og Ryparken Station. HF Lersøgrøften bygger på ideen fra daghaverne, der er små nyttehaver, hvor man kan dyrke grøntsager. Asmund er formand

Traditionen med taghaver kommer fra New York. Her ses en taghave med udsigt over Manhattan.

for bestyrelsen HF Lersøgrøften. Han mener, at der er mange grunde til at dyrke grøntsager i byen: Adgang til sunde fødevarer og det at afstanden mellem jord og bord forkortes er væsentlige grunde. Men også den personlige tilfredsstillelse ved at spise noget hjemmedyrket, muligheden for at lære om fødevarer og det sociale, hvor haven kan være grobund for nye bekendtskaber, er vigtig for Asmund.

Vidensdeling, mad, lokale produkter og CO²

Emnet mad har altid været en væsentlig del af den generelle diskurs i samfundet. I flere årtier har fokus på forskellige tilberedninger været fremherskende, hvilket viser sig i de mange opskrifter i ugeblade, antallet af solgte kogebøger og mængden af madprogrammer i TV. Men det stigende fokus på bæredygtighed betyder, at sammenhængen mellem CO²-udledning og fødevarerproduktion bliver stadig mere

aktuel for mange mennesker. "Det er så fjollet at købe hvidløg importeret fra Kina, når man kan dyrke dem lige her på Nørrebro", siger Pernille. "Min motivation for at bruge min tid i DYRK er, at jeg har mulighed for selv at vælge, hvor nogle af de grøntsager jeg spiser kommer fra, og at jeg kan inspirere andre til det samme."

Urbaniseringstendensen er mærkbar verden over, også i Danmark. Flere og flere børn vokser op i byen og får derfor ikke et nært forhold til natur og landbrug. Pernille forklarer at cirka halvdelen af dem, der kommer i DYRK, ikke på forhånd ved noget om, hvordan en jordbærplante ser ud eller i det hele taget, hvordan grøntsagsdyrkning foregår. Det er måske, fordi hun selv er vokset op med en have med grøntsager, at hun er opmærksom på problemet: "Det er nødvendigt at forholde sig til, at flere børn og voksne ikke ved, hvordan en gulerod vokser, og hvor lang

tid det tager for en tomat at modne.” siger hun. ”Jeg deler gerne min viden med andre, fordi jeg finder det vigtigt, at vi ved noget om den mad vi spiser, så vi kan tage et aktivt valg omkring den”. I modsætning til tidligere er produktion af fødevarer ikke det eneste formål med nutidens byhaver. Muligheden for at også byboere kan lære om mad, planter og fødevarer er også meget vigtigt. Der er et stort læringspotential i den nye kultur med byhaver. ”Det er mere end bare envejslæring. Man lærer i fællesskab. Hvis der er én, der ved meget om tomater og en der ved noget om noget andet, så kan de dele deres viden og lære meget af hinanden”, siger Pernille. I DYRK kan man lære at lave have ved at komme og være med og tage del i arbejdet og få jord under neglene.

En anden form for haver er Skolehaverne, der har eksisteret i Danmark siden 1903. De har til formål at give børn adspredelse og mulighed for at lære uden for klasseværelset og samtidig få frisk luft. Haverne oplever stor fremgang og efterspørgsel, og skolehaverne er kommet på de københavnske skoleskemaer, hvor flere skoler prioriterer, at noget af skoletiden skal bruges på at lære at lave have. Skolehaverne i København er blevet så populære, at der nu er for få skolehaver til at dække efterspørgslen.

En tredje måde at lave vidensformidling på kan

man finde hos Mads Tagtomat. Hans have ligger ca. 500 meter fra DYRK. Han har startet sin egen produktion af tomater på taget af et affaldsskur i en baggård på Nørrebro, og han er meget fokuseret på at lære folk at dyrke tomater i byen, hvorfor hans primære fokus er at lave workshops og dele sin viden med andre.

” DEN NYE TYPE AF DYRKNINGSFÆLLESSKABER BYGGER PÅ FRIVILLIGHED, FÆLLESSKAB OG LÆRING ”

Integration og fællesskab i en mangfoldig by.

Både Asmund og Pernille er enige om, at grøntsagsdyrkning i byen giver mulighed for at lære noget nyt samtidig med, at man forkorter afstanden fra jord til bord. Men et an-

det væsentligt formål omhandler det fællesskab, der opstår omkring projekterne. Flere teoretikere indenfor socialvidenskab har beskrevet, hvordan nutidigt fællesskab har trange vilkår. Specielt er fællesskab i storbyerne truet. Sociologen Robert Putnam har i sin populære bog ”Bowling Alone” fra 1995 skrevet om samfundets problemer med stigende individualisme og mangel på fællesskab. Hans analyse af et fællesskab i forfald er blevet citeret meget. Men der ses for tiden flere tendenser til at modvirke denne individualisme og skabe mere social kapital. Byhaverne er et godt eksempel herpå.

I HF Lersøgrøften er der ingen hække mellem haverne, og det er helt bevidst. Når hækken ikke er fysisk eksisterende, er den det heller ikke i overført

S-toget suser forbi HF Lersøgrøften ca. hvert 10 minut, grøntsagerne dyrkes midt i byen på et stykke uudnyttet land langs med banen.

betydning. "Vi har et sammenhold her på en anden måde end i kolonihaveforeningerne, hvor de har deres hække omkring sig. Her er der en god stemning, fordi det er så småt, haverne vokser bogstaveligt ind i hinanden og folk er gode til at tage hensyn og til at give plads til hinanden", siger Asmund. I DYRK er det hele fælles, selv om det sagtens kunne arrangeres således, at hver havde sit eget bed, men Pernille mener ikke, at det ville være en fordel. Hun siger: "Hvis man har sit eget højbed at passe, behøver man jo ikke tænke på andre end sig selv. Plads er jo en begrænsende faktor, da haven ligger på et tag, og samlet set kan haven have en større diversitet af planter, når alt er fælles", forklarer hun og tilføjer: "Folk i byen har jo travlt med mange ting og for travlt til at komme og vande hver dag, derfor er det godt med fællesskabet".

For Pernille handler det om at skabe en mulighed for at lære sine naboer at kende, lave community-aktiviteter og muligheden for at være sammen på nye måder, baseret på en tankegang om at skabe mere bæredygtighed. I modsætning til andre byhaveprojekter hvor alt er fælles, mener Asmund, at det er en god ide, at man har hver sin individuelle have, bl.a. fordi folk herved føler et ansvar og derfor kommer og passer haven. Han mener, at det fællesskab, der er i haver, hvor alt er fælles, faktisk kan blive ekskluderende i stedet for inkluderende, fordi de som gør tingene på deres egen måde eller tænker lidt anderledes har svært ved at være med. I HF Lersøgrøften har de et fællesskab, hvor alle har lov at være individuelle i deres tilgang til haven, og der er lige så mange måder at gøre det på, som der er haver. Nogle har plantet blomster på alt deres jord, mens andre har flere årlige sæsoner med grøntsager og et meget højt udbytte.

HF Lersøgrøften kalder også haveforeningen for en integrationshave, da det er organiseret således, at hver anden have tilhører en person, der ikke er født i Danmark. Der er op mod 20 forskellige nationaliteter repræsenteret i haveforeningen, og foreningen tegner et godt billede af befolkningssammensætningen i området. "Haven er et sted, hvor vi kan mødes på lige vilkår og være sammen med andre mennesker om at udrette og skabe noget". Dette er i modsætning til traditionelle integrationsprojekter, hvor integration er det primære og aktiviteten det sekundære. "Her er det vigtigste at dyrke grøntsager og integrationen er dermed noget, der kommer af sig selv". Asmund mener, at haveprojektet har en stor positiv virkning på integrationen i området. Han er helt sikker på, at det at han har en have i foreningen gør, at han møder og taler med mange flere mennesker med en anden baggrund og en anden nationalitet end han ellers ville have gjort. "Her er der mulighed for small-talk, og

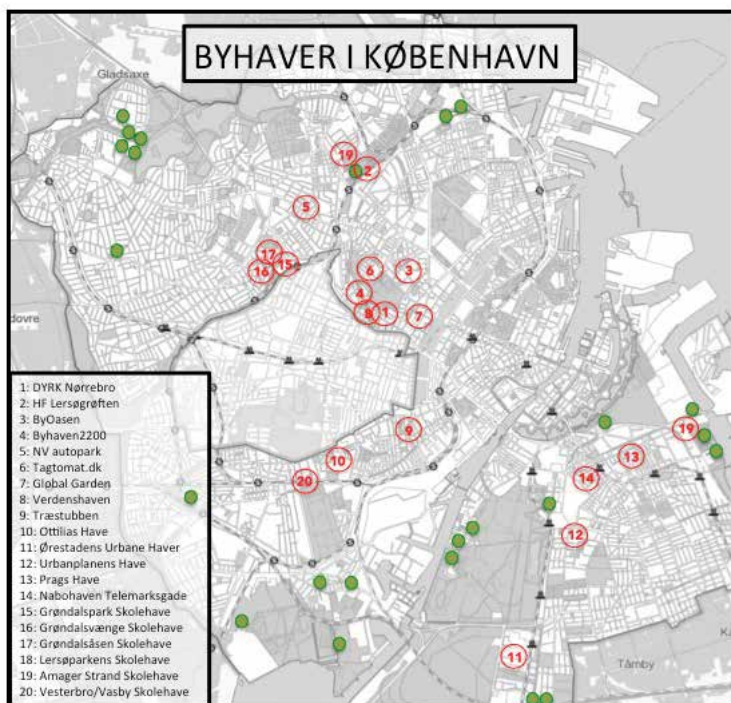

Dagens høst af tomater fra DYRK-Nørrebro.

det er meget vigtigt. Folk blander sig med hinanden og blander sig i hinandens haver på den gode måde", siger han og smiler, mens vi kigger på hans imponerende grønkålsbed.

Døgnflue eller paradigmeskift

Urban gardering er gennem de senere år blevet mere anerkendt herhjemme. Tidligere var det vanskeligt at få tilladelse til at anlægge urbane haver, men der er i kommunen stigende åbenhed overfor denne form for initiativer. Det betyder, at flere får muligheden for at komme i gang, og samtidig er der flere og flere, der tager initiativer til det. "Desværre er der en udbredt opfattelse af, at grøntsager dyrket i byer må være forurenede, hvilket måske skræmmer nogle fra at gå i gang med at dyrke grøntsager", forklarer Pernille. Der er potentielt set en risiko for forurening i byen. I København er alle jorder per definition klassificeret som forurenede på grund af mange års påvirkning fra mange mulige forureningskilder. "Det er helt klart på sin plads at være forsigtig", siger Pernille. "Mange jorder er forurenede, og hele ideen er jo at dyrke noget, der er sundt, og ikke at lave usunde eller skadelige fødevarer", siger hun. Der er forskningsmæssige initiativer i gang med henblik på at afklare forureningsrisikoen i forbindelse med dyrkning af grøntsager i byen. "At denne type forskning overhovedet foregår, viser i sig selv, at grøntsagsdyrkning i byen betragtes med stor interesse og seriøsitet. Og jo mere forskning der kommer, jo mere klarhed bliver der, og jo færre myter vil der være omkring emnet", siger Pernille. I DYRK er alle grøntsager økologisk dyrket og jorden er importeret fra områder, der er 100% forureningsfri. ▶

Kort over nogle af de byhaver der findes i København. Daghaver er markeret med grønt og hertil kommer også omkring 40 kolonihaver og flere mindre have projekter. Baggrundkort er fra kbhkort.kk.dk.

"Når vi har "åbent hus" sætter vi et skilt op nede på gaden, og så kommer folk fra området op for at se, hvad det egentligt er, vi laver heroppe. Folk bliver overrasket over at blive mødt af alt det grønne, der vokser her, for det er man jo ikke vant til her i byen", siger Pernille. DYRK har også haft besøg af Bonderøven fra DR2, der laver et program om byhaver. "Jeg tror bestemt ikke, at det er en døgnflue", siger Pernille og fortsætter: "Der er en stigende tendens i samfundet til, at folk bekymrer sig om, hvor deres fødevarer kommer fra. Men måske er den form for urban

gardening, vi ser nu ikke den endelige form. Der kan komme mange nye initiativer og ideer i fremtiden". Mens jeg snakker med Asmund trækker det op. De sorte efterårsskyer trækker sig sammen på himlen, og små lette dryp bliver erstattet af tunge dråber. Sommeren er forbi, væk lige så hurtigt som den kom, men ifølge Asmund er byhaver noget, der er kommet for at blive i vores bybillede. "Fordi det handler om en universel glæde, lysten til at dyrke noget at se noget vokse og kunne følge det", siger han.

Temaer til undervisningen: For eksempel til gruppearbejde i 7.-9. kl. og på stx.

Spørgsmål til undervisning:

- Har du været med til at dyrke grøntsager? Hvor og hvordan gjorde I?
- Hvor kommer de grøntsager du spiser fra? Har du prøvet at læse noget om det på posen med æbler eller tomater?
- Hvad betyder ordet bæredygtig?
- Er vores fødevarerproduktion bæredygtig? Hvorfor / hvorfor ikke?
- Hvilke fordele ved grøntsagsdyrkning i byen er nævnt i artiklen? Kan du nævne andre fordele?
- Hvilke ulemper ved grøntsagsdyrkning i byen er nævnt i artiklen? Kan du nævne andre ulemper?

Skrevet af:

Ditte Rasmussen Brøgger
Forskningsassistent, Institut
for Geovidenskab og
Naturforvaltning
Københavns Universitet

A woman with brown hair and bangs, wearing a dark blue jacket, is smiling and working in a rooftop garden. She is surrounded by tall sunflowers and other green plants. The garden is built on a wooden frame, and the background shows a cityscape under a blue sky with clouds.

PERNILLE JOHANSEN LUGER UD I HØJBEDENE I TAGHAVEN DYRK

Af: Taja Brenneche

KAN VI FORBRUGE OS MOD EN BÆREDYGTIG FREMTID?

Vores ikke-bæredygtige livsstil betyder, at der i fremtiden vil være ressourceknaphed, og det er et åbent spørgsmål, hvad der skal til for at lave om på den kendsgerning.

En gammelkendt ubekvem sandhed

Basalt set baserer vi vores måde at leve på, på naturens ressourcer. Fra vand i bruseren og lys i lampen over metaller i mobiltelefonen til mad på middagsbordet.

Den industrielle revolution forandrede vores forbrug af naturens ressourcer. Den store synder var de fossile brændsler, som blev introduceret dengang og som vi stadig er storforbrugere af. Siden da er vi blevet flere. Derfor er forbruget af ressourcer steget yderligere.

Globaliseringen spinder i dag et tætmasket net af ressourcer, der bliver handlet internationalt. Det betyder, at ressourcer bliver udvekslet fra lavt forbrugende og fattige lande til højt forbrugende og mere velstående lande. For eksempel importerer Europa kornprodukter og foderstoffer fra andre egne af verden. De bliver primært brugt som foder til den store europæiske kød- og mejeriindustri. Dele af produktionen bliver siden eksporteret ud af Europa igen.

Den måde vi lever på i Norden i dag gør, at vi forbruger langt mere, end naturen kan understøtte. Derfor har vores ekstravagante livsstil miljømæssige

konsekvenser. Det økologiske fodaftryk er et mål for, hvor stor den miljømæssige konsekvens af en handling er. Danmarks økologiske fodaftryk per indbygger er det fjerde største i verden ifølge Verdensnaturfonden. Kun overgået af Qatar, Kuwait og De Forenede Arabiske Emirater. Det er efterhånden ingen nyhed, men alligevel er der ikke umiddelbart en forandring at spore. Snarere tværtimod.

Et af de områder, som efterlader et stort økologisk fodaftryk, er fødevarersektoren. Den er én af de tre sektorer i Europa, der har størst miljømæssig påvirkning. Især fordi der er et meget stort spild forbundet med den. Årsagen til fødevarerspild er enten relateret til forbrugernes præferencer, eller til butiksejernes højeste prioritet: at sælge. Det viser et studie af detail- og engroshandlen i fødevarersektoren i de nordiske lande, som Nordisk Ministerråd har finansieret. Forbrugeren forventer nemlig bugnende hylder af friske råvarer, så der er noget for enhver smag og ethvert humør. Butiksejeren må rette ind, for at have kunder i butikken. Resultatet er et spild. De plettede æbler og brune bananer ryger nemlig ofte i skraldespanden, og bliver til affald i stedet for mad.

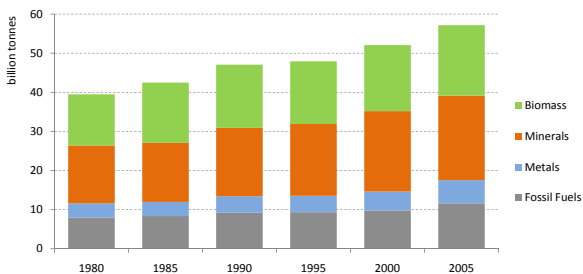

Fig. 1 tekst: Udvinde af naturressourcer fra 1980-2005. Mængden af de ressourcer vi udvinder, har været stødt stigende siden 1980. Kilde: Friends of the Earth Europe baseret på data fra SERI Global Material Flow Database 2008, bragt i 'Overconsumption? Our use of the world's natural resources'

Boks 1: Stop spild af mad!

Forbrugerbevægelsen Stop Spild Af Mad blev stiftet i 2008. Det hele startede med en facebookgruppe. Efter bare to uger var den i landsdækkende medier. Tre måneder senere henvendte butikskæden Rema 1000 sig og meddelte, at de havde fjernet alle mængderabatter efter inspiration fra bevægelsen. Den nyhed kom på Ritzau og pludselig var bevægelsen stor og almen kendt.

"Jeg tror det er blevet taget godt imod fordi tiden er rigtig. Vi er ved at gå fra en forbrugekultur til en opbruge-kultur. Ikke at vi skal gå mod fattigdom, men vi skal til at tænke over vores ressourcer. Og det her med madspild, det er utroligt nemt. Du sparer penge, du gør klimaet en tjeneste. Det er bedre etik, fordi du ikke spilder mad i en verden, hvor folk dør af sult. Og så sparer du også tid. Det er simpelthen en win-win-situation," siger Selina Juul, stifter af Forbrugerbevægelsen Stop Spild Af Mad.

"Jeg er vokset op i det kommunistiske Rusland. Selvom vi ikke sultede, oplevede vi mangel på mad, og butikker, der stod tomme. Da jeg kom til Danmark så jeg utroligt meget mad og også utroligt meget madspild. Det blev jeg meget forarget over. For fem år siden fik jeg nok," fortsætter Selina. Organisationens erklærede formål er at bekæmpe madspild. Ifølge organisationens hjemmeside er det nødvendigt af flere årsager. For det første for at spare på jordens knappe ressourcer. For det andet fordi der er børn i denne verden, der dør af sult. For det tredje fordi man ved at skære ned på madspild kan skære ned på sit bidrag til den mængde CO₂, der bliver ledt ud i atmosfæren og bidrager til global opvarmning. For det fjerde og sidste er der penge at spare for den enkelte husstand.

Bevægelsen har en række konkrete forslag til, hvordan madspild kan mindskes i danske køkkener, og arbejder for at implementere dem. Udover at stryge mængderabatten er flere supermarkeder begyndt at sælge frugt og grønt per vægtenhed. På den måde kan forbrugeren købe den mængde, der passer til husstandens størrelse. Det kan være svært for små husstande, at bruge store pakninger op, inden de bliver mugne og derfor ender som madspild. Bevægelsen har også opfordret detailhandlen til at sælge fødevarer, der nærmer sig udløbsdatoen til lavere priser.

Se mere på bevægelsens hjemmeside:

www.stopspildafmad.dk.

Fig. 2: Flere supermarkeder er begyndt at sælge produkter, der nærmer sig sidste salgsdato til nedsatte priser. Foto: Taja Brenneche

Sejllivede myter om bæredygtigt forbrug

Kate Power er forsker ved Copenhagen Research Institute og medforfatter af rapporten: "Improving Nordic policymaking by dispelling myths on sustainable consumption". Hun har længe arbejdet med bæredygtige forbrugsvaner i sin forskning. Gentagne gange er hun stødt på en række myter eller opfattelser, der generelt findes hos befolkningen, men som ikke er i tråd med virkeligheden. Gennem sit arbejde, bl.a. i møder med politikere og til konferencer og på workshops, oplever hun en skepsis. Ofte henviser de til, hvad der er menneskelig natur, underforstået, at den kan man ikke ændre på. At det er urealistisk at ændre på den. Frustrationen over denne modvilje motiverede Kate Power og hendes kolleger til at starte på arbejdet med rapporten.

Rapporten trækker på tidligere studier af forbrugervaner fra socialvidenskabernes. Desuden ligger et empirisk studie af nordiske politikere og civilsamfundsrepræsentanter til grund for rapportens resultater. Kate Power og hendes kolleger har således identificeret 10 myter, som bremser for vores omstilling til en bæredygtig måde at leve på. Myterne er baseret på sociale normer og tænkemåder, der er så indgroet i os, at vi opfatter dem som sandheder. Se boksen herunder, hvor et uddrag af myterne er opridset.

Formålet med den nyudgivne rapport er derfor at få folk til at indse, at det er myter, og dermed bane vejen for en bæredygtig livsstil for hele samfundet. Kate Power understreger, at det er en nordisk rapport og derfor rettet mod en nordisk kontekst. I Norden har vi et generelt højt niveau af velstand, derfor er det ikke nødvendigvis en sandhed, at et højere BNP fører til en højere levestandard. Alligevel synes det at være sådan, det politiske apparat arbejder. Vi lever alle sammen i et økonomisk vækst-paradigme. Derfor er det også en generel opfattelse, at hvis vi skærer ned på vores forbrug er det en opofrelse, der går ud over vores trivsel. Det er en af de fejlagtige opfattelser, som Kate Power mener, er vigtigst at punktere med rapporten. "Uden at undervurdere de udfordringer, der ligger foran os, er den grundlæggende meddelelse i rapporten, at forandring er mulig. At det er muligt at skabe forandringer, der bringer os tættere på en bæredygtig livsstil og som kan give bedre trivsel. Trivsel inkluderer tilfredshed, sundhed og positive relationer. Bæredygtighed og trivsel kan gå hånd i hånd."

Forandringstrekantens aktører: forbrugere, virksomheder og politikere

Forbrugerbevægelsen Stop Spild Af Mad har overvejet sit fokus på forbrugerens ende af fødevarekæden. Som foreningens stifter Selina Juul siger:

Boks 2: Uddrag af de ti myter

Herunder er listet nogle eksempler på de myter, som Kate Power og hendes kolleger har identificeret, og en beskrivelse af, hvorfor de er problematiske.

Myte: Løsningen er at forbruge bæredygtige produkter

Derfor er det problematisk: Selvom det er en positiv udvikling, at produkter bliver udviklet på en måde som gør dem mere miljøvenlige, og at markedsføringen peger i den retning, så har den begrænsninger. Det viser sig nemlig, at det samlede niveau af forbrug er stigende. Mere forbrug betyder, at der bliver udledt mere drivhusgas per husstand, og at det generelle niveau af spild og overflod er for opadgående.

Myte: Den enkelte forbruger bør lede vejen til en bæredygtig omstilling

Derfor er det problematisk: Selvom det enkelte menneske bærer et ansvar, er det en udfordring at være bannerfører i det samfund vi lever i. Hvert individ spejler sig selv i sine omgivelser, og oplever sig selv i forhold til en gældende social norm. På mange punkter taler den sociale norm imod en bæredygtig livsstil. For eksempel er det almindeligt at eje en bil, at tage på lange flyrejser for at holde ferie og at spise store mængder kød. Alt sammen noget der er miljømæssigt problematisk. Derfor kan det være udfordrende for den enkelte at gå imod den form for normalitet.

Myte: Information om miljøskadelige handlinger vil få folk til at handle anderledes

Derfor er det problematisk: De fleste dagligdags beslutninger vi tager, er ikke rationelle men drevet af følelser og vaner. Derfor vil informationskampagner ikke nødvendigvis ændre hjernens dagligdags vanemønstre og få os til at forbruge bæredygtigt. Derudover er eventuelle informationskampagner ikke den eneste information forbrugeren møder på en indkøbstur. Tværtimod konkurrerer den med myriader af andre informationer, især reklamer, der lokker varer i indkøbskurven.

"Forandring mod en bæredygtig livsstil ligger både i hænderne på politikerne og på industrien. Men det ligger også hos forbrugerne. Især med hensyn til madspild. En rapport fra EU viser, at forbrugerne er dem, der er mest skyldige i at smide mad ud. Så der kan vi gøre en hel del."

Den påstand understøtter studiet af detail- og engroshandlen i de nordiske lande. I det fremgår det nemlig, at den største forhindring initiativer mod madspild møder, er forbrugernes forventning om hylder fulde af friske råvarer. Ingen af butiksejerne, der deltog i studiet var villige til at gå på kompromis med deres salg, derfor accepterede de det deraf følgende madspild. Der kan ifølge studiet derimod blive skabt resultater, hvis forbrugernes efterspørgsel og forventninger ændrer sig.

Forbrugerinitiativet Stop Spild Af Mad er et klart eksempel på, at der ikke alene findes en indignation hos befolkningen men også, at den kan vendes til konkret handling. Organisationens arbejde er også et eksempel på et arbejde, hvis handlerum udspiller sig under Kate Power's mytiske univers. Det forholder sig til myterne om, at hvis vi alle gør lidt, kan vi opnå meget og at den enkelte forbruger har et ansvar.

Kate Power peger, som Selina Juul, på tre aktører, når man taler om forandring. Helt forsimplet kan man sige, at det dels er regeringen, industrien og civil befolkningen, som hver har en rolle at spille i forhold til forandringer. Hver især påvirker de hinanden. Kate Power mener, at det overvejende ansvar ligger hos politikerne.

"Hvad er politikere til for?", spørger Kate Power retorisk og fortsætter selv: "De er til for at lede vores samfund i den rigtige retning. De er valgt for at gøre de rigtige ting og for at handle på vores vegne. Politikerne er dem, der kan indføre reguleringer. Og det er super vigtigt. De gør nemlig mere end at ændre vores adfærd. De er også med til at foreskrive sociale normer og påvirker, hvad der opfattes som normalt og rigtigt i vores samfund."

Kate Power fremhæver rygeforbuddet som et eksempel. Det var der stor modstand imod, og det blev opfattet som urealistisk. Men nu er det normalt. Børn der vokser op med det, vil ikke kunne forestille sig, hvor meget der var tilladt før. Det samme kan siges om mange andre ting. Om at køre med sikkerhedssele. Om børnearbejde. Om kvinders stemmeret. Om slaveri. Alle de ting var helt almindelige i deres tid. Det samme gælder ifølge Kate Power for bæredygtig-

hed. Det kan folk bare ikke se endnu.

Politikernes reelle spillerum kan belyses på flere måder. Europas import af foder og eksport af kød og mejeriprodukter, som nævnt i indledningen, er et eksempel. Det er alment kendt, at det er EU's landbrugsstøtte, der gør det muligt for europæiske producenter at sælge deres produkter til en konkurrencedygtig pris. I nogle tilfælde udkonkurrerer de, de tilsvarende lokale produkter.

Det tredje ben i forandringstrekanter er virksomheder. Det er svært at se, hvordan virksomheder, hvis

eksistens er baseret på at skabe profit, kan indgå i en forandringsdagsorden mod en bæredygtig fremtid. Kate Power er også umiddelbart skeptisk. Hun henviser til, at få virksomheder opfatter det som deres ansvar at forandre samfundet i en bæredygtig retning. Dem der tager stilling, gør det som en tilføjelse, ikke som deres hovedfokus.

Det er virksomheder, som leverer de varer og services, som vi alle lever af. Desværre sker det ofte på bekostning af vores miljø. Virksomheder er ofte gode til at markedsføre deres produkter til egen fordel. Nogle virksomheder markedsfører sig på at være bæredygtige uden egentlig at være det, for at sælge flere produkter. Der er eksempler på det i den danske mejerisektor. Mejeriernes forretningsmodel baserer sig på mælk fra køer, hvilket per definition ikke er bæredygtigt. Selvom de foretager en række positive tiltag, vil det ikke ændre på det faktum. I sidste ende betyder det, at de forbrugere der i den bedste tro køber produktet, egentlig medvirker til en forværring.

Kate Power vender igen sin opmærksomhed mod den indignation mod samfundet, som er nødvendig for at forandre det, og som politikerne må tage hånd om at skabe.

"Selvom virksomhederne bidrager med varer og services som giver os bedre trivsel, så er det chokerende, at det er tilladt, at de samtidig gør stor skade på miljøet. Vi er bare så vant til det, at vi ikke bliver chokerede mere. Men bare fordi vi er vant til det, bør vi ikke anse det som normalt og bruge det som udgangspunkt."

Et kig mod fremtiden

Der er ingen tvivl om, at der vil ske en forandring med den måde vi lever på. Det ligger i selve det faktum, at vores levevis er ubæredygtig. Det er simpelthen fysisk umuligt, at det fortsætter for evigt. Business as usual-scenarier tegner ikke et glansbillede af fremtiden. Under de antagelser at verdens befolkning fortsat vil vokse, at den velstående del af verdens befolkning

” EN RAPPORT FRA EU
VISER, AT FORBRUGERNE ER
DEM, DER ER MEST SKYLDIGE
I AT SMIDE MAD UD. SÅ DER
KAN VI GØRE EN HEL DEL ”

ikke vil skære ned på sit forbrug, og at fattigere dele af verden vil opnå højere velstand, ser fremtiden tværtimod sort ud. Ifølge beregninger foretaget af græsrodsbevægelsen 'Friends of the Earth Europe' vil en række ressourcer ikke længere kunne udvindes. Det gælder især fossile brændsler. Priserne på ressourcer vil formentlig ryge i vejret og skabe konkurrence. Effekterne af den udvikling er uforudsigelige og forbundet med usikkerhed.

Kate Power formulerer det sådan: "Det er vores valg, om vi vil skabe forandringen på en planlagt måde, hvor vi undgår arbejdsløshed og social uro. Eller vil vi gå ind i forandringerne på en uplanlagt og kaotisk måde, hvor vi får konflikt over ressourcer."

Temaer til undervisningen: For eksempel til gruppearbejde i 7.-9. kl. og på stx.

- Nævn eksempler på produkter og services du gør brug af i hverdagen, som er baseret på naturressourcer?
- Kan du nævne eksempler på ikke-bæredygtigt forbrug i din egen hverdag?
- Er der nogle af myterne i Kate Power's studium, som du kan genkende fra dig selv?
- Hvem bærer ansvaret for at forandre vores samfund mod et bæredygtigt grundlag – forbrugerne, virksomhederne eller politikerne? Og hvorfor?
- Kan man sige, at vi har ret til at leve som vi gør, uanset om det er bæredygtigt eller ikke? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Kan man omvendt sige, at vi har pligt til at ændre den måde vi lever på, fordi den ikke er bæredygtig? Hvorfor/hvorfor ikke?

Kilder:

Overconsumption? Our use of the world's natural resources
Rapport fra 2009 fra Friends of the Earth Europe i samarbejde med Friends of the Earth Austria og Sustainable Europe Research Institute. Tilgængelig via hjemmesiden: www.foeeurope.org
Living Planet Report 2012. Biodiversity, biocapacity and better choices
Rapport fra WWF i samarbejde med Global Footprint Network og Zoological Society of London.
Tilgængelig via hjemmesiden: wwf.panda.org
Stenmarck, Åsa et al. (2011): Initiative on prevention on food waste in the retail and wholesale trades
Rapport støttet af Nordisk Ministerråd. Tilgængelig via hjemmesiden: www.norden.org
Mont, Oksana et al. (2013): Improving Nordic policymaking by dispelling myths on sustainable consumption
Rapport støttet af Nordisk Ministerråd. Tilgængelig via hjemmesiderne: www.cri.dk og www.norden.org
Derudover: www.stopspildafmad.dk

Skrevet af:

Taja Brenneche,
Cand.scient. i geografi

MÅNEDENS LINKS

www.stopspildafmad.dk

<http://studier.ku.dk/kandidat/klimaforandringer>

"JEG HAR ALTID HAFT EN INTERESSE FOR VERDEN DERUDE"

Af: Rasmus Skov Olesen

Lektor Kjeld Rasmussen har igennem sin karriere tilbragt flere år i Vestafrika og Sydøstasien og hans CV spænder vidt, men selvom han har bredt sig over en lang række fagområder lige fra geofysik til videnskabsteori, så er han geograf med stort G. I september måned kunne han fejre sit 40 års jubilæum ved Københavns Universitet. Geografisk Orientering mødte ham til en snak om faglig indavl, gymnasireformen, Galathea-ekspeditionen og geografiens rolle anno 2013.

Først og fremmest hvad er der så sket i de 40 år siden du blev ansat?

Hele universitetskulturen har ændret sig rigtig meget. I dag fokuserer de ansatte i højere grad på at publicere og søge eksterne midler til deres forskning. Det fylder især meget i hovederne på de yngre ansatte. Heldigvis oplever man ikke det samme pres, når man når op i min alder, men jeg synes grundlæggende, at det tager alt for meget af vores tid. Til gengæld har det den fordel, at der sker mere på forskningsområdet og vi har i dag langt flere ph.d.-studerende og forskningsassistenter tilknyttet instituttet.

Men har den ændring ikke skadet kvaliteten af undervisningen?

Det er rigtig undervisningen spillede en større rolle før i tiden, men der er selvfølgelig også sket gode ting. Jeg mener, at det faglige niveau generelt er højere i dag, til gengæld har vi mistet en stor del af det pædagogiske engagement.

Hvordan har du selv ændret dig i de 40 år?

I forhold til afvejningen mellem forskning og undervisning har mine synspunkter ikke ændret sig. Jeg sætter fortsat undervisningen højt. Det er det, som har min interesse og det er det, som jeg synes er sjovt. Jeg har undervist i alt muligt mellem himmel og jord, lige fra hardcore naturgeografi, statistik og remote sensing til naturressourceforvaltning og videnskabsteori. Jeg har svært ved at vedligeholde mit engagement indenfor det samme emne i lang tid af gangen, så for mig har det været vigtigt, at jeg ikke har været tvunget til at grave mig ned i en eller anden snæver specialisering. Det er meget atypisk, da mange forskere i dag føler et pres til at specialisere sig. Det er jeg på en eller anden måde sluppet uden om.

Men det har vel også noget at gøre med faget geografi, som netop spænder så bredt?

Ja helt klart. Det havde ikke været muligt at brede sig, så meget, som jeg har gjort, på mange andre uddannelser.

Hvad fik dig til at skifte fra geofysik til geografi i sin tid?

Grunden til, at jeg gik ind i geografien, var faktisk fordi jeg gerne ville være gymnasielærer og så havde jeg brug for et sidefag. Da jeg var færdig med mit pædagogikum blev jeg opfordret af den gamle dekan Henrik Jeppesen til at søge en licentiatgrad (det der svarer til en Ph.d.-grad i dag). Jeg mente, at han måtte være blevet gal, for jeg havde jo kun geografi som sidefag, men det var åbenbart fint nok dengang. Men det hele startede faktisk med, at jeg ville være gymnasielærer.

Hvordan var geografi-undervisningen i gymnasiet på din tid?

Geografi og geologi var mine yndlingsfag i gymnasiet. Dengang drømte jeg om at blive geolog. Jeg gik så meget op i det, at jeg i 2. G allerede havde læst hele 1. års pensum i geologi for universitetsstuderende.

Men i dag hedder faget naturgeografi – hvad blev der af kulturen?

Nu har jeg selv været med til at formulere lærerplanen for gymnasiet og jeg synes faktisk ikke, det er rigtigt, at kulturgeografien skulle være forsvundet. Faget naturgeografi indeholder fortsat elementer af kulturgeografi. Men jo det er rigtigt, at der var en risiko for at kulturgeografien skulle forsvinde ud af gymnasierne og derfor synes jeg også, at det at udforme lærerplanen, netop var noget af det vigtigste, som jeg har været med til at lave i min 40 år lange karriere.

Foto: Laura Vang Rasmussen

Jeg synes ikke bare, at det ville være et tab - jeg synes det ville være et katastrofalt tab, hvis geografifaget mistede sin tværfaglige profil og blev et rent naturfag.

Men hvad skal vi bruge den tværfaglighed til?

Man kan vende det om og spørge: Hvad skal vi bruge geografien til, hvis det ikke var for tværfagligheden? Tag nu klimaproblemerne som et eksempel. Det er helt åbenlyst, at vi skal bruge tværfaglige områder for at løse de problemer, der er forbundet med klimaet. Det kræver både en naturvidenskabelig indsigt i, hvordan jordkloden fungerer samt en forståelse for de samfundsmæssige aspekter. Det at kunne binde bro mellem natur- og samfundsforhold er efter min mening den vigtige rolle, som geografien har.

Du har også rejst en hel del igennem din karriere - hvilke oplevelser har det givet dig?

Det har været en fantastisk del af mit arbejde og der er ingen tvivl om, at det har været med til at gøre det til et fantastisk job. Det er en enorm gevinst, at man kan få love til at rejse ud med arbejdet og det var faktisk også derfor, at jeg i sin tid valgte geografien fremfor geofysik.

Jeg har især arbejdet meget i Sahel-området i Vestafrika, hvor jeg samlet set har tilbragt flere år af mit liv. Jeg har haft min familie med dernede og det har givet mig en masse oplevelser. Vi har samarbejdet med stort set alle universiteter i regionen og jeg har været med til at opbygge en forskningsinstitution fra bunden i Senegal.

Derudover har jeg også arbejdet en del i højlandet i Vietnam og mange andre steder i verden, men det mest ekstreme, som jeg har været med til, var Galathea-ekspeditionen. Vi var ude på en lille ø ved navn Tikopia, hvor samfundet i mange henseender ikke har ændret sig siden stenalderen. De er så isoleret, som man overhovedet kan blive, hvilket betyder, at de kun lever af det, som de selv producerer. De har

udviklet høj grad af balance med miljøet og de forvalter ressourcerne på en måde, så de ikke overudnyttes. Samtidig har de en meget traditionel samfundsstruktur med klaner og overhoveder. Det føltes virkelig som at komme til en helt anden verden.

Men hvorfor skal vi sende folk af sted til den anden side af jordkloden - hvad kan vi bruge det til her i Danmark?

Jamen igen vil jeg hellere spørge: Hvad skulle man gøre med geografien, hvis ikke der var nogen, der så det som deres opgave at tage ud i verden og finde ud af, hvordan der ser ud andre steder? I en globaliseret verden, der hænger mere og mere sammen, bliver det vigtigere og vigtigere at vide hvilke forhold, der gør sig gældende rundt omkring på kloden. Det er vores opgave her på instituttet at bidrage til den viden.

Er der tale om udlængsel som en drivkraft for dit arbejde og for geografien generelt?

Jeg brugte en stor del af min barndom på at kigge på kort og læse bøger om andre steder i verden. Så ja, jeg har altid haft en interesse og en almindelig nysgerrighed efter verden derude. Det er også noget, som jeg synes er karakteristisk for geografi-studerende. De adskiller sig grundlæggende fra studerende på andre uddannelser ved, at de har en større interesse for verden derude. De fleste har ofte været ude og rejse efter gymnasiet i et eller flere år. Jeg har derfor også altid syntes, at det var meget mærkeligt, at vores første studieår kun handler om Danmark. Det er en stor misforståelse. I stedet for bare at give dem kulturlandskabet over i et område i Vestjylland, må vi acceptere, at det at rejse ud i verden er et af fagets store attraktioner. Det skal vi ikke lægge skjul på, tværtimod skal vi være stolte og glade over det og bruge det til at fange de studerende.

Du har lige startet en ny kandidatuddannelse, der fokuserer på klimaforandringer. Hvad går det ud på?

Ja det har været et større projekt, der har taget 4 år at få op og stå. Ideen til oprettelsen af en kandidatgrad indenfor klimaforandringer kom op til COP15-mødet i år 2009. Der var et enormt fokus på klima dengang og en af de ting, der blev besluttet af rektoratet var at starte en klimauddannelse. Af grunde, jeg ikke kender, endte det med, at jeg blev formand for den arbejdsgruppe, der skulle udforme og udvikle uddannelsen.

Hvorfor er der behov for en kandidatgrad i klimaforandringer?

Vi har jo at gøre med et stort samfundsmæssigt problem, som vil være med os i hundredevis af år frem og som jeg sagde før, så kræver det at kunne håndtere disse problemer en indsigt i både natur- og samfundsmæssige forhold. Den forskningsmæssige base ligger spredt rundt på KU og ideen var at bygge en uddannelse på al den viden, der skete rundt omkring på hele universitetet. KU er et bredt universitet og der er stort fokus på klima fra mange forskellige steder. Ved at samle den viden tror vi på, at vi kan skabe en stærk uddannelse, som er mere tværgående end nogen anden uddannelse i verden.

Har du mødt en skepsis i forhold til det forøget fokus på klimaforandringer?

Jeg tror ikke instituttet her har valgt at satse ekstra meget på klimaet. Det fokus har der altid været og det har ikke ændret sig.

Men hvad med de faglige synspunkter på klimadebatten – strides man om, hvad der er rigtigt og forkert blandt de ansatte?

Der er uenigheder om standardsynspunkterne på klimaforandringerne og det kan godt give en ophedet debat en gang i mellem. Jeg havde et godt og solidt skænderi med en af mine kollegaer forleden nede i kantinen, men det foregik i en ordentlig tone og det er ikke sådan, at vi ikke kan sidde ved siden af hinanden længere. Så ja vi kan godt være meget uenige, men faktisk så synes jeg, at der godt kunne være mere af den slags diskussioner. Der er for lidt seriøs faglig debat. Folk har deres specialiseringer og dem har de i fred. I forhold til dengang jeg blev ansat, er der også flere på instituttet, der kommer med en anden faglig baggrund. Man kan sige at den faglige indavl er formindsket, men det betyder også at vi sjældent har nogle fælles områder, som vi kan diskutere.

Du har også fire sønner, hvor af nogen af dem også har studeret geografi – har du indoktrineret dem?

Nej det kan jeg sige med sikkerhed, at jeg ikke har. Jeg

tror, det ville have haft den modsatte effekt, hvis jeg havde siddet og terpet hovedstæder med dem, så hvis de har valgt geografin, så er det nok fordi jeg netop ikke har forsøgt at præge dem i en bestemt retning. Jeg har en, der er geofysiker, en der har en Ph.d.-grad i remote sensing, så har jeg en, der snart skal op og forsvare sit speciale herinde på Institutet og så en, der er uddannet i statskundskab.

Så der bliver snakket geografi-emner til jeres familiemiddage?

Ja det kan ikke undgås. Det går værst ud over ham, der har læst statskundskab, han bliver mobbet. Det er hyggeligt, at vi har fælles samtaleemner.

Når jeg fortæller at jeg studerer geografi, så siger folk tit: Jamen så er du jo god til sådan noget med lande og hovedstæder.

Ja det er den ældre generation, der har den opfattelse af geografin.

Jamen er du så god til det?

Nej!

Må jeg alligevel teste dig?

Du spørger bare.

Hvad er hovedstaden i Zambia?

Lusaka

Uruguay?

Montevideo

Armenien?

Der har lige været landskamp, så den kan jeg også: Jerevan

Laos?

Vientiane – det er denne eneste jeg selv har været i.

Tajikistan?

Der må jeg give op.

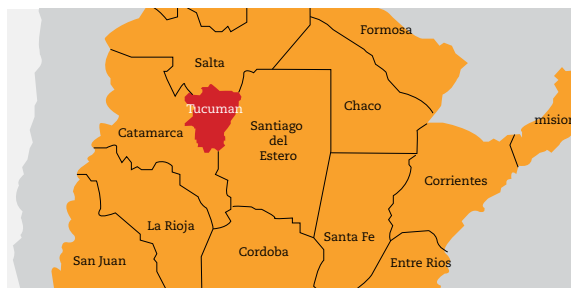
Dusjanbe. Men fire ud af fem – det er vel også godkendt. Og du sagde, at du ikke var god til det?

Der underdrev jeg måske. Selvom det at kunne hovedstæder udenad, ikke har noget med moderne geografi at gøre, så hænger det alligevel indirekte sammen, da mange geografer har en naturlig nysgerrighed til verden derude. Som vi før snakkede om, så er det og sidde og falde i staver over et verdenskort jo koblet til en form for udlængsel.

Af: Martin Poulsen

MØDET MED ARGENTINEREN

Mødet med menneskerne på det sydamerikanske kontinent er en oplevelse for sig selv. Det bemærkelsesværdige er, at adfærd og opførsel tager sig anderledes ud, end f.eks. Europa. Der er nogle adfærdstræk her, der er særligt karakteristiske for dette kontinent. Selvom der er forskelle mellem de forskellige sydamerikanske lande, så er egenskaber som åbenhed, uformel ligefremhed og nysgerrighed, nogle fælles karaktertræk, der går igen på hele kontinentet. Jeg vil her fremhæve en episode, der illustrerer lidt om argentinerens sociale sindelag.

Tucuman

Vi befinder os i Tucuman i februar, og det er højsommer. Tucuman er Argentinas femte største by med 738.000 indbyggere, beliggende i den nordvestlige del af landet. Her er et varmt fastlandsklima om sommeren, fordi byen ligger i et lavlandsområde. Byen har en rå facade, er energisk, pågående og bærer præg af at have en industriel historie med stærke arbejder-rødder. Den står på sin vis i skærende kontrast til det omgivende kuperede idylliske og rolige landskab, med bjerglandsbyen Taff del Valle lige vest for, og vindistriket Cafayate 200 km nordvest om Tucuman.

Marianna

Det var mandag og en veninde, ved navn Marianna, havde fødselsdag, hun fyldte 31 år. En brunette med pagehår, der arbejdede deltid som journalist. Hun arbejdede også på et call-center, hvor hun den pågældende dag, havde haft en 10 timers vagt.

Jeg havde kun kendt Marianna igennem et par dage, hvor vi to gange, havde været ude og drikke lidt øl med øvrige bekendtskaber. Men det var nok til at blive inviteret til fødselsdag med familie og venner, selv om jeg ikke kunne se, hvordan det skulle kunne lade sig gøre, på en mandag, når hun havde så lang en arbejdsdag.

Jeg havde fået af vide, at jeg ville høre nærmere om tid og sted for fødselsdagen, i løbet af mandagen. Men da klokken havde passeret 20 om aftenen, og man stadig ikke havde hørt en lyd, havde jeg fuldstændig afskrevet arrangementet.

Men ved 21-tiden tikkede en sms ind om, at vi alle skulle mødes klokken 22, på det gadehjørne hvor vejene "Entre rios" og "Avenida 24 de Septiembre" mødes. Stedet var et af Tucumans mange udendørs-serveringssteder, hvor plasticborde, stole og parasoller er stillet ud på de smalle fortove, omgivet af livlig trafik og storbyens larm. Det sociale cafe-bar liv er her klemte inde og omklamret af de rå, grovkornede og hektiske storbyrammer, hvilket giver det hele et lidt anstrengende præg. Men til gengæld er man konstant i kontakt med byens nerve og puls, som i Tucuman er noget helt særligt.

Madkulturen

Stedet var et simpelt og nede på jorden spisested/cafeteria, der serverer de sædvanlige argentinske allestedsnærværende specialiteter. Her iblandt "Empanadas" en sydamerikansk specialitet, som er små ovnbagte både af dej, hvor man har indbagt fyld i form af kødsovs eller skinke/ost. Af drikkevarer støder man ind i den lokale pilsnerøl, Quilmes, som oftest indtages socialt, hvor man deler liter store flasker i stedet for at sidde med hver sin individuelle flaske.

Argentinerne er en af de befolkningsgrupper der spiser allersenenest aftenmåltider, ofte ender det langt ud på aftenen efter klokken 22. I weekenderne ser man restauranter og spisesteder fyldt til bristepunktet, med legende børn, til langt over midnat. Mellem klokken 17 og 20, ser man mange mennesker sidde

og slappe af med en kop kaffe eller en øl, og ofte med lidt let tilbehør i form af peanuts eller små lune croissanter, kaldet "medialunas" (betyder halvmåne), fordi de har form som en halvmåne. Et klassisk populært mellemmåltid, der gør at mange steder slet ikke er parat til at servere aftensmad i dette tidsrum.

Fødselsdagen

Da jeg kom, havde Marianna og hendes gæster, sat en masse af de små udestående borde sammen og lagt en længere dug ud over dem. Der var blevet bestilt fælles pizza, som blev sendt rundt på fad.

Tilstede var en skøn blanding af forskellige mennesker. Ældre familiemedlemmer, børn, arbejdskolleger og tilfældige vennebekendtskaber i et stort socialt leben. En let, uhøjtidelig og lattermild stemning herskede over selskabet, der straks gjorde at man følte sig godt tilpas.

Marianna sad i fnisende kammeratlig omgang med sin mor. Moren er fra start imødekomende og stiller med det samme spørgsmål, og vil vide, hvor jeg har rejst, og hvad jeg synes om Argentina. Man vækker selskabets interesse, fordi man skiller sig ud, og er fra en anden kultur og et andet land. Da jeg giver Marianna en lille beskeden gave, et håndlavet askebæger, fra den nordvestlige andesregion, "Quebrada de Humahuaca" bliver alt fokus rettet mod undertegnede. For det første fordi det ikke bliver regnet for en selvfølge, at have gaver med, og når der endelig dukker en gave op, skaber det opmærksomhed. For det andet fordi, folk er nysgerrige på at høre hvordan en rejsende ser og oplever deres land, deres kultur, deres madvaner, deres byer, deres seværdigheder, fodbolden osv. Og mange argentinere har ikke haft muligheden for at rejse rundt og opleve de mange forskellige regioner i deres eget land, og derfor er de ekstra nysgerrige.

Den muntre gæstfrihed

Min sidemand er bilsælger, og prøver med muntert sindelag at fortælle jokes, som jeg af sprogbarrierer ikke helt forstår. Mariannas onkel er læge, han stiller spørgsmål om Danmark, om vi taler tysk eller engelsk, og om hvad vores nationalret er. Moren vil gerne høre mig om mit syn på den argentinske kvinde. Fælles for dem alle, er glimtet i øjet, lunefuldheden og munterheden. Her er det latteren og humoren, som er det bærende og befriende element i den sociale omgang.

Gæstfriheden er noget særligt her. Folk interesserer sig for dig. Du får følelsen af at være i centrum, på den gode måde. Du bliver inkluderet, flyder i et med selskabet, som om du er en naturlig del af det. De kunne lige så godt have isoleret mig ude i kanten af

langbordet, og ikke have noget synderligt med mig at gøre, da jeg taler gebrokkent spansk og ikke har noget tilfælles med familien og vennerne.

Det hele var så uformelt og uhøjtideligt. Folk kom og gik som det passede dem, tidsrammerne er fleksible og gradbøjet. Gæsterne bestiller mad og drikke individuelt som det passer dem, ved siden af det arrangementet bød på. Mariannas veninde, Ivanna, havde medbragt en hjemmelavet chokoladekage, som spisestedet, havde opbevaret i deres køleskab. Nogle af gæsterne havde selv medbragt vin, og kunne kvit og frit låne glas fra baren. Denne form for fleksibilitet og "everything goes attitude", synes jeg er et slags særkendetegn for den argentinske kultur.

Her er man venner

Her er noget fascinerende over den mellemmenne-skelige interaktion. Denne ukomplicerede åbenhed, hvor man ikke lige behøver at se hinanden an. Her er man venner fra første sekund, det er ikke noget man skal arbejde sig op til, gennem møjsommelig nedbrydning af barrierer. Man mærker ikke rigtig nogen anspændthed i mødet mellem mennesker. Folk hviler mere i deres åbenhed og sociale sindelag. Det virker bare knaldhamrende naturligt for argentineren at være social.

Den ovenfor beskrevne fødselsdags-komsammen opsummerer, hvordan jeg typisk opfatter mit møde med den menige sydamerikaner og hvordan de socialt agerer mellem hinanden. Selvfølgelig var dette arrangement yderst vellykket og en oplevelse over gennemsnittet. Men det kan ikke skjule, at de fleste sociale sammenhænge, man havner i, har mange fællestræk med den beskrevne fødselsdag. Der er selvfølgelig forskel mellem landende, men de grundlæggende træk, som åbenheden, den uformelle, lattermildheden og den ukomplicerede livsglæde, går igen på hele kontinentet.

Skrevet af:

Martin Poulsen

Cand. Scient. i kulturgeografi,
samt web-redaktør
for indiecult.org.

DAGENS GEOGRAF

Navn: Nicolas Guldbæk Joost

Alder: 22 år

Uddannelse: HF på Det frie Gymnasium i København (igangværende), uddannet elektriker

Hobby: Kajakroning og udendørsaktiviteter

Bopæl: Østerbro, København

[Hvorfor overvejer du at læse geografi?]

Hvad skal man læse/være er det store spørgsmål for langt de fleste unge - det har det i stor grad også været for mig. Men hvorfor geografi lige siger mig noget er nok fordi det er sådan et bredt fag. Jeg har altid haft interesse og en holdning til politik, men også en stor interesse til naturvidenskaben og mange af de store spørgsmål som den går og bearbejder. Så da jeg blev introduceret til faget geografi på HF, fik jeg den blanding af naturvidenskabelige og samfundsvi-
denskabelige opgaver, som jeg egentlig synes er nogle af de mest relevante/interessante problemstillinger. Men interesse er ikke det eneste jeg går ud fra når jeg tænker på hvad jeg vil være. Hvordan ser jobmulighederne ud? Hvilke arbejdsformer kan jeg regne med? Er jeg fanget i det offentlige eller har jeg også mulighed for at arbejde i det private? Er jeg tvunget til/har jeg mulighed for at rejse meget af tiden? Men alt det jeg har undersøgt om geografi ind til videre viser, at geografi er sådan et stort fag, at det kommer an på, hvad du egentlig selv vil have ud af uddannelsen og arbejde med efterfølgende. Så det kommer an på hvilken vej du tager med uddannelsen, der afgør hvor du ender, og det tiltaler mig utrolig meget.

[Hvad er geografi for dig?]

Geografi for mig er et meget bredt fag, som dækker

over mange af jordens og menneskets store problemstillinger, men også et fag som også kan gå ned i mindre detaljer. Jeg kan huske i folkeskolen, hvor faget geografi var at lære hovedstæder, lande osv. Dengang var det ikke ligefrem det fag jeg sad og tænkte - hov det er det jeg vil være. Da jeg så efter nogle år, startede på HF fik jeg et noget andet syn på geografi. Alt fra politiske og etiske diskussioner angående alverdens problemstillinger, bl.a. landbrugspolitik/landbrugsudvikling, udviklingen i Afrika, privatisering af vandforsyninger, rydning af skovarealer, alternativ energikilder. Men vi gik også igennem naturgeografi, hvor vi har lært om alt fra klimazoner, pladetektonik, til et godt vandmiljø i åer/søer/byer. Det var det fag hvor vi var mest ude af huset. Her var vi rundt og besøge bl.a. et rensningsanlæg og geologisk institut. Så for mig er geografi et fag, som nærmest ikke kender grænser, jeg ser det som et fag man kan specialisere sig utrolig dybt ned i. Et fag som giver mulighed for talrige forskellige arbejdsformer i Danmark og rundt i hele verden.

[Hvem/hvad har været din største inspirationskilde ud i geografin?]

Min interesse for geografi startede først rigtigt på HF, da det var der jeg startede med at forstå hvad faget mere præcist indebar. Men mange af de emner vi har

arbejdet med, har ligget i min interesse længere tid tilbage. Så meget af min inspiration er kommet fra at have fulgt meget med i nyheder og samfundsdebat igennem tiden, hvor mange af geografiens store problemstillinger tit har været oppe og vende. Men som sagt startede min interesse mere specifik for faget geografi først rigtigt på HF. Så utrolig meget af lysten og motivationen til at skulle læse geografi stammer fra undervisningen og min geografilærer på Det frie Gymnasium. Her fik vi nogle opgaver/problemstillinger vi skulle prøve at løse, og nogle af de her problemstillinger, kunne jeg godt tænke mig at lære mere om, og arbejde med at løse dem.

[Hvad ser du som det 'hotteste' geografi-emne i øjeblikket?]

Det er svært at sige hvad der er det hotteste emne inde for faget geografi, men der er selvfølgelig nogle emner, der interesserer mig mere end andre. Hele problemstillingen med jordens stigende befolknings-tilvækst åbner mange andre problemstillinger man bliver nød til at reagere på, f.eks. fødevareproduktion, stigende forurening, voksende ørken og udryddelse af skovarealer.

Man siger, at det langsomt vil udligne sig når de lande, der er i stor befolkningsvækst når en vis levestandard, og på det tidspunkt vil jordens befolkning ligge på omkring 9-11 milliarder. Men er alle problemer så løst? Har man til den tid fundet løsninger, som vil kunne gøre at alle mennesker kan leve med de storforbrugende standarder vi lever med i Vesten? Kan man overhovedet være sikker på vi ikke bliver flere? Hvordan vil verden så reagere og hvilke nye problemstillinger vil det give? Kina har lagt sig lidt på forkant med en mulig løsning til et sådan scenario, med sin snart gamle ét-barnspolitik, der faktisk viser, at et land der ellers "kun" tænker på konstant vækst, viser ansvar på sådan et område. Men Kinas ét-barnspolitik har selvfølgelig skabt masser af andre problematikker og mange vil sige det er uetisk. Bl.a. har ét-barnspolitikken skabt ulighed mellem antallet af drenge og piger, menneskehandel, forskelsbehandling mellem rig og fattig og meget mere. Jeg syntes, at hele emnet befolknings-tilvækst skaber utrolig mange ubesvarede spørgsmål specielt til fremtiden og synes klart, at det er et emne der ikke kan vendes ryggen.

Et andet emne som jeg mener, er et vigtigt problem, der skal behandles akut, er verdens udslip af CO² som udvikler sig sammen med befolknings-tilvækst og øget levestandard. Svarene, der hidtil er blevet fremlagt, er forskellige former for alternativ energi, herunder vindmøller, bioethanol, solenergi, vandkraft, osv. Er de her forskellige energiformer virkelig svaret på at køre

jorden CO² neutral? Det mener jeg egentligt ikke er en god nok løsning. Jeg er selvfølgelig ikke ekspert på det her, men jeg har da nogle klare visioner omkring en langt mere CO²-neutral opbygning af jorden. Noget som folk har demonstreret imod. Noget som vi har set større ulykker omkring, som har rystet jorden, hvoraf den ene ulykke stadig er en stor synder for miljøet. Jeg taler selvfølgelig om atomkraft. Hvorfor vil jeg bruge noget som har skabt en så stor naturkatastrofe? Det vil jeg fordi hvis vi brugte det rigtig, ville vi kunne få enorme mængder CO²-neutral energi. Hvis flere lande begyndte at vise interesse og bruge atomkraft, ville flere ressourcer blive brugt på forskning, så vi kunne komme endnu længere med udviklingen af atomkraft. Da jeg satte mig ind i atomkraft og lærte om de nye generationer af atomkraft blev jeg overrasket. Her fandt jeg ud af, at man kunne omdanne og genbruge det brugte uran, så problematikken med radioaktiv affald forsvandt næsten væk. Sikkerheden var god, så hvorfor ikke udnytte det? Hvis vi virkelig vil gøre noget seriøst for jorden må vi også ofre os som mennesker, vi må lægge noget frygt fra os når vi taler atomkraft, så vi kan udnytte hvad det kan give. Når jeg taler atomkraft kommer jeg selvfølgelig også til at tænke på fusionskraft, som jeg ser som fremtidens svar på verdens CO²-udslip. Og jeg håber da stærkt på at komme til at opleve, at mennesket kommer så langt i udviklingen, at fusionskraft er en mulighed i min levetid. Jeg ser det som meget mere realistisk hvis vi begyndte at tænke mere på atomkraft.

Jeg vil kunne finde mange flere emner som jeg mener, er vigtige og interessante, men jeg slutter lige med at nævne at det bliver spændene at følge udviklingen i Afrika – ikke mindst demografisk og økonomisk - i de kommende årtier.

[Hvor ser du dig selv om ti år?]

Hvor jeg er i livet om 10 år er svært for mig at forudsæ. Hvis jeg kommer til at studere geografi har jeg givet mine bud på hvad jeg gerne vil arbejde med inde for faget, men hvad jeg vil dykke ned i, ved jeg ikke endnu. Jeg vil ikke vælge på forhånd men snarere være åben for de forskellige arbejdsformer/problemstillinger. Men hvis alt nu går den vej, at det bliver geografi jeg kommer til at læse, vil jeg nok være færdig med uddannelsen og tilsluttet mig arbejdslivet til den tid. Men det kommer selvfølgelig også an på om der er job inde for det jeg har valgt at arbejde med. Men min drøm inde for det her fag er at kunne arbejde med at prøve at gøre jorden et bedre sted ikke kun for mig selv og min nærmeste, men for alle dem der har brug for en bedre jord at leve på.

TEST AF DE NATIONALE TEST

Af: Christina H. G. Kürstein & Ditte Marie Pagaard

I sidste nummer af Geografisk Orientering fortalte vi om arbejdet med de nye fælles mål, der nu er påbegyndt og som skal ligge færdig til skolestart 2014. I forlængelse heraf ligger det lige for at gøre opmærksom på offentliggørelsen af en nylig udkommet rapport om effekten af de nationale test. Rapporten er udarbejdet af Rambøll og kort fortalt afdækkes der heri, udover testenes effekt, hvordan testene kan bruges som pædagogisk værktøj; hvordan de kan anvendes i forbindelse med skole-hjem-samarbejdet og som styringsredskab for undervisningen.

Implementeringen af de nationale test har været længe undervejs. I 2006 besluttede Folketinget at indføre nationale test i den danske folkeskole. Beslutningen om indførelsen blev bl.a. foretaget med afsæt i en OECD-rapport fra 2004, der pegede på, at evalueringskulturen i den danske folkeskole ikke var tilstrækkelig. Derudover pegede to samtidige rapporter fra Danmarks Evalueringsinstitut på, at dokumentationen for det arbejde, der foregår i folkeskolen, og klarheden over elevernes udbytte af undervisningen var for mangelfuld. På den baggrund blev det besluttet at indføre i alt 10 obligatoriske, it-baserede, selvscorende og adaptive nationale test, der skulle fungere som ét blandt mange evalueringsværktøjer i en række af skolens fag, placeret på forskellige klassetrin. I geografi testes eleverne på 8. Klassetrin, og ligesom i de andre fag testes eleverne i udvalgte områder af faget. Områderne, som kaldes for profilområder, har i geografi følgende overskrifter: "Naturgrundlaget", "Kulturgeografi" og "At bruge geografi". I Geografisk Orientering nr. 2, 2010, redegjorde fagkonsulent Keld Nørsgaard i artiklen "National test – et evalueringsredskab til geografi" for, hvad der ligger i de enkelte profilområder, og hvordan testen i geografi kan anvendes i lærernes tilrettelæggelse af undervisningen.

Siden de nationale test blev indført, har der været

en heftig debat om brugbarheden af testene, både som det didaktiske redskab, der var argumentet for at indføre testene, og i forhold til hvorvidt lærerne har følt sig pressede af testene, samt hvad testene egentlig kan vise. Det er noget af det den offentliggjorte Rambøll-rapport undersøger.

Rapporten peger også på, at testene har været med til at styrke skolernes evalueringskultur, godt nok i samspil med andre faktorer, så som brugen af en række andre evalueringsredskaber samt en stærk ledelse. Det er derfor væsentligt at understrege, at det ikke er testene alene, der har resulteret i en stærkere evalueringspraksis, men de skal ses som en del af en bredere skoleudvikling, der i højere grad end tidligere kendetegnes ved systematik, dokumentation af resultater og i en vis grad fastsættelse af mål. Rapportens resultater indikerer endvidere, at de nationale test generelt set har en positiv effekt på elevernes faglige niveau. Det skyldes ikke blot at eleverne er blevet bedre til at gennemføre testene eller at "der undervises til testene", men at eleverne generelt er blevet bedre til de områder, der testes i. Det skal dog nævnes, at resultaterne i rapporten peger på, at der tegner sig et meget differentieret billede af om der "undervises til testen"- eller graden heraf - på de skoler, der indgår i undersøgelsen, og dermed testenes påvirkning af

undervisningen. De lærere, der målretter deres undervisning efter testene, argumenterer med, at testene afspejler Fælles Mål, eller med at de gerne vil have, at eleverne skal klare sig godt, fordi der på skolen er fokus på resultaterne af de nationale test. Tendensen til at målrette undervisningen efter testene er mere udbredt i udskolingen og på de skoler, hvor ledelsen har særligt fokus på de faglige resultater.

Derudover viser rapporten, at testene indtil videre mest bruges af lærerne til at få et overblik over klassens og elevernes faglige niveauer, men at lærerne ikke i særlig udbredt grad anvender resultaterne i den videre tilrettelæggelse af undervisning og slet ikke konsekvent og systematisk. Dette gælder særligt for naturfagene, som geografi hører ind under. Forklaringerne på hvorfor lærerne ikke bruger testene i særlig grad i et formativt perspektiv, kan ifølge rapporten være, at lærerne anvender andre evalueringsredskaber; at der fra skoleledelsens side mangler fokus og rammesætning, eller at lærerne ikke finder testen relevant. Især i naturfag peger lærerne på at en enkelt test relativt sent i skoleforløbet ikke er optimal, når testen skal anvendes som formativt evalueringsredskab.

Set fra et elevperspektiv peger rapporten på, at eleverne overordnet set er positivt indstillede overfor testene, fordi de virker motiverende og udfordrende. Der er dog også elever, der bliver usikre over testene. I den forbindelse fremhæver rapporten, at den individuelle tilbagemelding til eleverne, som skal give eleverne indblik i egne styrker og svagheder, er mangelfuld, og at det netop er denne tilbagemelding, der er brugbar for eleverne i deres videre arbejde med faget.

Endelig peger rapporten på, at de nationale test styrker skole-hjem-samarbejdet og at forældrene orienteres om testene og deres børns resultater, men samtidig at resultaterne af testene ikke i særlig udstrakt grad bruges, når der skal opstilles læringsmål for eleverne.

Når vi i Fagudvalget bruger plads på at præsentere rapporten her, er det, fordi vi mener, at rapporten, dens resultater og de mange debatindlæg om testene, med fordel kan danne rammen om en pædagogisk dag på skolen eller være udgangspunktet for et møde i fagteamet. Det er vigtigt for geografiundervisningens kvalitet, at vi fortsat skærpes på, hvordan vi bedst muligt evaluerer eleverne, således at undervisningen kan tilrettelægges bedst muligt.

Det er dog også vigtigt, at vi fortsat får diskuteret hvad testene kan bruges til og hvad de ikke kan bru-

ges til. I den forbindelse vil vi anbefale bogen "Test i folkeskolen", der bl.a. afdækker denne problematik.

Det er vigtigt, at lærerne forholder sig til brugen af testene som evalueringsredskab og også som et fremadrettet evalueringsredskab.

Læs mere om undersøgelsens resultater på Undervisningsministeriets hjemmeside:

www.uvm.dk

Her kan rapporten samt diverse bilag hentes.

Kilder:

Evaluerings af de nationale test i folkeskolen, Rambøll, 2013

OECD-rapport om grundskolen i Danmark, OECD, 2004

Undervisningsdifferentiering i folkeskolen, Danmarks Evalueringsinstitut, 2004

Løbende evaluering af elevernes udbytte af undervisning i folkeskolen, Danmarks Evalueringsinstitut, 2004

Test i folkeskolen, Red. Carsten Bendixen og Svend Kreiner, 2009, Hans Reitzels Forlag

Artiklen er skrevet af:

Christina H. G. Kürstein
medlem af Geograf-
forbundets fagudvalg

Ditte Marie Pagaard
næstformand og medlem
af Geografforbundets
fagudvalg

Studietur VIETNAM - NÅR EN TIGER VÅGNER

**TAG MED TIL VIETNAM 17 DAGE I SOMMEREN 2014.
VÆR MED TIL AT UDFORSKE LANDET FRA NORD TIL SYD.**

**OPLEV HANOI OG 17 GRADER NORDLIGE BREDDE (DMZ),
IAGTTAG LANDBRUG OG MARKEDER, MØD FORSKELLIGE
ETNISKE GRUPPER, BO PÅ EGET SKIB I HALONG BUGTEN,
INDÅND DUFTEN PÅ EN CYKELTUR OG MEGET MERE.**

Yderligere information:
www.geografforbundet.dk under kurser og ekskursioner

Eller kontakt den turansvarlige Lise Rosenberg,
formand for kursusudvalget lr@geografforbundet.dk

Der er mange tilmeldte allerede, så skynd dig at tilmelde dig.

HVOR ER GEOGRAFIEN?

Høfde på stranden

Geografien er alle vegne

Men den fremtræder mest vild og naturlig, hvor land og vand mødes.

Det gør de mange steder i Danmark.

Som her på billederne.

Her er geografien særlig nær og påtrængende.

Gå en tur et sådant sted og oplev geografien.

God fornøjelse, Fagudvalget

Opskyl på stranden

En bunker på vej ned mod vandet ved Bovbjerg

Geografforbundsmedlemmer på stranden ved Bovbjerg

BACHELORVINDEREN GEOGRAFI PÅ NETTET - KLIK WWW.INTEGRATION AF IT I GEOGRAFI I FOLKESKOLEN

Af: Kirsten Holm Andersen

I dette nummer af Geografisk Orientering præsenterer vi årets vinder af bachelorprisen, Kirsten Holm Andersen, som har skrevet om brugen af IT i geografiundervisningen. Kirsten Holm Andersen har vundet prisen, fordi hun i sit bachelorprojekt arbejder med hvordan it kan implementeres i geografiundervisningen på en sådan måde, at it bliver en integreret og selvfølgelig del af undervisningen. Hun beskriver bl.a. i sit projekt, hvordan it i nogen udstrækning også kan være med til at udvikle faget, så det giver mening i et moderne videnssamfund, og dermed kan være med til at fremme elevernes motivation for at arbejde med faget. Men samtidig kommer hun også fint rundt om nogle af de udfordringer, der kan være forbundet med at anvende it i undervisningen. [Fagudvalget].

Kirsten Holm Andersen har skrevet et sammendrag af sit bachelorprojekt, som kan læses i følgende artikel. [red.].

Geografi på nettet - klik www.integration af It i geografi i folkeskolen

Bacheloropgave skrevet i faget geografi på læreruddannelsen.

Jordens og naturens udvikling, og betingelser for menneskets brug og påvirkning af denne har altid haft min interesse. Som lærer er mine linjefag matematik, religion og geografi. I praktik i folkeskolen har jeg set it som et fantastisk værktøj, men også som en udfordring.

En af folkeskolens opgaver er at integrere It i undervisningen. I faget geografi har undervisningen traditionelt taget udgangspunkt i en grundbog, hvor bogen er didaktisk sikret, den afgrænser og strukturerer indhold og materiale. I dag står bogen ikke alene - It og medier er et vilkår, og giver muligheder. Computer og It kan virke motiverende for eleverne, de er ofte "hajer" og gode til at bruge It, internettet og de sociale medier.

I Fælles mål for geografi og trinmål for faget skal eleverne anvende it-teknologi til informationssøgning, dataopsamling, kommunikation og formidling. (Fælles mål, faghæfte 14 2009:12).

Lærer og elever har i dag adgang til viden på nettet, hvor mængden af tilgængelig viden og ressourcer til inddragelse i undervisningen er mangedoblet de senere år. En del af dem er gratis net-ressourcer,

kaldet web 2.0 og kendetegnede for dem er, at de ikke er didaktiserede på forhånd, og de er ikke tilpasset nogen bestemt aftagergruppe. Nettets enorme mængde viden har brudt skolens vidensmonopol. Eleverne får ikke kun deres viden fra geografiens grundbog og læreren. Andre læremidler, som eks. gratis internet-baserede værktøjer inddrages i undervisningen og geografilæreren forbereder sig i dag ud fra en hel palet af forskellige redskaber.

Opgaven handler om, hvordan læreren søger og finder relevant information og materiale? Begrundelsen for at søge er, at lærerne ønsker den nyeste og opdateret viden. Nettet kan give information om et aktuelt emne. Søgning på nettet fungerer også, som tjek af egen baggrundsviden, om man har viden og korrekt viden. En anden gennemgående begrundelse er også at søge efter et materiale, som kan supplere grundbogen og som kan gøre emnet spændende. Det kan virke motiverende på eleverne og kan illustrere emnet og temaet på en ny måde.

Geografi er et fag om verdens natur og kultur med henblik på at få viden om og skabe en sammenhængsforståelse af regionale og globale mønstre med udgangspunkt i hvordan natur og kultur påvirker levevilkårene for mennesket. Det har sin begrænsning at tage ud i verden, og det er derfor brugbart at bringe verden ind i skolen. Den teknologiske udvikling med It og medier har forbedret mulighederne for at se og få viden om verden og geografi via billeder, grafik, animationer, data, information m.m. It og dens muligheder kan være med til at fremme forståelse og læring indenfor geografiens naturfaglige komplicerede begreber og processer, og kulturgeografiens påvirkning og sammenhængsforståelse. "Det stiller dog klart høje krav til læreren om selv at formulere mål for undervisningen og strukturere indholdet." (Folkeskolen 2012:nr19).

Brugeren og læreren skal derfor selv vælge og begrunde den viden som udtages. Hertil kommer, at samfundet har ændret karakter fra industrisamfund til videnssamfund. I takt hermed har den viden, som vi har brug for ændret sig og dermed også elevernes behov for viden. Men ligesom overvejelsen om, hvordan læreren søger og finder information, så er også hvordan udvælger og begrunder læreren information fra nettet?

I skolen og udenfor ser jeg ofte elever med computer, I-Pad og I-phone, de er så snart chancen og tiden byder sig på nettet, spiller m.m. De er en del af informations- og videnssamfundet. Eleverne er gode til at søge information, tage billeder, uploade og netværke. Men hvordan anvendes dette i folkeskolen i under-

visningen, hvordan påvirker det elevernes læring og hvordan sikres, at eleverne får den relevante viden og opnår kompetence i kritisk søgning og refleksion?

Min undren har været, at uanset om der bruges computer, I-pad eller mobil tlf., så er internettets mægen information og varierede udbud en jungle for en lærer at vælge imellem og for eleverne også et væld af information og forskellige præsentationer, som på engang kan virke motiverende og forvirrende.

Ud fra en vurdering, at undervisningsplanlægning i lærerens hverdag ofte vil tage afsæt i både bogen som didaktisk redskab og videnssamfundets informationsmængde fra nettet, og at dette foregår i en evig tilpasning og udvikling. Samt med udgangspunkt i Thomas Illums vurdering om, at med gratis læremidler fra nettet, skal lærerne være skarpe i deres planlægning af opgavens centrale problemstilling: Hvordan planlægges undervisningen i geografi med inddragelse af It og internettet (Web 2.0)?

Mit udgangspunkt har været, at hvor det er muligt bør It inddrages i geografiundervisningen, det begrundes også i trinmål for geografi. Inddragelse af It giver eleverne mulighed for egen undersøgelse og opdagelse. Med It redskaber ved hånden, er det muligt at få adgang til den nyeste viden, men samtidig skal undervisning og valg af It læremidler foregå ud fra en faglig begrundelse.

Min opgave har lærerens udvælgelse og planlægning med design af undervisning som omdrejningspunkt. Der er også taget udgangspunkt i Karsten Gynthers belysning af didaktik 2.0, hvor i, han, med henvisning til hans egen undersøgelse fra læremiddel.dk, skriver om to store farer, benævnt som den digitale fælde, som er forbundet med digitalt medie-rede aktivitetsformer:

- At eleverne ikke kan anvende de nye muligheder, som nettet tilbyder, på en kvalificeret måde uden støtte
- At når det gælder digitale teknologier, ressourcer og læremidler, så er der stor risiko for, at lærerne overlader selve undervisningsrollen til enten eleverne selv eller til de digitale læremidler (Gynther 2012:79)

Samlet er problemformuleringens undersøgelsesfelt: Hvordan får eleverne den relevante geografiske viden med inddragelse af ressourcer fra nettet, og hvordan søger og tilrettelægger læreren undervisningen og med undgåelse af den digitale fælde?

IT i faget geografi har fokus på nettets informationsmængde og udvælgelse af materiale og design

af undervisning, hvor spørgsmålet er hvilken viden eleverne skal opnå, også er styrende for valg og design. Skolen og viden udgør en central placering i samfundet, opgaven belyser derfor også samfundets ændring fra industri- til videnssamfund. Geografi er et syntese-fag og i stand til at skabe integration af samfunds-faglige aspekter og naturfaglige problemstillinger, hvorfor samfundets ændring også er relevant og påvirkeligt på faget geografi. Lærernes og elevernes fremtidige it kompetencer undersøges ud fra Castells begreb om de selvprogrammerende og de generiske brugere af It. (Cursiv nr. 8, 2011:15).

Samlet bliver opgaven belyst ud fra teorier om:

- Paradigmeskift fra industrisamfund til videnssamfund, ved Sørensen, Audon og Levinsen
- Selvprogrammerende læring ved Manuel Castells
- Vidensordner ved Lars Qvortrup
- IT og kvalifikationer/kompetencer i Det lærende samfund ved Lars Qvortrup
- Praksisformer ved Web 2.0 ved Karsten Gynther
- Geografisk viden og didaktik

Opgavens empiri består af kvalitative interview med tre lærere, som underviser i geografi i udskolingen på samme skole. Følgende spørgsmål er i fokus:

- Hvordan bruger læreren IT-information og teknologi kompetencen til at bruge medier og teknologi til at søge, udvælge/begrunde, arbejde og formidle information.
- Hvordan integreres It og faget geografi
- Hvilke opgaver og produkter skal eleverne producere, hvilken viden skal eleverne opnå
- Hvordan vurderer læreren sine egne It kompetencer
- Hvordan vurderer læreren elevernes It kompetencer

Hvorfor it i faget geografi og undervisning?

Et fag er en struktureret ordning af samhørende begreber og teorier om relaterede dele af virkeligheden. Et emnes funktion i faget geografi er at være fremtrædelsesformer for større sammenhænge i naturforhold og menneskeskabte systemer. Fagligheden skal synliggøres og medindlæres som struktureret princip for elvernes viden om den nære og fjerne omverden.

Hvis man tænker viden i kvantitet, er slaget tabt. Det er umuligt at holde trit med eksplosionen af ny og tilgængelig viden. Bestræbelserne må gå på at øge fagligheden i retning mod elevernes forståelse af, hvordan deres viden kan struktureres og generaliseres.

Ifølge trinmål for geografi og faghæfte 48 skal eleverne ikke blot anvende It til informationssøgning, men også eksperimentere med It værktøjer ved kommunikation og formidling. Eleverne skal lære at fortolke mediernes materiale og præsentationer, ligesom de selv skal være aktører i en digital verden.

Brugen af It i kan på mange måder understøtte undervisning og læring. Digitale materialer og It som værktøj lægger op til og åbner særligt muligheden for at eleverne kan arbejde selvstændigt og undersøgende. Faget geografi bygger på, at eleverne i faget skal tilegne sig viden om mange forskellige og komplekse oplysninger og sammenhænge om den verden, som omgiver os, både naturgeografisk og kulturgeografisk. It og computer er her et brugbart og relevant værktøj til opsamling, bearbejdning og formidling af data. Ligeledes kan It programmer med dynamiske modeller understøtte bearbejdningen og mængden af data. I undervisningen har internettets megen information givet mulighed for at anvende adskillige web-sider og afbildning af grafisk data.

Skolen og samfundet

De ændringer som sker i samfundet har konsekvenser for uddannelsessektoren og dermed også folkeskolen. Med udgangspunkt i Trilling og Hood påpeges et paradigmeskift. Nedenstående er en opstilling af læringspraksis med industri og videnssamfundets paradigme overfor hinanden.

I opgaven behandles skolens ændring fra industrisamfundet til videnssamfundet. Der ses i skolen en bevægelse fra centralskolens rutineprægede vidensoverlevering til overgangssamfundet med emne- og projektarbejde og læreren som også vejleder. Aktuelt mangler dog fortsat en tilpasning til videnssamfundet. Her kan igen påpeges at et grundlæggende træk ved videnssamfundet er kontingens. Et hvert valg kunne være anderledes og tilværelsen rummer uforudsigelighed og antallet af valgmuligheder betyder, at der er flere muligheder end man kan nå at realisere. Med dette og videnssamfundets akkommoderende proces må medarbejder og elever befinde sig i evig læring. Industrisamfundets og videnssamfundets udvikling og påvirkning på lærere og elevers it kompetencer belyses med Castells begreb om livslang læring og selvprogrammerende læring.

Ifølge Qvortrup defineres viden som "viden er iagttagelser, der er blevet bekræftet over tid i et socialt fællesskab" (Birthe og Lars Qvortrup, 2007:14), og at viden findes på forskellige niveauer og kan inddeles i 1. 2. 3. og 4. ordens viden: (Qvortrup 2007:15,16).

Hertil kommer forholdet mellem kvalifikationer og kompetencer, faktaviden og generaliserbarviden,

Industrisamfundet

- Læreren som instruktør
- Læreren som vidensressource
- Curriculumstyret læring
- Time- og skemaorganiseret læring
- Primært fact-baseret læring
- Teoretisk abstrakte principper og oversigter rutiner og øvelser
- Regler og procedurer
- Konkurrence
- Klasserumsfokuseret
- Rigtige resultater
- I overensstemmelse med norm
- Computeren som objekt for læring
- Statistiske mediepræsentationer
- Klasserumsbundet kommunikation
- Tekst vurdering ud fra normer

Vidensamfundet

- Læreren som facilitator, guide og konsulent
- Læreren som medlærer
- Elevstyret læring
- Åbne, fleksible læreprocesser
- Primært projekt- og problembaseret læring
- Virkelighed/konkrete handlinger og refleksioner
- Spørgsmål og konstruktion
- Undersøgelse og opfindelse
- Samarbejde
- Gruppe/fællesskabsfokuseret
- Åbne resultater
- Skabe variation
- Computeren som redskab for læring
- Dynamiske multimedieinteraktioner
- Worldwide kommunikation
- Fremførelse/fremlæggelse vurderet af eksperter

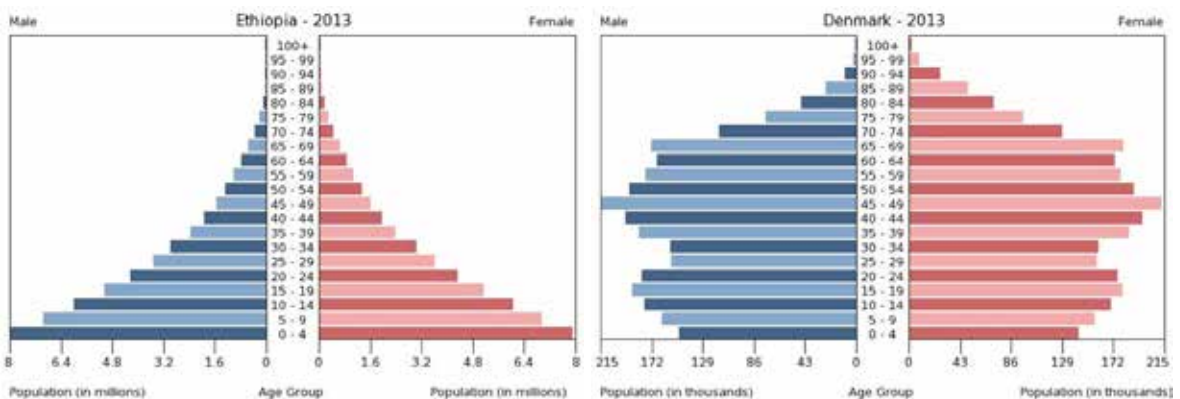
Figur fra: (Sørensen, Audon & Levinsen 2012:23)

som har et indbrygget dilemma omhandlende, at for at kunne anvende og perspektivere viden kræves fakta viden som forudsætning. At finde og producere fakta er blevet forholdsvis nemt i videnssamfundet når elever i skolen laver opgaver, men hvor udfordres eleverne til mere? Det understreger igen opgavens spørgsmål, med hvordan planlægges undervisning til fra starten at indeholde vidensmål med anvendelses-, analytiske- og perspektiverende målsætninger?

Opgavens konklusion og perspektiv:

Det er overraskende hvor lidt it anvendes i faget geografi. En væsentlig årsag til dette er adgangen til

computer, som kræver booking, og begrænset antal, så kun få klasser reelt kan gøre brug samtidig. Hertil kommer den tidskrævende start af smartboard, hvor 5 min af en lektion er meget, samt svigt med både computer og smartboards, som pludselig ikke virker. Dette betyder samlet at bøger, papir og kridt som udgangspunkt for læreren er driftssikkert. Computer anvendes primært ved elevernes opgaveløsning ved emne- og projektarbejde. Den begrænsede brug af it og computer betyder konkret for skolerne, at undervisningen vurderes ikke at være i risiko for den digitale fælde, hvor eleverne ikke kan bruge it-mulighederne på net-

tet på en kvalificeret måde og hvor lærerne overlader undervisningen til de digitale medier.

Lærerne bruger it og nettet til at søge, udvælge, samle og remediere materiale, hvor den væsentligste begrundelse er at opdatere og tjekke egen viden samt at søge inspiration til at gøre undervisningen spændende og varieret. Grundlaget for undervisningsplanlægningen er skolens grundbogssystemer, som gerne mikses i forhold til emne- og problemstilling og it anvendes som et supplement. Det begrundes som afgørende og positivt, at it sikrer en opdateret og aktuel viden, at it har en pædagogisk funktion, hvor data, grafisk fremstilling, animationer, billeder og film understøtter muligheden for variation og undervisningsdifferentiering.

Den begrænsede anvendelse af it samt en fortsat traditionel undervisningsplanlægning suppleret med it ses med begrundelse af Qvortrup som underfantasifuld inddragelse af it. Der spores for lærerne et dilemma med at holde fokus på at sikre elevernes kendskab til geografis faglige begreber. Lærerne har opmærksomhed på, at eleverne skal have viden om "viden kompetencer" (viden af 2. orden), men at fokus i den reelle undervisning mest bliver på kvalifikationer set som også faktisk viden (viden af 1. orden).

Den gennemgribende og alle stedsværende it og digitalisering betyder, at eleverne er brugere af it i fritiden og her tilegner sig kompetencer. Lærerne anser elevernes it-kompetencer for gode, men udnytter ikke i tilstrækkelig grad elevernes kompetencer erhvervet i det uformelle læringsrum.

En overordnet forklaring på, hvorfor og hvordan it kan anvendes i skolen og geografi, kan også ses i lyset af udviklingen fra industrisamfund til videnssamfund. Industrisamfundets kodeord var tilpasning og skolens undervisning var præget af lærerens overlevering af viden indenfor en tidsramme og organiseret i en rutinepræget struktur og hverdag. I videnssamfundet er mængden af viden vokset og den øgede kompleksitet stiller krav til nye kompetencer i en globaliseret og it-organiseret verden, som folkeskolen fortsat har brug for at tilpasse sig. Skolen i videnssamfundet må i høj grad integrere it, men har fortsat brug for at ændre elementer fra industrisamfundets skole til en mere netværksorganiseret åben og foranderlig skole så eleverne i fremtiden bliver i stand til at håndtere faglige, teknologiske, kulturelle og sociale udfordringer i en uforudsigelig fremtidig samfundsudvikling.

En væsentlig betingelse for forståelsen af skolens transformation fra industrisamfund til videnssamfund er det forhold, at generationer har forskellige erfaringer med it. Forskelle som har stor betydning for hvordan elever og lærere mødes om it og digitale

medier i skolen. Det kræver erkendelse, kompetence, viden og træning at træne det uforudsigelige og selvprogrammerende.

Skolen er i en proces med at integrere it i faget geografi og set ud fra opgaven er den på vej, men et stykke fra de overordnede formulerede mål også i geografi. Det gælder om at turde se nye veje, have mod til at indse kompleksitet og uforudsigelighed. Læreren skal tænke didaktisk design med fokus på interaktion og interaktivitet stillet i centrum for målrettet videnskonstruktion mod synlige mål for læringsaktiviteterne.

Det digitale materiale og it som værktøj lægger op til at eleverne arbejder selvstændigt og undersøgende i geografi. Nettet og udbuddet af viden giver mulighed for, at eleverne går på opdagelse styret af målsætninger og produktkrav formuleret af læreren og eleverne. Fremtidens lærebog erstattes og suppleres med digitale læringsressourcer og vil gøre læringsaktiviteter mere uforudsigelige og didaktik med detailplanlægning vil måske blive mindre relevant.

www.census.gov/population/international/data

Skrevet af:

Kirsten Holm Andersen
uddannet lærer fra KDAS/
Blaagaard i 2013, med linjefag
i matematik, religion og geo-
grafi. Kirsten er nu ansat på
Højagerskolen i Ballerup.

HISTORIENS VÆRSTE STRANDINGSKATASTROFE

Titusindevis af skibe og søfolk har gennem tiden måtte lade livet ved strandinger på den jyske vestkyst. Den største katastrofe fandt sted julenat 1811 i havet ud for det, vi nu kender som Thorsminde.

Flere engelske linjeskibe, dvs. krigsskibe, var på vej hjem til England fra Østersøen bl. a. HMS St. George og HMS Defence. Op mod jul gik det galt. En orkan fejede ned over havet fra nordvest og slog skibene ud af kurs.

Søfolkernes forgæves kamp mod bølgerne

Tidligt juleaftens morgen strandede HMS Defence med 560 mand om bord to kilometer nord for Thorsminde. Lidt senere stødte også HMS St. George på grund med 865 mand om bord. Skibet strandede to kilometer syd for Thorsminde. På de to strandede skibe kæmpede de mange søfolk mod havet. Redningsbåde var ukendte, og da bølgerne knuste HMS St. George og HMS Defence, tog havet stort set alle med i døden. 1408 omkom, Kun 17 overlevede. Hverken før eller siden er så mange omkommet i en enkelt stranding ved Vestkysten.

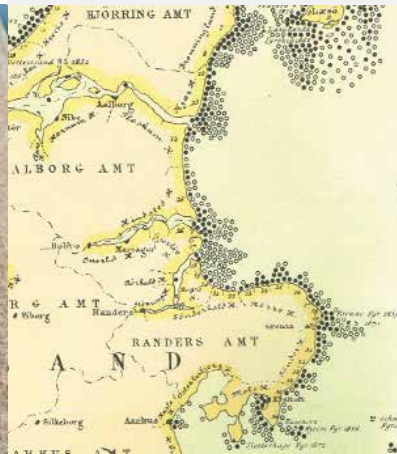
Indsend jeres besvarelser til:

Christina G. Kürstein
Høffdingsvej 9, 2.mf
2500 Valby
gellertkurstein@gmail.com

Overvej og svar på følgende spørgsmål

- [1] Danmark er et kystland. Se på et kort over Danmark og lad dig overbevise. Mange andre lande fx i Europa har en langt mindre kyststrækning eller slet ingen kyst. Find og nævn sådanne lande.
- [2] Se på billedet, der viser strandinger og skibsforslis. Hvorfor er det især ved den jyske vestkyst, at der gennem tiderne er sket så mange strandinger? Overvej det og giv nogle bud herpå.
- [3] Se på billedet af St. George. Hvordan kan det være, at et så stort skib bogstaveligt talt blev slået til pindebrænde ved Thorsminde?
- [4] Og hvorfor var man dengang i 1811 kun i stand til at redde få af søfolkene, 17 i alt, fra de store skibe, der forliste ved kysten?

IND UNDER JUL I STRÆNGE DØGN
FRAADED DET VESTJYSKE HAV
HUNDREDER UNGE ORLOGSMÆND FANDT
I KLITTERNE HER DERES GRAV
STENEN REJST TIL DERES MINDE
VÆRNES SKAL MENS SEKLER SVINDE

Beretning fra GEOGRAFWEEKEND 2013

Årets geografweekend gik til øen i midten, Danmarks Køkkenhave: Samsø. Her mødte vi mange engagerede mennesker, som alle var stolte af deres ø, og hellere end gerne ville fortælle om den og vise den frem. Vi oplevede nogle af de initiativer, som lokale ildsjæle har sat i gang og driver med stor succes, både indenfor vedvarende energi, økologi, turisme, landbrug og industriproduktion. Vi hørte om livet på Samsø, ø-identitet og øens befolkningsudvikling. Og weekenden bød selvfølgelig også på en dejligt solbeskinnet guidet tur med indlagt kaffepause i det skønne istids-landskab i Nordby Bakker.

Tak til de mange lokale som var med til at give os en god og lærerig oplevelse og var yderst hjælpsomme med at få weekenden til at klappe!

Alle fotos af Mette Starch Truelsen, hvor ikke andet er angivet.

Energiakademiet

Lørdagens første besøg var Samsø Energiakademi i Ballen. Det blev oprettet i 1997 for at initiere Samsøs omstilling til 100 % selvforsyning med vedvarende energi. Dette er nu lykket med etablering af 3 halm-varmepærk og 1 flis-varmepærk, solcelleanlæg og lokalt medejede vindmøller. Akademiet modtager gæster fra hele verden, som ønsker at lære om kunsten a. Akademiet er undervejs med en samsøsk ambassade i København.

El-postbiler

Målet om at blive selvforsynende med vedvarende energi spredte sig som ringe i vandet. F.eks. er alle postbiler på Samsø nu el-drevne. Og mange steder på Samsø er der investeret i solceller på taget af husene.

Samsø Bryghus

Til frokost bød Samsø Bryghus i Nordby på lokalt produceret øl og økologisk smørrebrød. Selvom Samsø er grøn, er under 10 % af landbrugsarealet dyrket økologisk.

Syltefabrikken

På Samsø Konserverfabrik, som netop har skiftet navn til Samsø Syltefabrik, bød produktionschef Jan Dufresne velkommen. Fabrikken, der har omkring 80 ansatte behandler årligt ca. 800 tons råvarer. De forarbejdes til bl.a. 8 mio. glas med agurkesalat, rødkål, rødbeder og asier om året, som ender på discounthylderne i danske dagligvarebutikker. Der produceres også til catering og industriel produktion (fx rødbede- og agurketern). En lille del eksporteres til bl.a. Sverige.

Smagen af Øen

I Ballen besøgte vi den gamle købmændsgård, som sælger lokale produkter fra Samsø. Først hed butikken "Smagen af øerne" og solgte produkter fra Samsø, Læsø og Bornholm. Men i 2008 var der så mange lokale produkter på Samsø, som blev solgt i butikken, at den skiftede navn til "Smagen af Øen".

Nordby Bakker

Guidet vandretur i Nordby Bakker, hvor vi bestemte isens retning og nød den smukke udsigt ned over stenalderskrænterne til det marine forland på Samsø's nordspids, Issehoved. Området har tidligere været opdyrket og man siger, at der ikke findes en bakke, der er så stejl, at en nordby-bonde ikke kan pløje den.

Besøg hos torvehallernes Bo

Søndag formiddag gav lejlighed til både at se og smage på Danmarks Køkkenhave under et besøg hos den erfarne torvehandler Niels Vinther. Besøget gav indblik i handlen med de mange grøntsager og frugter, som sælges bl.a. på torvemarkedet i Århus til en god pris – alene fordi de kommer fra Samsø. Foto: Bo Hildebrandt.

Økohuset Samsø

har indrettet et velkomstcenter i det nedlagte Tranebjerg Mejeri, som oplyser om besøgssteder på Samsø, hvor turister kan opleve sammenhængen mellem mennesker og natur, og om samfundets kulturhistoriske indvirkning på naturen gennem årtusinder. Her så vi en film om udviklingen af Samsø's landskaber fra istid til nutid og så udstillingen. Vi hørte også et oplæg om ø-identitet herunder forskellen på nord og syd og om befolkningsudvikling, hvor Samsø det seneste år har haft en ganske lille fremgang i befolkningstallet. Iværksætteri er meget udbredt på Samsø og der gøres tanker om oprettelse af et lokalt slagteri, så de mange lokale grøntsager kan serveres sammen med lokalt produceret kød.

Danmarks køkkenhave

Afgrøder som kartofler, løg, selleri og som her græskar og rødkål sætter et specielt præg på landbrugslandskabet. Det er ikke uden grund, at Samsø også kaldes: "Danmarks Køkkenhave".

Tak til Erik

Lørdag aften var der festmiddag på Flinchs Hotel i Tranebjerg. Vores sindige og afgangende formand Erik fik et par dyre ord med på vejen (500 kr. pr. stk.) fra Henning Lehmann, fagudvalgets formand. Erik fortsætter som menigt medlem af styrelsen.

GENERALFORSAMLING I GEOGRAFFORBUNDET 2013

Generalforsamling i Geografforbundet blev afholdt på Flinchs Hotel, Tranebjerg, Samsø.

Referat af Geografforbundets generalforsamling d. 15. september 2013

[1] Valg af dirigent. Styrelsen foreslår Henrik Alsted – og han accepteres af deltagerne på generalforsamlingen. Dirigenten konstaterer at generalforsamlingen er varslet i tide (i GO nr. 2) og at dagsordenen er udsendt, bl.a. på hjemmesiden, i tilstrækkelig god tid. Generalforsamlingen er derfor lovlig indkaldt. Dagsordenen er også godkendt.

[2] Godkendelse af 2 referenter. Nikolaj Charles Bunness og Ditte Marie Pagaard.

[3] Styrelsens beretning, som indeholder delbetragtninger fra udvalgene. Formanden, Erik Sjerslev Rasmussen, præsenterer sin beretning for 2012-13. Formanden uddyber den beretning som han har skrevet i GO. Erik Sjerslev Rasmussen udtrykker bl.a. bekymring for fagets position i folkeskolen. Formanden fortæller lidt om NTS-centeret og vores samarbejde med centeret. Endvidere takker han Fagudvalget for det store arbejde udvalget laver i forhold til fagpolitiske spørgsmål og de aktiviteter der sættes i gang, bl.a. konkurrencerne og andre indlæg i bladet. Formanden takket Kursusudvalget for arbejdet med bl.a. rejser og GW og han takker Sekretariatet for samarbejdet med Geografforbundets Styrelse og det arbejde der foregår i relation til GO-Forlaget. Formandens beretning og udvalgenes beretninger kan læses i GO nr. 4. Beretningerne blev godkendt uden bemærkninger.

[4] Beretning fra Geografforlaget til drøftelse. Da der er afbud fra Forlagsbestyrelsens formand, gennemgår Forbundets formand, Erik Sjerslev Rasmussen, GO-Forlagets beretning. Formanden redegør for GO-Forlagets værdier og forlagets tanker om fremover at satse på andre fag end blot geografi og natur/teknik. At Forlagets navn dette år er ændret til "GO-Forlaget", hænger i virkeligheden sammen med den bredere satsning på flere fag. Det er Forlagsbestyrelsens indtryk, at vores tidligere navn spændte ben for en bredere satsning.

Endvidere redegør Erik Sjerslev Rasmussen for hvilke udgivelser der har været i 2012. Lærebogsystemet "Xplore", hvori man har sammenlagt de tre naturfag, er i kombination med digitale hjælpemidler været en god salgssucces.

Forlaget satser i stigende grad på det digitale område og GO Forlaget har udviklet sig markant fra blot at være et lærebogsforlag til i dag at have en bred vifte af digitale og interaktive læremidler. Investering i fremtiden: Vi kan konstatere at der bliver solgt flere digitale læremidler end bøger i 2012.

Undervejs i beretningen spørges der til om Forlaget vil lave kurser med fokus på de materialer der udgives. Direktøren for Forlaget (Tove From Jørgensen) redegør for vanskelighederne ved at gennemføre kurserne fordi der ikke er nok tilmeldte. Hun fortæller dog at der altid er mulighed for at få Forlaget til at komme ud på skolerne og holde kurser, hvis skolerne har købt de digitale systemer. Tilbuddene gælder både folkeskolen og gymnasieskolen.

Tove orienterer om at der søges puljer fra statens nye tilskud til digitale læremidler. Der er gang i en moderniseringstrend indenfor digitale undervisningsmidler. GO Forlag er med helt fremme som en del af denne udvikling. Beretningen er godkendt.

[5] Redaktørens beretning. Redaktøren er ikke tilstede, men man kan læse hans beretning i GO. Der er ingen bemærkninger til GO-redaktørens beretning og beretningen er godkendt.

[6] Fremlæggelse af revideret regnskab, herunder Indkomne forslag.

Kassereren (Jens Korsbæk Jensen) fremlægger regnskabet og fremhæver at vi nu under "Resultatopgørelse" kan sammenligne årets opgørelse med det foregående år og også budgettet for det kommende år. Regnskabet er blevet mere præcist og overskueligt. Kassereren gør opmærksom på, at

samarbejdet med Forlagets revisor fungerer rigtig godt!

Kassereren går ud fra at antallet af private medlemmer er for nedadgående og han konstaterer at vores største indtægt kommer fra skoleabonnementer.

Kassereren gennemgår de forskellige poster i regnskabet.

Vi har 201.845,96 kr. i overskud pr. 30. juni 2013. Kassereren informerer generalforsamlingen at vi vil afsætte et beløb på 139.958,50 til en fond som det er hensigten at medlemmer kan søge som studielegater til deltagelse i foreningens rejser. Der er også afsat et beløb på 35.000 kr. til igangsættelse af en række nye aktiviteter i foreningen. Disse er dog ikke løftet i gang endnu fordi vi ikke har haft ressourcer i styrelsen til at effektuere disse. Beløbet er igen afsat til forskellige aktiviteter i budgettet for det kommende år.

Lise Rosenberg redegør for udgifter til det årlige regionale topmøde.

Der stilles spørgsmål til om Styrelsen har overvejet at udgive bladet som PDF og dermed spare penge i forhold til den tunge post i budgettet, som knytter sig til udgivelse og forsendelse af bladet. Der er forskellige holdninger til hvorvidt det er en god ide at modtage bladet som PDF eller at modtage bladet i fysisk form

Styrelsen redegør for at det er overvejet, men at styrelsen har vurderet at der ikke er grund til at spare nu. Det er Styrelsens holdning at hvis der skal spares på et tidspunkt, så kan der i første omgang spares andre steder.

De to revisorer har godkendt regnskabet. Årsrapporten godkendes af generalforsamlingen.

[7] Indkomne forslag. Der er ikke indkommet forslag.

[8] Fastlæggelse af medlemskontingentets størrelse. Styrelsen foreslår en uændret medlemskontingentstørrelse på alle typer af medlemsskaber. Det accepteres af generalforsamlingen.

[9] Valg:

A. Formand. Eneste forslag stillet af styrelsen: Jeanne Grage. Jeanne Grage er valgt for et år.

B. Næstformand. Eneste forslag stillet af styrelsen: Ditte Marie Pagaard. Ditte Marie Pagaard er valgt for et år.

C. Kasserer. Eneste forslag stillet af styrelsen: Jens Korsbæk Jensen. Jens Korsbæk Jensen er valgt for et år.

D. Kontaktperson til regionerne. Kontaktpersonen blev valgt på det regionale topmøde i april. Lise Rosenberg blev på det møde valgt af de regionale

geografer og indgår derfor også som styrelsesmedlem for det kommende år.

E. Yderligere 6 – 7 styrelsesmedlemmer.

På valg er:

Pernille Skov Sørensen: Villig til genvalg.

Christina Kürstein: Villig til genvalg.

Pia Legind Larsen: Ønsker ikke genvalg.

Nickolaj Schnoor-Hansen: Ønsker ikke genvalg.

Klaus Østergaard. Ønsker ikke genvalg.

Henriette Lanter-Mortensen: Ønsker ikke genvalg.

Erik Sjerslev Rasmussen: Villig til valg som ordinært styrelsesmedlem.

Opstillede kandidater:

Erik Sjerslev Rasmussen

Pernille Skov Sørensen

Christina Helene Gellert Kürstein

Jonas Straarup Christensen

Trine Overgaard Laursen

Binni (Brynjolfur Thorvadsson)

Susanne Rasmussen

De syv opstillede kandidater er valgt for en toårig periode.

Suppleanter til styrelsen.

Opstillede kandidater:

Stine Post Hansen (1. suppleant)

Annette Knudsen (2. suppleant)

De to opstillede kandidater er valgt for et år – og i ovenstående rækkefølge.

G. 2 revisorer: Mikael Kristensen og Birgit Rune Hendrichsen er valgt

H. Revisorsuppleant: Helle Askgaard er valgt

[10] Eventuelt.

Der udtrykkes stor begejstring for en hyggelig weekend, dejligt samvær. Inga Christoffersen: En stor tak til kursusudvalget for en herlig GW13.

Susanne Rasmussen gør reklame for en byvandring på Århus Havn den 26/9.

Lise Rosenberg sluttede mødet af med et digt om Samsø.

TILSKUDS-
BERETTIGET

Digitale naturfagssystemer

iXplore består af fire helt nye naturfaglige digitale læremidler, som alle er tilskudsberettigede, online-baserede og interaktive:

iXplore Natur/teknik, iXplore Geografi, iXplore Biologi, iXplore Fysik/kemi.

KERNESTOF OG INTERAKTIVE OPGAVER

De fire *iXplore*-systemer bygger videre på kernestoffet fra de trykte *Xplore*-bøger og indeholder digitale ressourcer i form af speak, videoer, animationer, interaktive opgaver, test m.m. Hvert fag og hvert klassetrin har sit eget website, der præsenterer eleverne for det naturfaglige stof.

FÆLLESFAGLIGE FORLØB

iXplore Geografi, iXplore Biologi og iXplore Fysik/kemi til 7.-9. indeholder for hvert klassetrin tre fællesemner, så de tre fag kan arbejde sammen. Dette gør *iXplore* oplagt til træning til de kommende fællesfaglige naturfagsprøver.

GRATIS PRØVEABONNEMENT

På www.goforlag.dk/ prøveabonnement kan du bestille en måneds gratis og uforpligtende prøveabonnement på alle *iXplore*-læremidlerne.

